

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΕΞΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΦΑΙΔΡΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Κ.Σ. ΓΟΥΝΑΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ

The Project Gutenberg EBook of Phaedrus, by Plato

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Phaedrus

Author: Plato

Translator: K. Gounaris

Release Date: March 18, 2011 [EBook #35604]

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK PHAEDRUS ***

Produced by Sophia Canoni. Book provided by Iason Konstantinides.

Note: The tonic system has been changed from polytonic to monotonic. The spelling of the book has not been changed otherwise. Bold words have been included in &&. Footnotes have been converted to endnotes. Words between square brackets represent corrections by the translator.

Σημείωση: Το τονικό σύστημα έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό. Η ορθογραφία του βιβλίου κατά τα άλλα παραμένει ως έχει. Λέξεις με έντονους χαρακτήρες έχουν συμπεριληφθεί σε &&. Οι υποσημειώσεις των σελίδων έχουν μεταφερθεί στο τέλος του βιβλίου. Λέξεις εντός αγκυλών έχουν παρεμφληθεί από τον μεταφραστή.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝ ΦΑΙΔΡΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. ΓΟΥΝΑΡΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΦΑΙΔΡΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Κ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΑΙΔΡΟΝ

1. Ο ΦΑΙΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΑΚΑΔΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Από τα σπουδαιότατα έργα του θείου Πλάτωνος, ο Φαίδρος, είναι μικρογραφία όλου του κόσμου των θεωριών του φιλοσόφου, είναι καλλιτέχνημα του ποιητού της σκέψεως, είναι απεικόνις αυτού του ακαδημαϊκού διδασκάλου της παρά τον Κηφισόν φιλοσοφικής Ακαδημείας. Εις το έργον τούτο ο φιλόσοφος Πλάτων αναπτύσσει οντολογία, ηθική, αισθητική, ο διδάσκαλος απανθίζει εκ των άνω θεωριών την αναγκαίαν γενικήν μόρφωσιν του ρήτορος και του συγγραφέως εν γένει, κ' εξυμνεί τον προφορικόν λόγον ως τον τέλειον δημιουργόν, διότι έμψυχα έργα, μαθητάς, φιλοτεχνεί· ο δε καλλιτέχνης Πλάτων νεανικήν χάριν και ζωηρότητα εμφυσά εις τα πολλά μέρη κ' επεισόδια του έργου, τα οποία, φαινομενικώς διάφορα, συνάπτονται με λογικόν και δραματικόν συνειρμόν.

Ψυχολογικήν τριλογίαν απαρτίζουν οι διάλογοι, οι έχοντες πολλά τα κοινά, Φαίδων, Συμπόσιον και Φαίδρος, διότι παριστάνουν ο μεν πρώτος την ψυχήν μετά θάνατον και τον έρωτα της αθανασίας, ο δε δεύτερος την ψυχήν εντός του κόσμου τούτου και την γένεσιν του έρωτος, ο δε τρίτος την προϋπαρξιν της ψυχής και την σχέσιν του έρωτος προς το κάλλος· αλλ' όμως εις την τριλογία αυτήν διακρίνει κανείς την απόπειραν και τον σκοπόν να μας παρουσιάσωσι τον διδάσκαλον και τον μαθητήν. Και ιδού εις τον Φαίδωνα ο θάνατος του Σωκράτους, εις το Συμπόσιον η αποθέωσις του Σωκράτους, εις τον Φαίδρον η Ακαδημία του Πλάτωνος· μετά το δράμα του Φαίδωνος, η ευγενής κωμωδία του Συμποσίου, και ο Ακαδημαϊκός λόγος του Φαίδρου.

Προ πάντων όμως το Συμπόσιον και ο Φαίδρος, εν ώ δεν υστερούσι και κατά το ύψος των ιδεών, διά το περιεχόμενον αυτών, διά το εύθυμον και τεχνικόν, διά τον φραστικόν χαρακτήρα των εμφανίζονται ως δίδυμα αδελφά του Πλάτωνος αριστουργήματα. Εις το Συμπόσιον εξυμνείται το

ηθικόν μεγαλείον του Σωκράτους, εις τον Φαίδρον διαγράφεται η φιλόμουσος επιστημονική φυσιογνωμία του Πλάτωνος. Εκεί ο Σωκράτης, ο φίλος της αγοράς και των συναναστροφών, ο φιλόπολις, ο όμοιος με Σειληνόν, ο εγκρατής, ο ακάματος συζητητής, ο κατηγορηθείς ως διαφθορεύς των νέων, εξαιρείται από το στόμα του ιδίου ακολάστου μαθητού του, του Αλκιβιάδου· εδώ ο Πλάτων, ο φιλόκαλος, με τας αισθητικές αντιλήψεις του έρωτος, ο αριστοκρατικός αναχωρητής, ο φεύγων τον αγοραίον θόρυβον των ρητόρων και των πολιτικών, αλλά και φιλότιμος εις τας επιστημονικάς ζητήσεις, υπό το σωκρατικόν προσωπείον τονίζει την ανάγκην της φιλοσοφίας, υποδεικνύων την αξίαν της σχολής του εις τον Φαίδρον, ο οποίος είναι τόσον φιλομαθής, ώστε συγκινεί διά τούτο, και ο οποίος, κατά τина παλαιάν μαρτυρίαν, ήτο χρηστός και ελεήμων και όχι διεφθαρμένος, ως αναφέρουσιν άλλοι ψέγοντες την στενήν του φιλίαν προς τον Πλάτωνα.

Ωρισμένως περιγράφων ο Πλάτων την ιεράν εις τας Νύμφας και τον Πάνα &καταγωγήν του Ιλισού&, όπου απεσύρθησαν ο Σωκράτης — Πλάτων με τον Φαίδρον ίνα επιδοθούν εις την έρευναν σπουδαίων θεωριών, υπό την υψηλήν πλάτανον, κατά τας θερινάς ώρας, όταν οι κοινοί θνητοί έχουν ριφθή εις τον ύπνον και μόνον οι τέττιγες, οι αγγελιοφόροι των Μουσών, τραγουδούν ακούραστοι, θ' αντέγραφεν εκουσίως ή χωρίς να θέλη σκηνήν εκ της ιδικής του Φιλοσοφικής Ακαδημείας. Διότι τοιουτοτρόπως ακριβώς παρά τούς κήπους του Κηφισού, εις την αφιερωμένην εις τας Μούσας σχολήν του, και δη εις την Καλλιόπην και Ουρανίαν τας εφόρους της Φιλοσοφίας, ως τις πνευματικός ημίθεος της εποχής του (και τούτο το εσυμβόλισαν οι αρχαίοι μυθολογούντες ότι η ευγενής Περικτιόνη τον εγέννησεν εκ του Απόλλωνος), εν μέσω των φιλομαθέστατων και λάλων, ως οι τέττιγες, μαθητών του ησχολείτο με την γενικήν του εκείνην θεωρίαν περί των ιδεών, με την οποίαν συνέδεσε και το κάλλος, και θύων εις τας χάριτας και σχεδιάζων την ιδανικήν του πολιτείαν διέτριβε μακαρίζων εαυτόν διότι εγεννήθη άνθρωπος, διότι Έλλην, διότι επί Σωκράτους.

Αλλά καθώς υπό το παιγνιώδες και ποιητικόν του Φαίδρου διακρίνεις την σοβαρότητα έργου συνθετικού και υψηλού, τοιουτοτρόπως και υπό τον καλλιτέχνην αναχωρητήν της Ακαδημείας, ο οποίος εφαινετο διστάζων ν' αναμιχθή εις τα πολιτικά της πατρίδος του, και ο οποίος εθεωρήθη ως ουτοπικός και υπερθεωρητικός εις τας κοινωνικάς του ιδέας, διακρίνεις τον ακάματον εργάτην της φιλοσοφίας και της προόδου. Κατ' αρχάς εταξίδευσεν εις τας εστίας του τότε πολιτισμού ίνα μορφώση τον εαυτόν του, έπειτα από ευγενούς πεποιθήσεως και από συστήματος, ο μαθητής του Σωκράτους, ηγωνίσθη επιτιθέμενος δριμύς κατά των λυμαιομένων το Άστν και την Ελλάδα σοφιστών και αισχροκερδών λογογράφων. Διά της αμισθί παρεχομένης διδασκαλίας του, εις την επί τούτω ιδρυθείσαν Ακαδήμειαν, εμόρφωσε μαθητάς, οποίος και ο Αριστοτέλης, μας παρέδωκε δε τόσα αθάνατα έργα, όχι υπομνήματα γήρατος όπως ηθέλησε να τα ονομάση από υπερβολικόν ζήλον προς μόνον το αληθές, αλλ' αρμονικάς συνθέσεις, εις τας οποίας η μη δαμασθείσα απολλώνια φλέβα του αίματός του έδωκε την ωραίαν αττικήν μορφήν, ην έχουν. Και τέλος, αυτός ο οποίος εις τον Φαίδρον δεικνύει πώς πρέπει να εργάζεται ο φιλόσοφος, από την Ακαδήμειαν αυτήν εξήλθε δύο φορές, γέρων πλέον, διά τας Συρακούσας, μακρυνόν τότε ταξίδιον, όπου επήγε να δώση σάρκα εις την πολιτείαν του· και τότε μεν δεν κατώρθωσε να πραγματοποιήση το πολιτικόν του σύστημα, αλλ' οι αιώνες ολίγον κατ' ολίγον πραγματοποιούν και θα πραγματοποιήσουν μίαν προς μίαν τας κοσμοπολιτικάς του ιδέας.

Η Ακαδήμεια του Πλάτωνος εκλείσθη μόλις το 529 μ. Χ. επί του Ιουστινιανού. Τότε, ενώ ιδρύετο εν Κωνσταντινουπόλει ο ναός της του &Θεού Σοφίας&, εξηφανίζετο εις τας Αθήνας αθορύβως η

σχολή εκείνη, η οποία διά του τέκνου της, του μυστικού νεοπλατωνισμού, είχε συντελέσει τόσο πολύ εις την κατάρτισιν των δογμάτων του Χριστιανισμού.

Πολυάριθμοι και άξιοι μεγάλης τιμής επιστήμονες, ιδία ξένοι, ασχοληθέντες με τα έργα του Πλάτωνος, πολλά έφεραν εις φως και πολλά καθώρισαν. Ιδιαίτερας αμφισβητήσεως έτυχε και ο χρόνος της συγγραφής του Φαίδρου. Ημείς ελαχίστην συμβολήν παρέχοντες εις την πλατωνικήν κίνησιν διά της μεταφράσεως του Φαίδρου, τον οποίον δεν εδίστασε κάποιος να ονομάση το κάλλιστον έργον του Πλάτωνος και εις τον οποίον τόσο συχνά παραπέμπουσιν αρχαίοι και νεώτεροι, θα προτάξωμεν μετά την ανάμνησιν του έργου καί τινα περί του χρόνου της συγγραφής αυτού, και πορίσματα εκ του περιεχομένου διά να κατανοηθή τελείως το ύψος και ο σκοπός του διαλόγου. Αντλήσαντες λοιπόν από τας αξιολογωτέρας γνώμας των πλατωνιστών περί του Φαίδρου παραθέτομεμεν εδώ ό,τι κρίνομεν αληθέστερον.

2. ΑΝΑΛΥΣΙΣ

Πρώτον μέρος

Ο Σωκράτης συναντά τον Φαίδρον, όστις πηγαίνει περίπατον έξω της πόλεως με σκοπόν να μελετήσει τον λόγον του Λυσίου, τον οποίον κρύβει υπό το ένδυμά του. Ο Σωκράτης ανακαλύπτει τον λόγον και τον αναγκάζει με τας παρακλήσεις του να του τον διαβάση. Καταφεύγουν εις σκιερόν μέρος του Ιλισού αφιερωμένον εις τας Νύμφας. Διαβάζεται ο λόγος του Λυσίου, του οποίου η υπόθεσις είναι ότι &ο αγαπώμενος πρέπει να ευνοή όχι τον εραστήν του, αλλά τον μη εραστήν&. Εις τον Σωκράτην δεν αρέσκει ο λόγος ως προς το ρητορικόν μέρος. Δι' ό αναγκάζεται από τον Φαίδρον με την ιδίαν βάσιν, την οποίαν ευρίσκει καλήν, ν' απαγγείλη ιδικόν του λόγον καλύτερον, διότι του εγέμιζον το στήθος αι ιδέαι των παλαιών ποιητών περί του έρωτος και τον ενέπνεον αι Μούσαι.

Ορίζει λοιπόν κατ' αρχάς τον έρωτα και τελειώνει απαριθμών τα κακά τα οποία, προξενεί ο εραστής εις τον αγαπώμενον νέον, εν ώ από την αισχύνην, διά το αισχρόν θέμα, σκεπάζει το πρόσωπόν του.

Αλλ' ο Φαίδρος είναι αδύνατον ν' αρκεσθή έως εδώ. Ζητεί από τον Σωκράτην να του απαριθμήση και τα καλά τα οποία προξενεί εις τον αγαπώμενον ο μη ερών. Ο Σωκράτης αρνείται κ' επιχειρεί να φύγη, αλλ' έξαφνα το δαιμόνιον, το σοφόν αυτό ασυνείδητον ελατήριο της ψυχής του, τον σταματά. Διότι εκφράσεις όχι καλās θα είχαν εκστομίσει. Οι λόγοι των, του Λυσίου και ο ιδικός του, ασφαλώς ύβρισαν τον έρωτα, διότι ο έρωσ δεν είναι μόνος εκείνος ο οποίος απαντάται μεταξύ των ναυτών, αλλ' είναι αυτό τούτο θεός. Ενθυμείται ότι ο Όμηρος ετυφλώθη διότι ύβρισε την Ελένην, δηλαδή το κάλλος, το όποιον είναι θείας καταγωγής, και ότι μόνον ο Στησίχορος, ο ποιητής, εσώθη διότι ανήρεσε με άλλο άσμα τας μομφάς του προς εκείνην. Έπρεπε και αυτός να παλινωδήση.

Ο δεύτερος λοιπόν λόγος του είναι ύμνος προς τον Έρωτα και το Κάλλος. Ακάλυπτος τώρα κ' ενθουσιασμένος ευρίσκει ότι έχομεν τεσσάρων ειδών μανίας και ότι εκ τούτων η ερωτική μανία δίδει ευτυχίαν εις την ψυχήν. Αλλ' η ψυχή μας αυτή, η αθάνατος και αγέννητος, ποία έχει ουσίαν, πόθεν ήλθε, πού πηγαίνει, τι αισθάνεται; Απαντών εις αυτά ο Σωκράτης αρχίζει τον περί ψυχής μύθον του. Η ψυχή αποτελείται από ένα ηνίοχον και δύο ίππους, ήτο δε πτερωτή, αλλ' απώλεσε τα πτερά της, διότι δεν κατώρθωσε να περάση εις τον επουράνιον τόπον και να ίδη τον Δία και τους θεούς, δηλαδή το καλόν, το αγαθόν και το αληθές, των οποίων η θεά τρέφει τα πτερά της ψυχής. Ένεκα λοιπόν του μεγάλου συνωστισμού των ψυχών, άπτερος πλέον η ψυχή πίπτει εις το κενόν, εμψυχώνεται εις ανθρώπους διαφόρους διά χιλιάδας έτη, μετά την παρέλευσιν των οποίων επανα[λα]μβάνει τον αγώνα της. Αι ενανθρωπίσασαι λοιπόν ψυχαί βλέπουσαι επί της γης ωραία σώματα ενθυμούνται το αιώνιον κάλλος και παρασύρονται εις έρωτα και πάθη. Ο ηνίοχος και ο καλός ίππος συγκρατούσι τον κακόν ίππον από την τάσιν του προς αισχράν πράξιν, και η ψυχή αγαπά θεωμένη μόνον, εν ώ ο αγαπώμενος αισθάνεται αντέρωτα. Κάμνει λοιπόν ο μετά φιλοσοφίας έρωσ των, ώστε να πτερούνται αι ψυχαί των μετά θάνατον.

Ο Σωκράτης κρίνων το έργο του λογογράφου Λυσίου και τα έργα των πολιτικών και νομοθετών αποφαίνεται ότι όχι το γράφειν αλλά το κακώς γράφειν φέρει αισχύνην. Αλλά διά να γράψη τις καλώς δεν αρκεί η ρητορική χωρίς την γνώσιν της αληθείας. Αναφέρει λεπτομερώς όλα τα είδη της ρητορικής και τας μεθόδους των ρητόρων, τα οποία δεν επιτυγχάνουν τον σκοπόν των. Επί παραδείγματι ο Λυσίας δεν ώρισεν εις την αρχήν τον έρωτα, με μεγάλην δε σύγχυσιν ανέπτυξε τα μέρη του θέματός του, ενώ αυτός ώρισε τον έρωτα ως μανίαν και με τας δύο φιλοσοφικάς μεθόδους, την αναλυτικήν και την συνθετικήν, επροχώρησεν εις το έργο του. Οι τοιουτοτρόπως φιλοσοφικώς εργαζόμενοι καλούνται διαλεκτικοί. Ενώ οι ρήτορες με τας ιδικάς μόνον γνώσεις μόλις το αλφάβητον του γράφειν λόγους γνωρίζουν.

Καλύτερος ρήτωρ ήτο ο Περικλής, διότι ακριβώς από τον φιλόσοφον Αναξαγόραν ήντλησεν. Οι ρήτορες λοιπόν πρέπει να γνωρίζωσι την ανθρωπίνην ψυχήν, έπειτα πρέπει να έχωσι σκοπόν την αλήθειαν και όχι το αληθοφανές. Κατόπιν εξετάζει την ευπρέπειαν και την απρέπειαν περί το γράφειν κ' ευρίσκει, αφού αναφέρει τον μύθον της ανακαλύψεως του γραπτού λόγου, ότι ο τελευταίος ούτος λόγος δεν είναι φάρμακον διαρκούς μνήμης, αλλ' απλής υπομνήσεως, ενώ ο προφορικός λόγος είναι αυτάρκης και σπείρεται εις ψυχάς ζώσας. Τέλος εξάγει συμπέρασμα περί του πώς πρέπει να εργάζεται και πώς να ονομάζεται ο αληθινός σοφός, δηλαδή ο φιλόσοφος. Κατόπιν συνιστών εις όλους τους συγγραφείς την φιλοσοφίαν, ευρίσκει ότι ο Ισοκράτης είναι καλύτερος του Λυσίου και παρέχει ελπίδας ως φιλοσοφικώτερος. Προσευχηθείς δε εις τον Πάνα διά να του δίδη εσωτερικήν ωραιότητα και να παρέχη εις τον νουν του σοφίαν και εις το σώμα του σωφροσύνην, επιστρέφει εις την πόλιν μαζί με τον Φαίδρον.

3. ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Ο Πλάτων εγεννήθη το 427 π. Χ. και απέθανε το 348 π. Χ. Το 407 έγινε μαθητής του Σωκράτους, ο οποίος έπτε το κώνειον το 399 π. Χ. Η γνώμη του Άγγλου Γρότε, ότι κανείς εκ των διαλόγων του Πλάτωνος δεν εγράφη προ του θανάτου του Σωκράτους, και η γνώμη του Γερμανού Έρμανν, ότι ελάχιστοι είναι νόθοι, γενικώς επικρατούσι σήμερον.

Κυριώταται πηγαί προς χρονικήν κατάταξιν των διαλόγων εκτός των αρχαίων μαρτυριών, των υπαινιγμών του φιλοσόφου και της εξελίξεως των θεωριών του, είναι η ζωή αυτού, το περιβάλλον και αι περιστάσεις, και η γλωσσική μορφή των έργων του.

Εις την ζωήν του Πλάτωνος τρεις σπουδαίους σταθμούς δυνάμεθα να παρατηρήσωμεν, οι οποίοι ασφαλώς έχουν επίδρασιν εις το έργο του: & τον θάνατον του Σωκράτους και την φυγήν του εις Μέγαρα (399 — 398 π.Χ.)· την μετά τα ταξίδια του εις Κυρήνην, Αίγυπτον, Ιταλίαν ίδρυσιν της Ακαδημείας (386 — 385 π.Χ.)· την εκ του δευτέρου εις Σικελίαν ταξιδίου επάνοδόν του εις την σχολήν, εις ην κατελέχθη ως μαθητής ο Αριστοτέλης (368 — 367 π. Χ.).&

Μεταξύ των δύο πρώτων σταθμών εγράφησαν τα έργα της πρώτης περιόδου, της Σωκρατικής, τα οποία φέρουσι τον χαρακτήρα της αμέσου επιδράσεως του Σωκράτους (Απολογία, Κρίτων, Γοργίας, Ευθύφρων, Λάχης, Ιππίας κ.τ.λ.). Μεταξύ του δευτέρου και του τρίτου σταθμού εγράφησαν τα έργα της δευτέρας περιόδου, της δυναμένης να κληθή &πρώτης ακαδημαϊκής ή συνθετικής&, διότι συνετάχθησαν εις την Ακαδήμειαν και περιέχουν τα πρώτα στοιχεία της δημιουργικής εργασίας του Πλάτωνος. Μεταξύ του τρίτου σταθμού και του θανάτου του φιλοσόφου εγράφησαν τα έργα της τρίτης περιόδου, της δυναμένης να κληθή &δευτέρας ακαδημαϊκής ή κριτικής&, διότι ο συγγραφεύς συστηματικώτερον αναπτύσσει τας θεωρίας του. Τα έργα της περιόδου ταύτης ορίζονται ασφαλέστερον των άλλων, εάν κρίνη κανείς και εκ της μορφής και εκ της ουσίας αυτών, (Φίληβος, Παρμενίδης, Σοφιστής, Πολιτικός, Τίμαιος, Κριτίας, Νόμοι κτλ.).

Ο ποιητικός και ο τεχνικός Φαίδρος, του οποίου η μεν γνησιότητα από κανένα δεν αμφισβητείται, αλλά του οποίου ο χρόνος της συγγραφής έγινε αντικείμενον πολλής διαφωνίας, δεν είναι δυνατόν ν' ανήκη εις τα έργα της ψυχράς τρίτης περιόδου. Επίσης δεν δύναται να ληφθή ως το πρώτον έργον του Πλάτωνος, διότι ούτε μεираκιώδες είναι (Διογένης Λαέρτιος), ούτε το διάγραμμα της όλης φιλοσοφίας του, ο πρόλογος δηλαδή του συστήματός του (Σλειερμάχερ), διότι δεν ήτο δυνατόν να είχε μορφώσει ο Πλάτων το σύστημά του αμέσως μετά τον θάνατον του Σωκράτους. Επίσης δεν είναι δυνατόν να εγράφη κατά το τέλος της πρώτης περιόδου, μετά τας αποδημίας (Κρίστ. κτλ.)· διότι ναι μεν περιέχει στοιχεία αιγυπτιακά και πυθαγόρεια δεικνύοντα την επίδρασιν των ξένων μερών, αλλ' ως παρέχων όψιν ακαδημαϊκήν και δεικνύων φιλοσοφικήν αναγέννησιν και ζωήν, προϋποθέτει την ίδρυσιν της Ακαδημείας. Ούτε είναι δυνατόν να εγράφη κατά τας αρχάς της δευτέρας περιόδου, ίνα χρησιμεύση ως εισιτήριος λόγος του φιλοσόφου εις την Ακαδήμειαν (Ερμανν), διότι τότε θα υποτεθή ότι όλα τα ατελέστερα αυτού έργα της δευτέρας περιόδου, και προ πάντων κατά την μορφήν, (Μένων, Κρατύλος, Ευθύδημος, Μενέξενος και ο Λύσις εάν ταχθή εις την περίοδον αυτήν) εγράφησαν μετά τον Φαίδρον. Ευφυστάτη και πιθανωτάτη φαίνεται η γνώμη του ημετέρου Σ. Μωραΐτου (1), ότι ο Φαίδρος είναι σύγγραμμα ευκαιρίας και εγράφη κατά τα μέσα της βας περιόδου, το 378 π. Χ., μετά τον θάνατον του Λυσίου, ότε ο μαθητής του Αντισθένης και οι οπαδοί του εθορύβουν περί το όνομα του αποθανόντος διδασκάλου των προκαλούντες ούτω τον Πλάτωνα. Ήκμαζε δε τότε πνευματικώς ο Πλάτων, άγων το πεντηκοστόν έτος της ηλικίας του (2).

Τέλος άλλοι ερευνηταί (οι Στατιστικοί, Λουτοσλάβσκη κτλ.) πιστεύουσιν ότι είναι δυνατόν να εγράφη το έργον και εις το τέλος της δευτέρας περιόδου και μετά την Πολιτείαν ακόμη, δηλαδή και περί το εξηκοστόν έτος της ηλικίας του φιλοσόφου.

Καμμία αμφιβολία ότι ο Φαίδρος πρέπει να τεθή εις τα μεθόρια των δύο τελευταίων περιόδων, περί το 370 π. Χ., προ του εις Σικελίαν δευτέρου ταξιδίου του. Ο Φαίδων, το Συμπόσιον, ο Φαίδρος και η Πολιτεία είναι έργα σύγχρονα και σχετικά· εκ τούτων τα τρία πρώτα φαίνονται ότι είναι συγγράμματα έκτακτα, το δε τελευταίον είναι έργον συστηματικόν, το οποίον ίσως εξηκολούθει να γράφεται, εν ώ έβλεπον το φως τα προηγούμενα, και το οποίον ίσως ετελείωσε κατά την τρίτην περίοδον. Ο δε Φαίδρος, και διότι γλωσσικά τεκμήρια του αποδεικνύουν ομοιότητα τινά προς τα έργα της κριτικής περιόδου, και διότι εις αυτόν ευρίσκεται ο πρώτος εκ των συνεχών μεγάλων μύθων των οποίων γίνεται χρήσις κατόπιν, και διότι δι' αυτού υποδεικνύει ο συγγραφεύς ότι δεν είν' ευχαριστημένος εκ των συγγραφών του, αι οποίαι πρέπει να είναι απλά μνήμης υπομνήματα, τουθόπερ προσεπάθησε να τηρήση κατά την τρίτην συγγραφικήν περίοδον, πρέπει να θεωρηθή ως το τελευταίον έργον της δευτέρας περιόδου. Αλλ' ο Φαίδρος είναι και το τελευταίον ποιητικόν έργον του Πλάτωνος. Όστις δε νομίζει, ότι εις τοιαύτην ηλικίαν, πλησιάζουσιν το εξηκοστόν, δεν ήτο δυνατόν να γραφή έργον ούτω νεανικόν, δεν γνωρίζει την ανθρωπίνην καρδίαν εν γένει, και δεν εισέδυσεν εις την αρμονικήν κ' ενθουσιώδη πλατωνικήν ψυχήν, εις την οποίαν επάλαιεν από νεαράς ηλικίας το καλόν προς το αληθές, η ποίησις προς την φιλοσοφίαν.

Τέλος φαίνεται υπερισχύσασα η φιλοσοφία, και μολονότι εις τον Φαίδρον ομολογείται ότι η εκ Μουσών μανία είναι καλλίστη, εκ της Πολιτείας αποδιώκεται ο Όμηρος, τα έργα της τρίτης περιόδου χάνουσι κατ' ουσίαν την μορφήν του διαλόγου, εις δε τους Νόμους εξαφανίζεται και αυτό το πρόσωπον του Σωκράτους. Αλλ' εις την μεταβολήν αυτήν συνετέλεσαν και άλλα γεγονότα, η αποτυχία του φιλοσόφου εις την Σικελίαν, η ανάγκη να βιασθή να συμπληρώση το ταχύτερον το έργον του, διότι ήγγιζε το τέρμα της ζωής, και τέλος η επίδρασις του επιστημονικού πνεύματος του μεγάλου μαθητού του Αριστοτέλους (3). Διά τούτο η τρίτη περίοδος δεν έχει να επιδείξη Πρωταγόρας, Συμπόσια, Φαίδρους.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Η Σκηνή του διαλόγου υποτίθεται μετά το 411 π. Χ., ότε ήλθεν εις Αθήνας ο Λυσίας, και προ του 399, ότε απέθανεν ο Σωκράτης, το κύριον πρόσωπον του διαλόγου. Πιθανώτατα όχι διαρκούντος του Πελοποννησιακού πολέμου και της τρομοκρατίας των 30, αλλά κατά το 403 ότε επέστρεψεν εις Πειραιά ο Λυσίας, όστις ήτο φυγάς.

Ο Λυσίας ο οποίος δημιουργεί την υπόθεσιν, διά της αναγνώσεως και ανασκευής τον ιδικού του λόγου, παρουσιάζεται ως φαύλος τον χαρακτήρα και άτεχνος λογογράφος. Το έργον του τούτο, το οποίον απεδείχθη ότι όντως εγράφη υπ' αυτού (Σπέγγελ) είναι μάλλον ερωτική επιστολή, ή πρόχειρον νεανικόν ρητορικόν δοκίμιον, γραφέν πιθανώς προ του 403, ότε ως γνωστόν διά του υπέρ του Ερατοσθένους λόγου του ενεφανίσθη ως ρήτωρ αξίας, λιτός, βραχύς, πιθανός, ίνα ασκήση το ευεργετικόν και πρακτικόν δικανικόν είδος του λόγου. Μικροπρεπής λοιπόν θα ήτο ο Πλάτων κατόπιν μακράς περιόδου ετών να επιχειρήση να στιγματίση τον άνθρωπον και την τέχνην του. Αλλ' εκ της αξίας των δικανικών λόγων του Λυσίου δεν δύναται να συμπαιράνη κανείς ότι δεν εξήσκει και κατόπιν τα άλλα είδη του λόγου και ότι οι μαθηταί του έπαυσαν να γράφουν τοιαύτας ρητορικάς

τέχνας (4). Και δεικνύεται μεν ότι προεκάλουν την Ακαδημειαν αι ρητορικά σχολαί, του Λυσίου — Αντισθένους, όστις έσκωπτε τον Πλάτωνα Σάθωνα, και του Ισοκράτους, ο οποίος επικρίνεται εις τον Ευθύδημον και αμφιβόλως επαινείται εις τον Φαίδρον, αλλ' ο σκοπός του Πλάτωνος δεν ήτο να εξευτελίση τας ρητορικάς σχολάς και ν' αποσπάση από εκεί μαθητάς διά την φιλοσοφικήν του σχολήν (5).

Αφορμή μόνον της συγγραφής ήσαν αι προκλήσεις αυταί, αλλ' ο σκοπός είναι υψηλότερος πολύ· ο Πλάτων επιτίθεται κατ' αυτής της ρητορικής και υποσκάπτει τα θεμέλιά της· όπως εις την Πολιτείαν του αποδιώκει την ποίησιν, ούτω και εις τον Φαίδρον προσβάλλει, πολύ δικαιότερον, την ρητορικήν. Διείδε ότι βλάβης μάλλον ή ωφελείας πρόξενον έγινε και θα γίνη εις τον κόσμον το είδος τούτο του λόγου. Και παρασκευάζει μεν υπόδειγμα αληθούς ρητορικής, αλλά τούτο δεν είναι άλλο παρά η αληθής φιλοσοφία εις την ρητορικήν. Διότι η αλήθεια δεν χρειάζεται περιττά κοσμήματα, αλλ' απλουστάτην μέθοδον, όταν παραστή ανάγκη να φέρη πρακτικά αποτελέσματα, τα δε περιττά κοσμήματα συσκοτίζουν και πολλάκις διαστρέφουν την πρακτικήν επιστήμην. Όταν δε η ρητορική πρόκειται να πανηγυρίση ή να συγκινήση, δανείζεται τα πτερά της ποιήσεως, διότι δεν είναι αρκετά τα ταπεινά της μέσα.

Διά να φέρη εις πέρας τον μεγάλον σκοπόν του παρεισάγει ολόκληρον ιστορίαν της ρητορικής και παρουσιάζει τα διάφορα τεχνάσματα και την κενότητα των ρητόρων από του Τισίου, του πρώτου ρήτορος, και του Γοργίου μαθητού του πρώτου και διδασκάλου του Ισοκράτους, μέχρι του Περικλέους. Και τον μεν Περικλέα επαινεί ως φιλόσοφον ρήτορα, επίσης και τον Ισοκράτην ως πολλά υποσχόμενον διότι είναι φιλοφικώτερος του Λυσίου. Ακριβώς εάν είναι αληθής ο έπαινος του Ισοκράτους (ο συγγραφεύς εδώ παριστά τον Ισοκράτην και τον Λυσίαν όπως ήσαν κατά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου) εντός του Φαίδρου, όπου περιέχεται η σπουδαία παλινωδία του Σωκράτους εις τον έρωτα, ήτο ο κατάλληλος χώρος να παλινωδήση ο Πλάτων ως προς τον ρήτορα τούτον, διότι τον έψεξεν εις τον Ευθύδημον. Αλλ' ως είπομεν, εις το έργον του τούτο δεν φαίνεται κατεχόμενος από εμπάθειάν τινα, αλλά συναισθανόμενος την υπεροχήν του και εκ περιωπής κρίνων ελεεί τους δοκησισόφους τούτους ρήτορας λέγων, ότι δεν πρέπει να οργίζεται κανείς κατ' αυτών, διότι γνωρίζουν μόλις τα στοιχεία της τέχνης των, πράγμα το οποίον δεν είναι απορριπτέον, αλλ' εις ουδέν συντελεί άνευ φιλοσοφικής μορφώσεως και μεθόδου.

Αλλά διά του Λυσίου προσβάλλων την ρητορικήν, η οποία ήτο η κυριωτάτη πνευματική και πολιτική παιδεία της πατρίδος του κατά τους χρόνους εκείνους τους άνευ κατευθύνσεως και μεγαλείου, είχεν ανώτερον και τελικόν σκοπόν να εξυμνήση την φιλοσοφίαν. Υποδεικνύει ούτω την μεγάλην σημασίαν της φιλοσοφίας εις πάσαν σκέψιν, παν αίσθημα, παν έργον και εξυψώνων τον προφορικόν λόγον, φανερώνει πόσον είναι αναγκαία η διδασκαλία αυτής, και ποίον το έργον της Ακαδημείας του. Και διά να καταστήση φανερότερον τον τελικόν του σκοπόν αναλαμβάνει την ανάπτυξιν των θεωριών του εν συνάψει, και μάλιστα του περί κάλλους θέματος, το οποίον συσχετίζει με την εξέτασιν κυριωτάτου ηθικού ζητήματος της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, ήτις θεραπεύουσα γενικώς το καλόν, παρεξεστράπη εις τον παιδέρωτα εις ευρυτάτην κλίμακα.

Ο Πλάτων ως φιλόσοφος και καλλιτέχνης εξετάζων και ζωγραφίζων την κοινωνικήν ζωήν της εποχής του ήτο αδύνατον να μη αναφέρη συχνά το φαινόμενον τούτο. Αλλ' εις τον Φαίδρον εξετάζει το ζήτημα ευρύτερον και σοβαρότερον (ιδέ Λύσιν, Συμπόσιον). Αρχόμενος από της μεταφυσικής γενέσεως του κάλλους, διά φυσιολογικής αισθητικής, ερμηνεύει το πάθος του παιδέρωτος, το

οποίον προσπαθεί να εξυψώσει διά της φιλοσοφίας. Δεν είναι βεβαίως ψεκτός ο Πλάτων διότι περιέγραψε την εποχήν του. Η αιτία δε ήτις τον έκαμε να καταλήξη εις το ότι υπάρχει και &παιδραστείν μετά φιλοσοφίας&, είναι διότι εξεκίνα από την τότε κοινωνικήν ανατροφήν, ήτις ήτο τοιαύτη ένεκα της μη πνευματικής θρησκείας, ένεκα της θέσεως της γυναικός, υποδεεστέρου όντος και απλώς παιδοποιητικής μηχανής γνησίων τέκνων, ένεκα της εθνικής τάσεως προς το καλόν, ένεκα των γυμνικών ασκήσεων και αγώνων, και ίσως ένεκα ασιατικών συνηθειών κληρονομηθεισών (6)· και δεύτερον διότι εκ του συστήματός του ορμώμενος εύρισκε φύσει υπάρχοντα εντός μας πόθον θέας και επομένως αισθητικόν έρωτα προς παν πλάσμα. Και είναι μεν αληθές ότι εις τον Φαίδρον, καίτοι δεικνύεται η ηθική πάλη του φιλοσόφου, καταδικάζεται όμως η μίξις δύο ανδρών. Αλλά δεν ήτο δυνατόν να φθάση ο Πλάτων εις τα συμπεράσματα του σημερινού πολιτισμού, ο οποίος την homosexualité θεωρεί κεφάλαιον του εκφυλισμού, και τόσοσν έχει πεισθή περί τούτου, ώστε ζητεί ν' απαλλάξη της τιμωρίας τους ασκούντας το έργον ως σωματικώς ή ψυχικώς ανωμάλους και ακαταλογίστους (7), και ο οποίος έχει να επιδείξη μεγίστους καλλιτέχνας και ποιητάς χωρίς να έχωσι τον παθολογικόν αισθητικόν πόθον της θέας νέων.

&Ο τελικός λοιπόν σκοπός του έργου είναι η κατάκρισις, διά του Λυσίου, της ρητορικής και της σοφιστικής και η ανάπτυξις των πηγών του κάλλους, διά του έρωτος, ίνα δειχθή η αξία της φιλοσοφίας και της διδασκαλίας αυτής.&

Διά να διεξαγάγη το θέμα τούτο ο Πλάτων πορεύεται διά μακράς και τεχνικής οδού (8). Αναφέρει ποιήματα, θεότητας, συγγραφείς, παραθέτει την αρτιωτέραν ιστορίαν της ρητορικής, ζωγραφίζει τόσοσν θαυμασίως τους ίππους, ώστε να θεωρηθή εκ τούτου ότι ανήκεν εις την τάξιν των ιππέων, και παριστάνει ζωηρότατα τον Φαίδρον, τον παραβαλλόμενον προς τον Σιμμίαν και τον Θεαίτητον διά την φιλομάθειάν του, ο οποίος και εις το Συμπόσιον είναι ο &πατήρ του λόγου& περί έρωτος. Παρεμβάλλει την αρπαγήν της Ωρειθυίας και την απόπειραν της φυσικής εξηγήσεως των μύθων, τον μύθον των τεττίγων, τον μύθον του Θεουθ και Θαμμούν, την σοφιστικήν ιστορίαν του Τισίου, αποδιώκων την ανίαν την οποίαν γεννούν οι δύο προ πάντων παρατιθέμενοι λόγοι, οι οποίοι έκαμαν τους αρχαίους να ψέξωσι το έργον ως ανιαρόν. Ο τρίτος λόγος περιλαμβάνει τον μεγάλον μύθον περί της ψυχής και την περιγραφήν του υπερουρανίου τόπου.

Οι μύθοι ούτοι αποδεικνύουν την αδυναμίαν του Πλάτωνος να ορίση τα διάφορα μεταφυσικά και φυσικά προβλήματα, και διά τούτο αναγκάζεται ν' αναπτύσση τους κόσμους των ιδεών του οραματιζόμενος ούτως ειπείν και καθοδηγούμενος από το φιλοσοφικόν του αίσθημα και την προφητικήν φαντασίαν του. Αλλά μήπως και σήμερα ακόμη, εις τα μεταφυσικά ζητήματα, ήρθη η αδυναμία της γνώσεως, την οποίαν ο Πλάτων εζήτησε ν' αναπληρώση διά των φιλοσοφικών του οραματισμών; Κ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

Π Λ Α Τ Ω Ν Ο Σ Φ Α Ι Δ Ρ Ο Σ

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α Σ Ω Κ Ρ Α Τ Η Σ Φ Α Ι Δ Ρ Ο Σ

Σωκράτης

Φίλε Φαίδρε, πού πηγαίνεις και πόθεν έρχεσαι;

Φαίδρος

Έρχομαι, Σωκράτη, από του Λυσίου (9), του υιού του Κεφάλου· πηγαίνω δε να περιπατήσω έξω του τείχους της πόλεως· διότι πολλές ώρας επέρασα εκεί καθήμενος από το πρωί· ακολουθών δε το παράγγελμα του Ακουμένου (10), του κοινού μας φίλου, κάμνω τους περιπάτους μου εις τας οδούς· διότι δυσχυρίζεται ότι είναι πλέον ξεκουραστικοί οι περίπατοι εις τας οδούς παρά εις τους τόπους όπου τρέχουν οι νέοι (11).

Σωκράτης

Έχει δίκαιον, φίλε μου. Αλλ' ο Λυσίας ευρίσκετο καθώς φαίνεται εις την πόλιν (12).

Φαίδρος

Ναι, κοντά 'ς τον Επικράτη (133), εις τούτο εδώ το σπίτι του Μορύχου (14), το πλησίον του ναού του Ολυμπίου Διός.

Σωκράτης

Ποίον λοιπόν θέμα σας απησχόλησε; ή δίχως άλλο ο Λυσίας σας εφιλοδώρει λόγους;

Φαίδρος

Θα το μάθης, εάν είσαι εύκαιρος να προχωρούμεν και να μ' ακούης.

Σωκράτης

Διατί τάχα μου λέγεις τούτο; Δεν με νομίζεις ότι θα θεωρήσω, ίνα είπω κατά Πίνδαρον, &πράγμα και ασχολίας υπέρτερον& (15) το ν' ακούσω το θέμα εις το οποίον συ και ο Λυσίας διετρίψατε (16).

Φαίδρος

Εμπρός λοιπόν.

Σωκράτης

Δύνασαι ν' αρχίσης τον λόγον.

Φαίδρος

Και μα την αλήθειαν, Σωκράτη, αποβλέπει εις σε το άκουσμα· διότι ακριβώς ο λόγος, ο οποίος μας απησχόλησε δεν γνωρίζω κατά ποίαν σύμπτωσιν ήτον ερωτικός (17). Έχει γράψει δηλαδή ο Λυσίας αυτό τούτο ακριβώς το παιγνιώδες, ότι ωραίος τις νέος προκαλούμενος υπό τινος μη αγαπώντος αυτόν πρέπει, λέγει, να ευνοήση μάλλον τούτον παρά τον αγαπώντα.

Σωκράτης

Ω τον έξοχον! Ομοίως ηδύνατο να γράψη ότι πρέπει να προτιμά κανείς την πτωχείαν παρά τον πλούτον, τα γηρατεία παρά την νεότητα και όλας τας άλλας δυσμενείας αι οποίαι ανήκουν και εις εμέ και εις τους πολλούς εξ ημών· αληθώς αυτά θα τα έλεγεν άνθρωπος φιλοφρονητικός και θέλων να ωφελήση τον λαόν (18). Τόσον πολύ λοιπόν εγώ τουλάχιστον έχω επιθυμήσει ν' ακούσω τον λόγον, ώστε, εάν κάμης τον περίπατόν σου πεζή εις τα Μέγαρα, και κατά την μέθοδον του Ηροδίκου (19), άμα επανέλθης εις το τείχος των Αθηνών, πάλιν αρχίσης την πορείαν, εγώ δεν θα σε αφήσω καθόλου.

Φαίδρος

Τι λέγεις, καλέ Σωκράτη; νομίζεις, όσα συνέθηκεν ο Λυσίας, δεινότατος συγγραφεύς μεταξύ των συγχρόνων, εις μακρόν διάστημα και με πολλήν άνεσιν, ότι εγώ ο άπειρος είμαι ικανός ν' απομνημονεύσω επαξίως εκείνου; Είμαι πολύ μακράν αν και θα ήθελα βεβαίως να είχα μάλλον αυτό το προσόν ή πολλά χρήματα.

Σωκράτης

Ω Φαίδρε, εάν εγώ τον Φαίδρον δεν γνωρίζω τότε και τον εαυτόν μου έχω λησμονήσει. Αλλά βεβαίως τίποτε από αυτά τα δύο δεν συμβαίνει. Γνωρίζω πολύ καλά ότι εκείνος ακούων λόγον του Λυσίου δεν τον ήκουσε μόνον μίαν φοράν, αλλ' επαναλαμβάνων πολλές φορές αυτόν, παρεκάλει τον Λυσίαν να του τον λέγη· αυτός δ' επείθετο προθύμως· και όμως εις τον Φαίδρον ουδέ ταύτα ήσαν αρκετά, αλλ' εις το τέλος παρέλαβε το βιβλίον και επέστησε την προσοχήν του εις όσα μέρη του ήρεσαν, κ' έκαμνε τούτο καθημέμος από το πρωί, έως ότου εκουράσθη κ' εξήλθεν εις περίπατον, καθώς εγώ μα τον κύνα (20) νομίζω, αφού έμαθεν απ' έξω τον λόγον, εκτός αν ήτο τις πάρα πολύ μακρός. Επήγαινε δ' έξω του τείχους ίνα τον μελετά [με άνεσιν]. Όταν δε συνήντησε τον έχοντα την νόσον ν' ακούη λόγους, καθ' ην στιγμήν τον είδε ηυχαιριστήθη διότι θα έχη άνθρωπον να συμμερισθή τον άμετρόν του ενθουσιασμόν και τον προέτρεπε να προχωρώσιν· αλλ' όταν ο των λόγων εραστής τον παρεκάλεσε να λέγη εκείνος, έκαμνε τον δύσκολον ως εάν δήθεν δεν είχεν επιθυμίαν να λέγη. Είχεν όμως απόφασιν εις το τέλος, και εάν δεν ήθελε κανείς εκουσίως ν' ακούη, διά της βίας να του είπη τον λόγον (21). Συ λοιπόν, Φαίδρε, παρακάλεσέ τον, εκείνο που θα κάμη εν πάση περιπτώσει, γρήγορα να το κάμη αυτήν δα την στιγμήν.

Φαίδρος

Μα την αλήθειαν δι' εμέ πολύ καλύτερον είναι όπως ημπορέσω να σου επαναλάβω τον λόγον· διότι καθώς μου φαίνεσαι δεν θα με παραιτήσης καθόλου, εάν οπωσδήποτε δεν σου είπω.

Σωκράτης

Πάρα πολύ αληθώς εσκέφθης περί εμού.

Φαίδρος

Ἐτσι δα λοιπόν θα κάμω. Είναι αληθές βέβαια, Σωκράτη, ότι δεν έμαθ' απ' έξω όλον τον λόγον κατά λέξιν, την έννοιαν όμως όλων των επιχειρημάτων, με τα οποία αποδεικνύει ότι διαφέρουσιν αι σχέσεις και τα αισθήματα του ερώντος από τα του μη ερώντος, συνοπτικώς κατά σειράν θα διεξέλθω, αρχίζων από το πρώτον.

Σωκράτης

Αλλ' αφού πρώτα μου δείξης, αγάπη μου, τι άραγε έχεις εις το αριστερόν χέρι κάτω από το ιμάτιον· διότι υποψιάζομαι ότι κρύβεις τον ίδιον τον λόγον. Και εάν το επέτυχα, πρέπει να κάνης την εξής σκέψιν περί εμού, ότι καίτοι σε αγαπώ πάρα πολύ, δεν θα παραδεχθώ όμως, ενώ είναι παρών ο Λυσίας να παρέχω τον εαυτόν μου εις σε διά ν' ασκήσαι εις τας μελέτας σου επάνω μου. Αλλ' εμπρός, δείκνυε τι έχεις.

Φαίδρος.

Φθάνει. Μου απεδίωξες την ελπίδα, Σωκράτη, την οποίαν είχα ν' ασκηθώ επάνω σου. Αλλά πού λοιπόν θέλεις να καθίσωμεν διά να διαβάσωμεν τον λόγον;

Σωκράτης

Ἐλα ν' αλλάξωμεν δρόμον και να υπάγωμεν προς τον Ιλισσόν, κατόπιν εις όποιον μέρος ήθελε μας αρέσει θα καθίσωμεν με ησυχίαν.

Φαίδρος

Εις κατάλληλον στιγμήν, ως φαίνεται, ευρέθηκα ανυπόδητος· εσύ δα είσαι πάντοτε. Πολύ εύκολα λοιπόν μπορούμε να πηγαίνωμεν βρέχοντες τα πόδια μας εις το νεράκι του ποταμού, εξ άλλου δεν είναι και δυσάρεστον να γίνεται τούτο κατ' αυτήν εδώ την ώραν του έτους και της ημέρας.

Σωκράτης

Βάδιζ' εμπρός, κ' εξέταζε συγχρόνως πού θα καθίσωμεν.

Φαίδρος

Βλέπεις εκείνον τον υψηλότατον πλάτανον;

Σωκράτης

Πώς όχι;

Φαίδρος

Εκεί και σκιά είναι και φυσά ολίγον, και χλόη υπάρχει να καθίσωμεν ή να γύρωμεν εάν θέλωμεν.

Σωκράτης

Μπορείς να προχωρήσης.

Φαίδρος

Ειπέ μου, Σωκράτη, δεν λένουν ότι από εδώ κάπου το μέρος ο Βορέας απήγαγε την Ωρείθυιαν;

Σωκράτης

Ναι, το λένουν.

Φαίδρος

Πραγματικώς λοιπόν από εδώ; διότι φαίνονται γεμάτα χάριν και καθαρά και διαφανή τα νεράκια εδώ, και πρόσφορα για να παίζουν κόρες κοντά των.

Σωκράτης

Όχι απ' εδώ, αλλ' από παρά κάτω δύο ή τρία στάδια, όπου διαβαίνομεν προς το ιερόν της Άγρας· (22) και αυτού κάπου υπάρχει βωμός τις του Βορέου.

Φαίδρος

Δεν ενόησα πολύ καλά· αλλ' ειπέ μου μα τον θεόν, Σωκράτη, είσαι συ πεπεισμένος ότι τούτο το μυθολόγημα είναι αληθές;

Σωκράτης Αλλ' εάν δεν τα επίστευον, καθώς οι σοφοί, δεν θα ήμουν παράλογος· κατόπιν όμως σκεπτόμενος εσχημάτισα την γνώμην, ότι την Ωρείθυιαν θα έσπρωξε προς τα κάτω των πλησίων βράχων πνοή του Βορέου, ενώ έπαιζεν εκεί με την Φαρμακείαν, και ο τοιούτος θάνατος της έγινε αιτία να λεχθή ότι ανηρπάγη από τον Βορέαν· [ή δυνάμεθα ακόμη να είπωμεν ότι από τον Άρειον Πάγον· διότι φέρεται εξ άλλου και η διάδοσις αυτή, ότι απ' εκεί και όχι απ' εδώ ηρπάσθη]. Εγώ δε, Φαίδρε, θεωρώ μεν ότι από μίαν έποψιν είναι νόστιμοι αι τοιαύται εξηγήσεις, αλλ' όμως έχουσιν ανάγκην από άνθρωπον πάρα πολύ ικανόν και ο οποίος θα κοπιάση υπερβολικά και δεν θα επιτύχη πάρα πολλά, όχι δι' άλλον κανένα λόγον, αλλά διότι θα ευρεθή εις την ανάγκην μετά την εξήγησιν αυτήν [της αρπαγής της Ωρειθυίας] και την μορφήν των Ιπποκενταύρων να ερμηνεύση, κ' έπειτα πάλιν την της Χιμαίρας, και τότε θα προστρέξη πληθώρα τοιούτων Γοργόνων και Πηγάσων και άλλων τινών τερατολογικών φύσεων ακαταλήπτων και διά τον μέγαν αριθμόν και διά το παράδοξον. Εις δε την εξέτασιν των τερατολογικών αυτών φύσεων, εάν τις άπιστος ων μεταχειρισθείς λαϊκήν τινα σοφίαν, προσπαθεί να συμβιβάση έκαστον άτοπον προς το πιθανόν, θα χρειασθή πολύν καιρόν αναπαύσεως· αλλ' εις εμέ δεν υπάρχει καθόλου ευκαιρία διά ν' ασχοληθώ με αυτάς τας ερεύννας· η δε αιτία τούτου, φίλε μου, είναι η εξής· δεν δύναμαι ακόμη κατά το Δελφικόν επίγραμμα (23) να γνωρίσω τον εαυτόν μου· γελοίον δε μου φαίνεται, ενώ τούτο αγνωώ, να εξετάζω τα ξένα. Διά τούτο ακριβώς τα παρήτησα και πειθόμενος εις ό,τι πιστεύουν κοινώς περί τούτων, καθώς σου έλεγον τώρα, δεν εξετάζω αυτά αλλά τον εαυτόν μου, εάν είμαι θηρίον τι πολυπλοκώτερον του Τυφώνος (24) και περισσότερον μανιακόν, ή εάν είμαι ζώον και ημερώτερον και απλούστερον, το οποίον μετέχει θεϊκής τινος και λογικής φύσεως. Αλλά, φίλε μου, ανάμεσα εις την συνομιλίαν, ειπέ μου τούτο εδώ το δένδρον είναι αρά γε προς το οποίον μας ωδήγεις;

Φαίδρος

Αυτό το ίδιον.

Σωκράτης

Μα την Ήραν, πολύ ωραίον το καταφύγιον! Πόσον είναι πλατύς και υψηλός ο πλάτανος αυτός, και της λυγαριάς το ύψος και η πυκνή σκιά πόσον εξαίρετα, και πόσον ακμάζει η άνθησις ως να ήθελε να ευωδιάση τον τόπον· εξ άλλου γεμάτη γλυκύτητα είναι και η πηγή που τρέχει κάτω από τον πλάτανον με υπερβολικά ψυχρό νερό, καθώς δύναται τουλάχιστον να συμπεράνη κανείς με το πόδι του· εις Νύμφας τινάς και εις τον ποταμόν Αχελώον φαίνεται ότι είναι το μέρος αφιερωμένον, εάν κρίνη κανείς, από της κούκλες και τα αγάλματα αυτά εδώ. Εάν δε πάλιν θέλης [και άλλα], το καλό αεράκι που πνέει εις τον τόπον πόσον είναι επιθυμητόν και πολύ γλυκό· με θερινόν και

λιγυρόν ἤχον συνοδεύει την χορωδίαν των τεττίγων. Αλλ' εκείνο που παρέχει το περισσότερο θέληματρον εξ όλων είναι η χλόη η οποία φυτρώνουσα εις μέρος ελαφρώς κεκλιμένον είναι εξαίρετα διασκευασμένη διά να γύρη κανείς την κεφαλήν. Ὡστε, αγαπητέ Φαίδρε, άριστα με εξενάγησες.

Φαίδρος

Συ δα πλέον, θαυμάσιε Σωκράτη, μου φαίνεσαι περιεργότατος άνθρωπος· διότι πραγματικώς με τους λόγους σου αυτούς ομοιάζεις με κάποιον ξένον επισκέπτην και όχι με εντόπιον· ενώ κατά τα φαινόμενα ούτε έξω των συνόρων ταξιδεύεις ούτε έξω του τείχους καθόλου δεν εξέρχεσαι.

Σωκράτης

Συγχώρησέ με, καλέ μου φίλε, τούτο, επειδή αγαπώ πολύ να μανθάνω· οι μεν λοιπόν τόποι και τα δένδρα δεν θέλουσι τίποτε να με διδάσκωσι παρά μόνον οι άνθρωποι εις την πόλιν. Συ όμως φαίνεσαι ότι μου το έχεις εύρει το φάρμακον της εξόδου· διότι καθώς οδηγούν τα πεινασμένα ζώα με το να σείουν εμπρός των θαλερόν κλάδον ή κανένα καρπόν, έτσι και συ εις εμέ προτείνων λόγους εντός βιβλίων γραμμένους, φαίνεσαι ότι θα με περιφέρης εις όλην την Αττικήν και εις όποιον άλλο μέρος θα ήθελες. Τώρα λοιπόν εις το παρόν εδώ φθάσας, εγώ μεν έχω επιθυμίαν να ξαπλωθώ, συ δε έκλεξε αυτήν την θέσιν με την οποίαν νομίζεις ότι ευκολώτατα θ' αναγινώσκησ και αναγίνωσκε.

Φαίδρος

Άκουε λοιπόν.

Λόγος τον Λυσίου

Διά μεν τα ιδικά μου αισθήματα γνωρίζεις καλά, και καθώς νομίζω έχεις ακούσει ότι συμφέρει εις ημάς τους δύο η εκπλήρωσις των πόθων μου. Έχω δε την αξίωσιν να μη αποτύχω εις ό,τι επιθυμώ διά τούτο μόνον, ότι συνέπεσε να μην είμαι εραστής σου. Διότι οι ερώντες μεταμελούνται τότε δι' όσα προσέφερον [εις το αντικείμενον του πάθους των], όταν θα κορεσθώσι της επιθυμίας· εις δε τους μη ερώντας δεν θα έλθη ποτέ καιρός καθ' ον θα μεταμεληθώσι. Διότι δεν αναγκάζονται [υπό του πάθους των], αλλ' εκουσίως, αφού ήθελον σκεφθή άριστα προς τακτοποίησιν των ιδιωτικών των συμφερόντων, αναλόγως της δυνάμεως των προσφέρουσι. Προσέτι δε οι μεν ερώντες υπολογίζουσι τας ζημίας τας οποίας επέφερον εις τας υποθέσεις των χάριν του έρωτος και τα χαρίσματα τα οποία εχορήγησαν και, αφού προσθέσουν και όσα υπέφερον, ευρίσκουν ότι προ πολλού έχουσι πληρώσει εις τους αγαπωμένους την αξίαν της αγάπης των· οι δε μη ερώντες δεν είναι δυνατόν να προφασισθώσιν ότι ένεκα του έρωτος ημέλησαν τας υποθέσεις των, ούτε να υπολογίζωσι τα περασμένα βάσανά των, ούτε να παραπονεθώσι διά τας φιλονικίας πού έκαμον με την οικογένειάν των· ώστε αφού αφαιρεθώσι τόσον πολλά κακά, τίποτε άλλο δεν μένει παρά να κάμνωσι με προθυμίαν όσας πράξεις νομίζουν ότι θα είναι ευχάριστοι εις τους

αγαπωμένους. Προσέτι δε δεν αξίζει να προτιμώνται οι ερώντες διά τούτο, διότι λέγουν ότι αυτοί προ πάντων αγαπώσι όσους αγαπούν και είναι πρόθυμοι και με λόγους και με έργα να χαρισθώσιν εις αυτούς, έστω και αν αποστρέφονται από τους άλλους. Είναι ευκολώτατον να κατανοηθή εάν αυτοί λέγωσι την αλήθειαν, διότι όσους ήθελον αγαπήσει ύστερον, εκείνους θα τους εκτιμήσωσι πολύ περισσότερο από τους πρώτους, και είναι φανερόν ότι και θα τους κακοποιήσωσιν ακόμη [τους πρώτους], εάν φανή καλόν εις τους τελευταίους.

Είναι λοιπόν εύλογον να παράσχη κανείς την τόσον πολύτιμον εύνοιάν του εις άνθρωπον έχοντα τόσον μεγάλην νόσον, την οποίαν ουδέ να επιχειρήση να θεραπεύση δεν δύναται κανείς πολύπειρος άνθρωπος; Αφού και οι ίδιοι ομολογούν ότι είναι μάλλον άρρωστοι παρά εις τα καλά των και ότι γνωρίζουν ότι κακώς σκέπτονται, αλλά δεν δύνανται να συγκρατήσουν τον εαυτόν των· ώστε πώς είναι δυνατόν, εάν συνέλθουν εις τα λογικά των, να θεωρήσουν ότι καλώς έχουν αι αποφάσεις των, αφού τας έλαβον εις τοιαύτην νοσηράν κατάστασιν; Προσέτι εάν μεν θελήσης να εκλέξης εκ των ερώντων τον κάλλιστον, η εκλογή σου θα γίνη μεταξύ ολίγων· ενώ εάν εκλέξης εκ των μη ερώντων τον εις σε καταλληλότετον [η εκλογή σου θα είναι ευκολωτέρα διότι] εκ πολλών θα εκλέξης· ώστε πολύ μεγαλυτέρα ελπίς υπάρχει να επιτύχης μεταξύ των πολλών τον άξιον της φιλίας σου.

Εάν πάλιν φοβήσαι την κοινήν γνώμην, μήπως δηλαδή δυσφημισθής υπό των ανθρώπων, εάν μάθωσι τας σχέσεις σου, επόμενον είναι, οι μεν ερώντες, επειδή νομίζουν ότι φθονούνται υπό των άλλων, όπως αυτοί φθονούσι τους άλλους, να επαρθώσι διαδίδοντες το κατόρθωμά των και να φιλοτιμώνται να επιδεικνύουν εις όλους ότι ματαιώς δεν εκοπίασαν· οι δε μη ερώντες, κύριοι των εαυτών των γενόμενοι, θα προτιμήσωσι την ωφέλειαν [εκ των σχέσεων των] παρά την κενοδοξίαν [να θεωρηθώσι ζηλευτοί] από τους ανθρώπους. Προσέτι δε κατ' ανάγκην πολλοί θα μάθωσι και θ' αντιληφθώσι το πράγμα, επειδή οι ερώντες έχουσιν ως κύριον έργον των τούτο, το ν' ακολουθώσι τους αγαπωμένους, ώστε και όταν ακόμη ιδωθώσι να συνομιλούν μεταξύ των, παρέχουν την υπόνοιαν ότι έγινε η μέλλει να γίνη η επιθυμία της συνευρέσεως· οι δε μη ερώντες ουδέ παρέχουσι καν υποψίαν ότι προσπαθούσι δι' επιθυμίαν, επειδή γνωρίζουν οι άνθρωποι ότι κατ' ανάγκην ούτοι συνομιλούν με κάποιον ένεκα φιλίας ή ένεκα άλλης τινός εύχαριστήσεως. Και αν μεν λοιπόν σε φοβίζει η σκέψις ότι είναι δύσκολον να διατηρηθή μόνιμος η φιλία, και ότι εάν συμβή ρήξις, όταν η σχέση σου δεν είναι ερωτική, θα βλαβώσι και οι δύο από κοινού, συλλογίσου πόσον μεγάλην βλάβην θα φέρη εις σε μόνον η ρήξις σου προς τους ερώντας, όταν έχης παραδώσει ό,τι πολυτιμότερον εις αυτούς, τους οποίους ευλόγως πρέπει να φοβήσαι περισσότερο, διότι πολλαί αφορμαί παρέχουν εις αυτούς λύπας και όλα τα νομίζουν ότι γίνονται προς βλάβην ιδικήν των. Δι' αυτό ακριβώς και τας συναναστροφάς των αγαπωμένων προς άλλους ανθρώπους αποτρέπουσιν, επειδή φοβούνται μήπως οι μεν πλούσιοι διά των χρημάτων τους υπερβάλωσιν, οι δε πεπαιδευμένοι μήπως διά της περισκέψεως των αναδειχθώσι καλύτεροί των, προφυλάσσονται δε από την επιρροήν κάθε προτερήματος, το οποίον θα έχουν οι άλλοι· και αφού σε πείσουν να μισηθής υπ' εκείνων σε κάμουν τοιουτοτρόπως έρημον φίλων, εάν δε, αποβλέπουν εις το συμφέρον σου, έχης γνώμην καλυτέρα από εκείνους, θα έλθης με αυτούς εις ρήξιν· όσοι δε μη ερώντες επέτυχον την επιθυμίαν των ένεκα της αρετής των, δεν φθονούσι τους συναναστρεφομένους με σας, αλλά τουναντίον μισούσι τους αποκρούοντας την συναναστροφήν σας θεωρούντες την αποφυγήν των ως περιφρόνησιν, ενώ την επικοινωνίαν

των άλλων ως ωφέλειαν, ώστε υπάρχει ελπίς εκ του ζητήματος της συναναστροφής να επιτείνεται η φιλία παρά να γεννάται έχθρα.

Και μάλιστα πολλοί των ερώντων κατελήφθησαν πρώτα από την επιθυμίαν του σώματος πριν να γνωρίσωσι τας διαθέσεις του αγαπωμένου και δοκιμάσωσι τον χαρακτήρα του, ώστε δεν είναι φανερόν εάν θα θελήσωσι να διατηρήσωσι την φιλίαν των τότε, όταν θα παύσωσι να επιθυμώσιν. Οι δε μη ερώντες οι οποίοι και πρότερον ως φίλοι ε γνώρισαν τους αγαπωμένους, επόμενον είναι ότι δεν θα ελαττώσωσι την φιλίαν των προς αυτούς διότι θα λάβωσιν ευνοίας παρ' εκείνων, αλλά τουναντίον αυτά αι εύνοιαι θα χρησιμεύσουν ως κεφάλαια μελλουσών απολαυών· και αν μεν λοιπόν επιδιώκης την βελτίωσίν σου πείθου εις εμέ και όχι εις εραστήν. Διότι οι ερασταί και παρά την αλήθειαν επαινούνσι κάθε λόγον και κάθε πράξιν σου, είτε διότι φοβούνται μη σε δυσαρεστήσωσι είτε διότι και οι ίδιοι απατώνται ένεκα του πάθους των διότι τοιαύτας πλάνας παρέχει ο έρωσ· όταν δυστυχούσιν εις τον έρωτα, τους κάμνει να νομίζωσι λυπηρά και τα πράγματα τα οποία δεν παρέχουσιν εις τους άλλους λύπην· όταν ευτυχούσι δε, αναγκάζει να εγκωμιάζωσι πράγματα τα οποία οι άλλοι θεωρούσιν ανάξια ευχαριστήσεως· ώστε πολύ περισσότερο αρμόζει να ελεή τις παρά να ζηλεύη τους αγαπωμένους. Εάν δε εις εμέ πείθεσαι, πρώτον μεν δεν θα σε συναναστραφώ αποβλέπων εις την εφήμερον ηδονήν, αλλά και εις την μέλλουσαν ωφέλειάν σου, μη κυριευόμενος από τον έρωτα, αλλά συγκρατών τον εαυτόν μου, ουδέ διά μικράς αφορμάς ευθύς εις ισχυράν έχθραν παραφερόμενος, αλλά διά μεγάλας αιτίας βραδέως ολίγον μόνον οργιζόμενος, παρέχων συγγνώμην εις τα ακούσια αδικήματά σου, τα δε εκούσια προσπαθών ν' αποτρέπω· διότι αυτά είναι αποδείξεις φιλίας, η οποία θα διατηρηθή πολύν χρόνον. Εάν δε εις σε υπάρχη η γνώμη ότι δεν δύναται να προκύψη ισχυρά φιλία χωρίς έρωτα, πρέπει να συλλογισθής, ότι [εν τοιαύτη περιπτώσει] δεν θα ενδιαφερώμεθα τόσο πολύ διά τους υιούς μας, ούτε διά τους πατέρας και τας μητέρας, ούτε θα απεκτώμεν φίλους πιστούς των οποίων η φιλία δεν πηγάζει εκ της επιθυμίας, αλλ' εξ άλλων αισθηματικών σχέσεων.

Προσέτι δε, εάν πρέπει κανείς να χαρίζεται εις τους έχοντας τας μεγίστας επιθυμίας, αρμόζει ομοίως να ευεργετή μεταξύ των άλλων ανθρώπων όχι τους μάλιστα αξίους ευεργεσίας, αλλά τους έχοντας μεγίστην πενίαν· διότι ούτοι απαλλαγέντες από μέγιστα κακά υπ' αυτού θα του χρεωστώσιν απείρους χάριτας. Τοιουτοτρόπως και εις τα ιδικά σου γεύματα δεν αξίζει να προσκαλής τους φίλους, αλλά τους επαίτας και τους πεινασμένους· διότι εκείνοι και θα σε αγαπήσουν και θα σε ακολουθήσουν και θα σε συνοδεύσουν μέχρι της θύρας και θα ευχαριστηθούν υπερβολικά και θα σου το γνωρίζουν όχι τόσο πολύ μικράν χάριν και θα σου ευχηθώσι πολλά αγαθά. Αλλ' ίσως αρμόζει να χαρίζεται τις όχι εις τους έχοντας μεγίστας επιθυμίας αλλ' εις τους δυναμένους προ πάντων ν' αποδίδωσι τας χάριτας· ουδέ εις τους απαιτούντας μόνον, αλλ' εις τους αξίους να λαμβάνωσί τι· ούτε εις τους μέλλοντας ν' απολαύσωσι την νεότητά σου, αλλ' εις εκείνους οίτινες θα σου μεταδώσωσι τα ιδικά των αγαθά κατά την πρεσβυτικήν σου ηλικίαν· ουδέ εις τους μέλλοντας μετά τας πράξεις να καυχηθούν εις τους άλλους, αλλ' εις εκείνους οίτινες εξ εντροπής θ' αποσιωπήσωσιν αυτάς εις όλους· ούτε εις εκείνους οίτινες θα σε περιποιηθώσιν ολίγον χρόνον, αλλ' εις τους μέλλοντας να διατηρήσωσι καθ' όλον τον βίον αδιάπτωτον την φιλίαν· ουδέ εις εκείνους οίτινες μετά την κατάπαυσιν της επιθυμίας θα ζητήσουν πρόφασιν έχθρας, αλλ' εις τους μέλλοντας μετά την παρέλευσιν των ηδονών της νεότητος να επιδείξωσι τότε την σταθεράν

εκτίμησίν των· συ λοιπόν ενθυμού και όσα ελέχθησαν και εκείνο βάλε εις τον νουν σου, ότι τους μεν ερώντας οι φίλοι νουθετούσιν επειδή νομίζουν ότι δεν είναι καλή δουλειά ο έρωσ, τους δε μη ερώντας κανείς ποτέ έως τώρα εκ των ιδικών των ανθρώπων δεν τους εμέμφθη, ότι κακώς σκέπτονται διά τας υποθέσεις των διότι δεν αγαπώσιν. Ίσως μεν λοιπόν ήθελες μ' ερωτήσει εάν σε προτρέπω εις όλους τους μη αγαπώντας να χαρίζεσαι· εγώ δε νομίζω, ότι ουδ' ερών τις θα σε προέτρεπε να έχης τας αυτάς ευμενείς διαθέσεις προς όλους τους ερώντας· διότι ούτε εις τον λαμβάνοντα την χάριν [να ευνοηθή δηλαδή μετά των άλλων] είναι άξιον τούτο ίσης χάριτος, ούτε εις σε ο οποίος χαρίζεσαι εις πολλούς ομοίως θα είναι δυνατόν, όσον και να θέλης, να κρυφθής από τους άλλους· ώστε φυσικόν είναι εάν ευνοήσης εμέ να μη προέλθη καμμία βλάβη, ωφέλεια δε μόνον εις αμφοτέρους. Εγώ μεν λοιπόν νομίζω ότι είναι αρκετά όσα σου εξέθηκα, συ δε εάν επιθυμής να μάθης τι το οποίον νομίζεις ότι παρέλειψα ερώτα με.

Φαίδρος

Πώς σου φαίνεται ο λόγος, Σωκράτη; δεν είναι έκτακτος λόγος και διά τα άλλα και διά την έκφρασιν;

Σωκράτης

Είναι λοιπόν, φίλε μου, τόσον θαυμάσιος ώστε μ' έκαμε να εκπλαγώ. Και αυτό το έπαθα εξ αιτίας σου, Φαίδρε, διότι κατά το διάστημα της αναγνώσεως στρεφόμενος προς σε έβλεπον το πρόσωπόν σου να φαίνεται φαιδρόν ένεκα του λόγου· επειδή δε ενόμιζον ότι η κρίσις σου είναι περισσότερο αρμοδία από την ιδικήν μου εις τοιαύτα θέματα, σε ηκολούθησα και μαζί σου συνεμερίσθην τον ενθουσιασμόν και την έμπνευσίν σου.

Φαίδρος

Καλά· θέλεις με αυτά τα λόγια να παίξης;

Σωκράτης

Σου φαίνομαι δηλαδή ότι παίζω και όχι ότι ομιλώ σπουδάζων;

Φαίδρος

Όχι βεβαίως, Σωκράτη, αλλ' ειπέ μου όσον μπορείς αληθινά, μα τον Δία τον προστάτην της φιλίας, νομίζεις ότι άλλος τις εκ των Ελλήνων, έχει ειπέ άλλα σπουδαιότερα και πληρέστερα περί του θέματος τούτου;

Σωκράτης

Τι δε; πρέπει να επαινεθή ο λόγος υπ' εμού και σου εξεταζόμενος και από ταύτην την έποψιν, εάν δηλαδή ο συγγραφεύς έχη γράψει τα πρέποντα, ή μόνον απ' εκείνην την έποψιν, ότι δηλαδή έχει γράψει εκάστην έκφρασιν καθαράν και στρογγύλην και μετ' ακριβολόγου κομψότητος; Εάν δηλαδή πρέπη [να εξετασθή η έννοια του λόγου], να με συγχωρήσης, διότι από την μικρότητά μου διέφυγεν αύτη· επειδή μόνον εις το ρητορικόν μέρος αυτού προσείχον, εις τούτο δε νομίζω

ότι ουδέ ο ίδιος ο Λυσίας θα φανή ικανοποιημένος. Μου εφάνη λοιπόν, Φαίδρε, εκτός εάν συ έχης άλλην γνώμην, ότι δύο και τρεις φορές τα ίδια επανέλαβε, επειδή φαίνεται δεν είχε μεγάλην γονιμότητα να εκφράζη διά πολλών το αυτό πράγμα ή ίσως επειδή δεν τον έμελε διά τούτο· και μου εφαινετο ότι έκαμνε νεανικάς επιδείξεις ως ικανός τάχα μετά πλείστης επιτυχίας πάντοτε να διατυπώνη το θέμα του και ούτως και αλλέως.

Φαίδρος

Δεν κρίνεις ορθώς, Σωκράτη· διότι αυτό τούτο ακριβώς προ πάντων περιέχει ο λόγος· ότι δηλαδή δεν παρέλειψε τίποτε εξ εκείνων τα οποία ενυπήρχον εις την υπόθεσιν και ηδύναντο αξίως να λεχθώσι, ώστε πέραν των όσων είπεν εκείνος να μη δύναται κανείς να είπη άλλα περισσότερα και σπουδαιότερα.

Σωκράτης

Εις την γνώμην σου λοιπόν δεν θα είναι πλέον δυνατόν να πεισθώ· διότι εάν κατά χάριν συμφωνήσω με σε θα με εξελέγξουν παλαιοί και σοφοί άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι έχουν είπει και γράψει περί αυτών των πραγμάτων.

Φαίδρος

Ποίοι είναι αυτοί; και πού συ έχεις ακούσει καλύτερα από τα του Λυσίου;

Σωκράτης

Αυτήν την στιγμήν να σου απαντήσω ακριβώς εις αυτά δεν δύναμαι· αλλ' είμαι βέβαιος ότι έχω ακούσει μερικά, ή ίσως της ωραίας Σαφούς ή του Ανακρέοντος (25) του σοφού ή και άλλων συγγραφέων. Εις ποίας λοιπόν αποδείξεις στηριζόμενος λέγω τούτο; Αισθάνομαι, ω θαυμάσιε, ότι είναι γεμάτο κάπως το στήθος μου από δύναμιν να είπω άλλα πράγματα όχι χειρότερα από αυτά του Λυσίου· ότι μεν λοιπόν, όσα ωραία δύναμαι να είπω, δεν θα είναι βγαλμένα από τον νουν μου, το γνωρίζω πολύ καλά διότι έχω συνείδησιν της αμαθείας μου· μένει πλέον, μου φαίνεται, να υποθέση τις ότι εγεμίσθη όλη η ψυχή μου διά της ακοής, ως να ήμην αγγείον, από κάποια ξένα νάματα λόγων· αλλ' όμως ένεκα της νωθρότητος και αυτό τούτο ελησμόνησα, με ποίον τρόπον δηλαδή και από ποίους τα έχω ακούσει.

Φαίδρος

Αλλ', ευγενέστατέ μου φίλε, είναι θελητικόν ό,τι λέγεις· συ βεβαίως, χωρίς καθόλου να σε παρακαλέσω να μου είπης από ποίους και κατά ποίον τρόπον τα ήκουσες, κάνε μου τούτο μόνον το οποίον εξέφρασες· να μου υποσχεθής ότι θα μου είπης άλλα καλύτερα και όχι ολιγώτερα πράγματα έξω από τ' αναφερόμενα εις το βιβλίον του Λυσίου· και τότε εγώ, καθώς κάμνουν οι εννέα άρχοντες, (26) σου υπόσχομαι ότι θα αφιερώσω εις τους Δελφούς χρυσούν το άγαλμα όχι μόνον το ιδικόν μου, αλλά και το ιδικόν σου εις φυσικόν μέγεθος.

Σωκράτης

Με αγαπάς πάρα πολύ και είσαι αληθινά χρυσός άνθρωπος, Φαίδρε, εάν με υποθέτης διατεινόμενον ότι ο Λυσίας απέτυχεν εντελώς και ότι μου είναι δα εύκολον να είπω άλλα νέα έξω από όλα αυτά· τούτο το πάθημα δεν θα το επάθαινε ουδέ ο χειρότερος συγγραφεύς· παραδείγματος χάριν εις τον εξής λόγον, ότι πρέπει να ευνοή ο νέος τον μη ερώντα μάλλον παρά τον ερώντα, νομίζεις συ ότι ο συγγραφεύς θ' αφήση το εγκώμιον της φρονιμότητος του μη ερώντος και τον ψόγον της αφροσύνης του ερώντος, τα οποία κατ' ανάγκην πρέπει ν' αναφέρη, και θα εύρη άλλα τινά να είπη; αλλά, νομίζω, ότι τα κοινά ταύτα εις τον λόγον πρέπει να τ' ανεχθώμεν και να τα συγχωρήσωμεν· και τας μεν

τοιαύτας κοινάς εννοίας πρέπει να τας επαινέσωμεν όχι διά την εύρεσιν, αλλά διά την διατύπωσίν των, τας δε μη κατ' ανάγκην κοινάς εννοίας και τας δυσευρέτους πρέπει να επαινέσωμεν αποβλέποντες εκτός της διατυπώσεώς των και εις την εύρεσίν των.

Φαίδρος

Συμφωνώ εις εκείνο που λέγεις· διότι μου φαίνεται ότι λογικώς έχεις θέσει το ζήτημα, θα κάμω λοιπόν κ' εγώ έτσι παρομοίως· θα σου προσδιορίσω την υπόθεσιν, ότι ο ερών νοσεί περισσότερο του μη ερώντος, περί δε των λοιπών, όταν είπης πλουσιώτερα και σπουδαιότερα από τα του Λυσίου, τότε ας είναι στημένος εις την Ολυμπίαν, πλησίον του αφιερώματος των Κυψελίδων, (27) ο ανδριάς σου κατεσκευασμένος από σφυρηλατημένον χρυσόν.

Σωκράτης

Λαμβάνεις σπουδαίως το πράγμα, Φαίδρε, διότι με τ' αστεία μου σου επείραξα τον παίδα τον οποίον αγαπάς και διά τούτο λοιπόν νομίζεις ότι αληθώς θα επιχειρήσω να είπω άλλο τι ποικιλώτερον, αφ' ό,τι σοφόν έχει γράψει ο Λυσίας;

Φαίδρος

Προκειμένου περί τούτου, φίλε μου, εις τας ομοίας με τας ιδικάς μου προσποιήσεις έφθασες. Πρέπει βεβαίως να ομιλήσης με κάθε τρόπον όπως μπορείς. Δείξε δε κάποιαν προφύλαξιν ίνα μη ανταποδίδοντες τα ίσα μεταξύ μας, αναγκαζόμεθα να επαναλαμβάνωμεν τας φορτικάς σκηνάς των κωμωδιών και μη θέλε να με αναγκάσης να σου λέγω εκείνο το «εάν εγώ, ω Σωκράτη, τον Σωκράτην δεν γνωρίζω, έχω λησμονήσει και τον εαυτόν μου» και ότι «επεθύμει μεν να λέγη, αλλ' έκαμνε τον δύσκολον»· αλλά σκέψου ότι δεν θ' αναχωρήσωμεν απ' εδώ προτού συ είπης όσα ωμολόγησες ότι κρύπτεις εντός του στήθους σου. Είμεθα δε μόνοι εις την ερημίαν, ισχυρότερος δε είμ' εγώ και νεώτερος, εξ όλων δε τούτων άκουσε τι σου λέγω και μη θελήσης καθόλου διά της βίας μάλλον να λέγης ή με την θέλησίν σου.

Σωκράτης

Αλλά, καλότυχε Φαίδρε, γελοίος θα φανώ όταν αυτοσχεδιάζω διά τα ίδια πράγματα με τα οποία ησχολήθη δόκιμος συγγραφεύς.

Φαίδρος

Μάθε τούτο· να παύσης να καμαρώνης προς εμέ· διότι πλησιάζω να εκτελέσω εκείνο που είπα, να σε κάμω δηλαδή διά της βίας να λέγης.

Σωκράτης

Μετριώτερον ομίλει.

Φαίδρος

Όχι, αλλά και σου το επαναλαμβάνω· ο δε λόγος μου θα είναι όρκος.
Σου ορκίζομαι δηλαδή — εις ποίον όμως; εις ποίον εκ των θεών; ή
θέλεις εις τον πλάτανον αυτόν εδώ; — ότι αληθώς, εάν δεν μου είπης
τον λόγον ενώπιον του πλατάνου τούτου, ουδέποτε εις σε κανένα άλλον
λόγον κανενός συγγραφέως ούτε θα σου αναγνώσω ούτε θα σου
απαγγείλω.

Σωκράτης

Α, κακόβουλε! πόσον καλά, διά να εκτελέσης τον σκοπόν σου, ανεύρες
την αδυναμίαν ανδρός φίλου των λόγων.

Φαίδρος

Τι λοιπόν έχεις και στριφογυρίζεις;

Σωκράτης

Τίποτε πλέον, μετά τον όρκον σου τούτον· διότι πώς θα ηδυνάμην να
υποφέρω την απομάκρυσίν μου από τοιούτον τραπέζι;

Φαίδρος

Λέγε δα!

Σωκράτης

Γνωρίζεις λοιπόν τι θα κάμω;

Φαίδρος

Περί τίνος;

Σωκράτης

Σκεπασμένος θα λέγω, διά να δυνηθώ όσον το δυνατόν τάχιστα να
διεξέλθω τον λόγον, και να μη κομπιάζω ένεκα της εντροπής όταν θα
βλέπω προς σε.

Φαίδρος

Λέγε μόνον, τα δε άλλα όπως σου αρέσουν κάμνε.

Σωκράτης

&Πρώτος λόγος Σωκράτους&

Ελάτε λοιπόν, Μούσαι &λίγεια&, καθώς σας επονομάζουν είτε διά το καλλίφωνον του
άσματός σας, είτε διά την πολλήν αγάπην πού έχει προς την μουσικήν ο λαός των Λιγύων,
βοηθήσατέ με να διεξέλθω τον λόγον, τον οποίον ο καλός μου εδώ Φαίδρος με αναγκάζει
να απαγγέλλω διά να δειχθή ο φίλος του ο Λυσίας, ο οποίος του εφαινότο και πρότερον
σοφός, τώρα πλέον ακόμη σοφώτερος. Ήτο λοιπόν κάποιο παιδί, ή μάλλον μικρός νεανίας,
ωραιότατος, ο οποίος είχε πάρα πολλούς εραστάς, εις δε εξ αυτών ήτο επιτήδειος. Ούτος αν
και ηγάπα τον νέον όχι ολιγώτερον από κάθε άλλον, είχε πείσει αυτόν ότι δεν τον αγαπά· και

κάποτε ζητών την εύνοiάν του προσεπάθει να τον πείση τούτο ακριβώς, ότι πρέπει να χαρίζεται εις τον μη ερώντα μάλλον παρά εις τον ερώντα και του εξήγει ως εξής τους λόγους.

Εις κάθε ζήτημα, παιδί μου, μία αρχή πρέπει να λαμβάνεται ως βάσις από τους μέλλοντας να σκεφθώσι καλώς, η γνώσις του τι ζητούμεν, αλλέως κατ' ανάγκην θ' αποτύχωμεν τελείως. Οι δε πολλοί των ανθρώπων δεν αντιλαμβάνονται ότι δεν γνωρίζουν την ουσίαν των πραγμάτων· ένεκα λοιπόν της αγνοίας των αυτής την οποίαν δεν βλέπουν, δεν θέτουν το ζήτημα όπως πρέπει εις την αρχήν της συσκέψεως και κατόπιν, αφού προχωρήσουν, πάσχουν ό,τι είναι επόμενον, μη δυνάμενοι να συμφωνήσωσι ούτε μεταξύ των ούτε με τους άλλους. Εγώ λοιπόν και συ ας μη πάθωμεν ό,τι κατηγορούμεν εις τους άλλους, αλλ' επειδή ο μεταξύ μας λόγος είναι, εάν πρέπει να προσχωρήση τις μάλλον εις τον ερώντα ή τον φίλον, ας συμφωνήσωμεν να θέσωμεν τον ορισμόν του έρωτος, τι ακριβώς είναι αυτός και ποίαν δύναμιν έχει, και αποβλέποντες εις τας αρχάς αυτάς και περί αυτάς στρεφόμενοι διά της σκέψεως ας εξετάσωμεν αν ο έρωσ είναι ωφέλιμος ή βλαβερός. Γενικώς είναι φανερόν ότι ο έρωσ είναι κάποια επιθυμία, αλλά και πάντες γνωρίζομεν ότι και μη αγαπώντες άνθρωποι επιθυμούσι τα ωραία. Ποία είναι τα γνωρίσματα τα οποία διακρίνουν τον ερώντα από τον μη ερώντα; Πρέπει λοιπόν να εννοήσωμεν ότι εις έκαστον από ημάς δύο τινές ιδέαι κυβερνώσαι και διευθύνουσαι τας πράξεις μας υπάρχουν, των οποίων τον δρόμον ακολουθούμεν· η μεν μία είναι έμφυτος επιθυμία των ηδονών, η δε άλλη επίκτητος εκτίμησις ποθούσα το άριστον. Αύται δε αι ιδέαι άλλοτε μεν ομονοούσιν εντός ημών, κάποτε δε συμπλέκονται· και άλλοτε μεν η μία, άλλοτε δε η άλλη νικά. Όταν μεν λοιπόν η λογική εκτίμησις μας οδηγή εις το άριστον και κατακυριεύη εντελώς την ψυχήν μας, σωφροσύνη καλείται· όταν δε η παράλογος επιθυμία μας σύρη προς τας ηδονάς και κυριαρχή εντός μας, λαμβάνει το όνομα της ύβρεως. Η ύβρις έχει πολλά ονόματα διότι είναι πολυμερής και πολύμορφος· και εκ τούτων των μορφών της ύβρεως, εάν καμμία τύχη να υπερισχύση εις τινα άνθρωπον, δίδει το όνομά της, το οποίον δεν είναι ούτε καλόν ούτε τιμητικόν εις τον έχοντα το πάθος της. Δηλαδή όταν μεν η επιθυμία του φαγητού υπερισχύη της λογικής εκτιμήσεως του αρίστου και των άλλων επιθυμιών καλείται γαστριμαργία και εις τον έχοντα αυτήν δίδει το ίδιον όνομα του γαστριμάργου· όταν δε πάλιν η επιθυμία εξασκή τυραννίαν διά της μέθης και εις αυτήν σύρη τον κατεχόμενον υπό του πάθους, είναι φανερόν το επώνυμον το οποίον θα λάβη αυτός· και τα άλλα λοιπόν ονόματα τα αδελφά προς τα λεχθέντα και τα δεικνύοντα ομογενείς επιθυμίας είναι φανερόν ότι εδόθησαν προσηκόντως από την εκάστοτε κυριαρχούσαν. Σχεδόν δύνασαι πλέον να μαντεύσης ποίαν επιθυμίαν θέλων να παραστήσω σου είπα τα προηγούμενα, εν τούτοις θα σου εξηγηθώ σαφέστερον· η επιθυμία δηλαδή η παράλογος, η οποία υπερίσχυσε της εκτιμήσεως της τεινούσης προς το ορθόν και η οποία ετράπη προς απόλαυσιν του κάλλους, ετράπη δρόμον νικηφόρον, επειδή δε εξ άλλου αι συγγενείς προς αυτήν επιθυμίας την εδυνάμωσαν ισχυρώς προς απόλαυσιν μόνον του σωματικού κάλλους, η επιθυμία αυτή εκ της ρώμης της αυτής το όνομα λαβούσα εκλήθη έρωσ (28).

Αλλά, φίλε μου Φαίδρε, φαίνομαι κάπως εις σε ότι, καθώς υποθέτω, έχω καταληφθή από θείον πάθος;

Πραγματικώς, Σωκράτη, κάποια ασυνήθης ευγλωττία σε κατέλαβε.

Σωκράτης

Σιώπα λοιπόν και άκουέ με· διότι τω όντι θείος ο τόπος ούτος φαίνεται· ώστε να μη θαυμάσης εάν πολλάκις, καθόσον προχωρεί ο λόγος, καταληφθώ από εξαιρετικόν οίστρον· διότι αυτήν την στιγμήν οι λόγοι μου δεν διαφέρουν των ποιητικών διθυράμβων.

Φαίδρος

Αληθέστατα λέγεις.

Σωκράτης

Τούτων όμως συ είσαι αίτιος· αλλά τα λοιπά άκουε, διότι ίσως κατόπιν με αφήσει η έμπνευσις. Περί τούτου μεν λοιπόν θα φροντίση ο θεός, ημείς δ' ας επανέλθωμεν εις τον παίδα. — Έτσι, καλέ μου φίλε.

Έχομεν είπει λοιπόν και καθορίσει το αντικείμενον περί του οποίου έπρεπε να σκεφθώμεν, αναφερόμενοι δε εις αυτό ας λέγωμεν τα λοιπά, δηλαδή ποία ωφέλεια ή βλάβη πιθανώς θα συμβή εις τον χαριζόμενον από τον ερώντα ή από τον μη ερώντα.

Εις μεν λοιπόν τον τυραννούμενον υπό της επιθυμίας του έρωτος και εις τον δούλον της ηδονής κατ' ανάγκην ο αγαπώμενος πρέπει να παρέχη υψίστην ηδονήν· διότι εις τον νοσούντα είναι γλυκύ παν το μη παρέχον προσκόμματα, εχθρικών δε παν το υπέρτερον και το ίσης ισχύος· ούτε λοιπόν ανώτερόν του, ούτε ίσον του ο ερών εκουσίως θ' ανεχθή τον αγαπώμενον, αλλ' επιδιώκει πάντοτε να τον κάμη μικρότερον και πλέον ταπεινόν· είναι δε κατώτερος από τον σοφόν ο αμαθής, ο δειλός από τον ανδρείον, από τον ρήτορα ο αδυνατών να εκφρασθή, από τον έξυπνον ο βραδύνους· τόσα πολλά κακά και ακόμη προσβλητικώτερα, όταν βλέπη ο εραστής ότι γεννώνται ή ενυπάρχουν εκ φύσεως εις τον αγαπώμενον, είναι φυσικόν να χαίρη κατά διάνοιαν διά τα μεν εξ αυτών, να παρασκευάζη δε άλλα, παρά να στερηθή την εφήμερον ηδονήν του. Ένεκα της ανάγκης ταύτης ακριβώς είναι φθονερός και εμποδίζει τον αγαπώμενον από πολλάς άλλας και από τας ωφελίμους συναναστροφάς, και γίνεται αίτιος μεγάλης βλάβης όταν τον απομακρύνη από τας σχέσεις αι οποίαι θα επέδρων εις τον ανθρωπισμόν του, μεγίστης δε όταν τον απομακρύνη από τας σχέσεις αι οποίαι θα τον καθίστων φρονιμώτατον, τούτο δε το κατορθώνει η θεία φιλοσοφία, από την σχέσιν της οποίας κατ' ανάγκην ο ερών εμποδίζει μακρόθεν τον αγαπώμενον, επειδή φοβείται μήπως καταφρονηθή υπ' αυτού. Και προσπαθεί με κάθε τρόπον όπως, αφ' ού κρατήση εις αμάθειαν τον αγαπώμενον και του στρέψη όλην την προσοχήν εις τον εραστήν, κατορθώση να τον κάμη λίαν μεν ευχάριστον εις τούτον, βλαβερώτατον δε εις τον ίδιον τον εαυτόν του.

Ως προς τας σκέψεις λοιπόν ανήρ ο οποίος έχει έρωτα δεν είναι δυνατόν με κανένα τρόπον να φανή ωφέλιμος επίτροπος και φίλος εις νέον.

Ας εξετάσωμεν κατόπιν οποίας έξεις προσδίδει και πώς θεραπεύει το σώμα, του οποίου εγένετο κύριος, ο ερών, ο οποίος είναι ηναγκασμένος να επιδιώκη το ηδύ αντί του αγαθού. Θα ίδωμεν αυτόν να επιζητή μαλθακόν τινα και όχι εύρωστον νέον μέσα εις τον ήλιον

ανοικτά, αλλά κάτω από πλατείαν σκιάν, ο οποίος να είναι άπειρος κόπων ανδροπρεπών και ιδρώτων εκ σωματικών ασκήσεων, έμπειρος δε βίου απαλού και αναρμόστου εις άνδρα, ο οποίος να κοσμήται με ξένα χρώματα και στολίσματα, επειδή του λείπουν τα ιδικά του, ο οποίος ν' ασχολήται με όλας εκείνας τας ασχημίας τας ακολουθούσας τ' ανωτέρω, αι οποίαι είναι γνωσταί και δεν αξίζει να εκτεινώμεθα με αυτάς, αλλ' αφού τας συνοψίσωμεν εις άλλας παρατηρήσεις να προβώμεν· το τοιούτον δηλαδή σώμα και εις τον πόλεμον και εις τας άλλας επικινδύνους ανάγκας του βίου οι μεν εχθροί το βλέπουν χωρίς φόβον [περιφρονούντες], οι δε φίλοι και αυτοί οι ερασταί μετά φόβου [αγωνιώντες μήπως πάθη]. Αλλά ταύτας τας παρατηρήσεις ας αφήσωμεν διότι είναι φανεραί, και ας είπωμεν περί του εξής, ποίαν ωφέλειαν ή βλάβην θα παράσχη η του ερώντος σχέσις και επιρροή [όχι περί του σώματος και της ψυχής αλλά] προκειμένου περί των κτημάτων του αγαπωμένου. Είναι φανερόν δα τούτο τουλάχιστον εις τον καθένα και ιδίως εις τον ερώντα, ότι ούτος θα ήρχετο ν' απορφανισθή εντελώς ο αγαπώμενος από τα πολυτιμότετα και αγαπητότατα και ιερώτατα κτήματά του· διότι θα εδέχετο να στερηθή ο αγαπώμενος και τον πατέρα του και την μητέρα του και τους συγγενείς και φίλους, επειδή υποθέτει αυτούς επικριτάς και εμποδιστάς της γλυκυτάτης προς αυτόν σχέσεως. Αλλ' εξ άλλου και περιουσίαν χρηματικήν ή άλλην τινά, εάν είχε ο αγαπώμενος, θα νομίση ότι δεν του είναι ευκολοκατάκτητος ή, εάν κατακτηθή, δεν θα τον μεταχειρίζεται ευκόλως· διά τούτο, κατ' ανάγκην αναπόδραστον, ο εραστής φθονεί τον αγαπώμενον εάν είναι πλούσιος, χαίρει δε όταν η περιουσία αυτού χαθή. Προσέτι ο εραστής θα ήρχετο να μείνη ο αγαπώμενος άγαμος, άπαις, ανέστιος, επειδή επιθυμεί να παρατείνη όσον το δυνατόν περισσότερο χρόνον την ιδίαν του γλυκείαν απόλαυσιν.

Υπάρχουσι μεν λοιπόν και άλλα κακά, αλλά θεός τις εις τα περισσότερα από αυτά ανέμιξε κάποιαν προσωρινήν ηδονήν, παραδείγματος χάριν εις τον κόλακα, όστις είναι δεινόν θηρίον και βλάβη μεγάλη, η φύσις ανέμιξε κάποιαν ευχαρίστησιν λεπτήν, και την σχέσιν προς εταίραν ως βλαβεράν θα έψεγέ τις, και άλλα πολλά εκ των παρομοίων συνδέσμων προς υπάρξεις και συνηθειών, τα οποία καθ' ημέραν τουλάχιστον τέρπουσιν ημάς· αλλ' όμως ο εραστής εκτός της βλάβης προξενεί και υπερβολικήν αηδίαν ένεκα της καθημερινής συναναστροφής· διότι κατά την παλαιάν παροιμίαν ο της αυτής ηλικίας τέρπει τον συνομήλικά του· επειδή ως νομίζω η του χρόνου ισότης ένεκα της ομοιότητος φέρουσα εις ίσας ηδονάς παρέχει φιλίαν· αλλ' όμως και αι παρόμοιαι σχέσεις φέρουσι κόρον· εις πάσαν σχέσιν όλων των πραγμάτων το κατ' ανάγκην πάλιν γιγνόμενον λέγεται ότι είναι βαρύ πράγμα· το οποίον βεβαίως έχει προ πάντων ο εραστής προς τον αγαπώμενον εκτός της ανομοιότητος της ηλικίας. Διότι όταν έχη σχέσιν ο πρεσβύτερος με νεώτερον, ούτε την ημέραν ούτε την νύκτα εκουσίως τον αποχωρίζεται, αλλά φέρεται υπό του πάθους και υπό τινος μανιακής εμπνεύσεως, η οποία παρέχει ολοέν εις αυτόν ηδονάς με το να βλέπη, ν' ακούη, να εγγίξη και πάσαν αίσθησιν να αισθάνεται του αγαπωμένου, ώστε καταλλήλως πάντοτε τον υπηρετεί διά της ηδονής· εις δε τον αγαπώμενον ποίαν παρηγορίαν ή ποίας ηδονάς θα παράσχη, όταν επί ίσον χρόνον συζή μετ' αυτού, ώστε να μη τον φέρη εις το τελευταίον σημείον της αηδίας; όταν βλέπη ο αγαπώμενος την όψιν εκείνου πρεσβυτέραν και μαραμένην εκ της ηλικίας, την οποίαν συνοδεύουν και αι άλλαι αδυναμίαι αηδείς και να τας ακούη τις λεγομένας, και όταν είναι ηναγκασμένος από ανάγκην πάντοτε προσκειμένην να τον υπομένη, και όταν ο αγαπώμενος επιτηρήται εις πάσαν πράξιν του και εις τας σχέσεις προς όλους από καχύποπτον ζηλοτυπίαν, και όταν ακούη [από το στόμα του ερώντος] παρακαίρους και υπερβολικούς επαίνους, ομοίως και ψόγους ανυποφόρους καθ' ην στιγμήν

είναι εις τα σωστά του, εν ώ, καθ' ην στιγμήν είναι ζαλισμένος από μέθην, μεταχειρίζεται εκτός των πράξεων, αι οποίαι δεν είναι ανεκταί ένεκα του αίσχους, αυθάδειαν φορτικήν από αηδίαν και αδιάντροπον.

Και εν όσω μεν ο ερών κατέχεται υπό του πάθους του είναι και βλαβερός και αηδής, όταν δε εις τον έπειτα χρόνον παύση να αγαπά, γίνεται άπιστος εις εκείνον, τον οποίον μόλις συνεκράτει με πολλές υποσχέσεις και πολλούς όρκους και παρακλήσεις, ώστε να υποφέρει την οχληράν και επίπονον σχέσιν του τότε, ένεκα της ελπίδος αγαθών εις το μέλλον. Καθ' ον χρόνον λοιπόν πρέπει να εκπληρώση ο ερών τας υποσχέσεις του αλλάζει κύριον του εαυτού του και προστάτην, αντί του έρωτος και της μανίας δέχεται τον νουν και την σωφροσύνην και με το να μεταβληθή λησμονεί τον αγαπώμενον. Και ο μεν αγαπώμενος ζητεί ανταπόδοσιν διά τας άλλοτε ευνοίας, τας οποίας του παρέσχε υπενθυμίζων ταπραχθέντα και τα λεχθέντα, ωσάν να ομιλή προς τον ίδιον άνθρωπον· ο δε ερών εξ εντροπής ούτε να είπη τολμά ότι μετεβλήθη ούτε δύναται να εκπληρώση τους όρκους και τας υποσχέσεις, τας οποίας έδωκε, διατελών υπό την προηγουμένην ανόητον κυριαρχίαν του πάθους, διότι τώρα συνήλθε και εσωφρόνησε, ώστε να μη πράττη τα ίδια με τα προηγούμενα και να μη γίνη πάλιν όμοιος ή ο ίδιος με τον παλαιόν άνθρωπον.

Ένεκα τούτων λοιπόν γίνεται φυγάς και ο πριν εραστής, κατ' ανάγκην εγκαταλείψας αυτόν, με την πτώσιν του οστράκου από το άλλο μέρος, (29) τρέπεται εις φυγήν μεταβληθείς [εν ώ πρότερον ήτο διώκτης]· ο δε αγαπώμενος αναγκάζεται να τον καταδιώκη αγανακτών και επικαλούμενος τους θεούς, επειδή δεν εγνώριζεν εξ αρχής την πάσαν αλήθειαν, ότι δηλαδή δεν έπρεπε ποτέ να χαρίζεται εις ερώντα και ανόητον ένεκα της ανάγκης του πάθους, αλλά πολύ περισσότερο εις τον μη ερώντα και νουν έχοντα· διότι εάν δεν έκαμνε τούτο [να χαρισθή εις μη ερώντα], κατ' ανάγκην θα παρέδιδε τον εαυτόν του εις άνθρωπον άπιστον, ιδιότροπον, φθονερόν, αηδή, βλαβερόν μεν εις την περιουσίαν του, βλαβερόν δε εις την υγείαν του, προ πάντων δε πολύ βλαβερόν εις την ανάπτυξιν της ψυχής του, της οποίας αληθώς ούτε μεταξύ των ανθρώπων, ούτε μεταξύ των θεών υπάρχει ούτε θα υπάρξη ποτέ πολυτιμότερον πράγμα. Αυτάς τας αληθείας πρέπει, παιδί μου, να κατανοής, και να μάθης ότι η φιλία του εραστού δεν προέρχεται από ευεργετικήν στοργήν, αλλ' ότι γεννάται ως όρεξις φαγητού χάριν κορεσμού, καθώς οι λύκοι το αρνάκι αγαπούν, έτσι κ' οι ερασταί αγαπούν το παιδί (30).

Τούτο είν' εκείνο πού σου έλεγα, Φαίδρε, ότι δεν θ' ακούσης τίποτε περισσότερο από εμέ, αλλ' ο λόγος μου ας τελειώση για σένα πλέον.

Φαίδρος

Αλλ' εγώ είστευον ότι ευρίσκεσαι εις το μέσον του λόγου, και ότι θα έλεγες τα ίσα και περί του μη ερώντος, ότι πρέπει εις εκείνον να χαρίζεται μάλλον ο παις, απαριθμών εξ άλλου τας ωφελείας τας οποίας παρουσιάζει η σχέσις του· εις αυτό λοιπόν το σημείον, Σωκράτη, διατί εσταμάτησες;

Σωκράτης

Δεν ησθάνθης, καλότυχε, ότι δεν μεταχειρίζομαι ήδη εις την ομιλίαν μου τον τόνον του διθυράμβου, αλλ' ότι εκφράζομαι ως ποιητής πλέον ηρωικών στίχων, και ταύτα εν ώ ευρισκόμην εις την ανάγκην να ψέγω; Αλλ' εάν τώρα αρχίσω να επαινώ τον άλλον εις ποίον σημείον εμπνεύσεως νομίζεις ότι θα φθάσω; Άραγε εννοείς ότι από τας Νύμφας,

εις την επιρροήν των οποίων επίτηδες μ' εξώθησες, θα εμπλησθώ με θείαν έμπνευσιν; Σου λέγω λοιπόν με ένα λόγον, ότι όσαι λοιδορίαί εις τον ερώντα απεδόθησαν αρμόζει αι αντίθετοι τούτων αρεταί ν' αποδοθώσιν εις τον άλλον όστις δεν αγαπά. Και τις ανάγκη να μακρολογώμεν; και περί των δύο αρκετά έχομεν είπει· και έτσι λοιπόν ο λόγος, αφού είναι πρόπον να λάβη τέλος, τούτο θα πάθη· κ' εγώ τον ποταμόν τούτον θα διαβώ και θα φύγω, πριν αναγκασθώ από σε να σου κάμω καμμίαν άλλην μεγαλυτέραν χάριν.

Φαίδρος

Μη φύγης ακόμη, Σωκράτη, προτού περάση τουλάχιστον το καύμα του ηλίου· ή δεν βλέπεις ότι ήδη πλησιάζει μεσημέρι, ότε η ημέρα σταματά; Αλλ' ας μείνωμεν και αφ' ου συνομιλήσωμεν περί των ανωτέρω θεμάτων, ταχέως αναχωρούμεν μόλις δροσίση.

Σωκράτης

Θείος είσαι διά λόγους, Φαίδρε, κ' εντελώς σε θαυμάζω· διότι, ως νομίζω, κανείς από τους γεννηθέντας επί των ημερών της ζωής σου δεν έχει κάμει ως συ να παραχθώσι περισσότεροι λόγοι, είτε με το να τους λέγης ο ίδιος, είτε με το ν' αναγκάζης με κάθε τρόπον τους άλλους να λέγωσι. Εξαιρώ μόνον τον Σιμμίαν τον Θηβαίον· (31) αλλά τους άλλους πάρα πολύ τους υπερτερείς· και τώρα πάλιν μου φαίνεται ότι θα μου γίνης αιτία να είπω κανένα λόγον.

Φαίδρος

Μου φαίνεσαι τουλάχιστον ότι κηρύττεις πόλεμον· αλλ' ας ίδωμεν περί τίνος πρόκειται;

Σωκράτης

Μόλις έμελλον, καλέ μου, να περάσω τον ποταμόν, ησθάνθην το δαιμόνιον, το σημείον το οποίον γίνεται συνήθως εντός μου και το οποίον πάντοτε με συγκρατεί, να μη κάμνω ό,τι σκοπεύω, (32) και φωνήν ενόμισα ότι ήκουσα από τούτο εδώ το μέρος, η οποία δεν με άφηνε ν' αναχωρήσω προτού εξαγνισθώ ωσάν να ημάρτησα κατά τι εις το θείον. Είμαι λοιπόν μάντις, αν και όχι σπουδαίος, αλλά καθώς οι γνωρίζοντες ολίγα γράμματα προς χρήσιν των, έτσι κ' εγώ αρκούμεν να χρησιμοποιώ την μαντικήν μου εις τον εαυτόν μου μόνον· καθαρά λοιπόν εννοώ το αμάρτημά μου. Διότι ακριβώς μου φαίνεται, φίλε μου, ότι η ψυχή έχει κάποιαν δύναμιν μαντικήν διότι και, όταν προ μικρού σου έλεγον τον λόγον, με συνετάραξε κάπως και υπώπτευον μήπως, όπως λέγει ο Ίβυκος, (33) αμαρτήσω κατά τι εις τους θεούς με εκείνο όπερ θα μου δώση τιμήν από τους ανθρώπους· τώρα δε αισθάνομαι το αμάρτημά μου.

Φαίδρος

Λέγε το λοιπόν ποίον είναι;

Σωκράτης

Τρομερόν, Φαίδρε, τρομερόν λόγον έφερες, και ο ίδιος με ηνάγκασες να είπω.

Φαίδρος

Τι λοιπόν;

Σωκράτης

Λόγον ανόητον και κάπως ασεβή· γνωρίζεις άλλον πλέον αξιοκατάκριτον τούτου;

Φαίδρος

Κανένα άλλον, εάν συ βεβαίως λέγης αληθινά πράγματα.

Σωκράτης

Τι λοιπόν; Τον έρωτα δεν τον θεωρείς υιόν της Αφροδίτης, και ένα εκ των θεών;

Φαίδρος

Τον λέγουν βεβαίως.

Σωκράτης

Αλλά δεν ελήφθη ως τοιούτος ούτε υπό του Λυσίου, ούτε υπό του ιδικού σου λόγου, ο οποίος ελέχθη διά του ιδικού μου στόματος που το κατεφαρμάκευες συ. Εάν δε είναι, καθώς και είναι, ο Έρωσ θεός ή θείον τι ον, δεν πρέπει καθόλου να ληφθή ως κακός· εν ώ οι δύο λόγοι, οίτινες τώρα ακριβώς ελέχθησαν περί αυτού, ως τοιούτον τον εθεώρησαν. Και κατά τούτο λοιπόν οι δύο λόγοι περιέχουν αμαρτίαν ως προς τον Έρωτα, και προσέτι η ανοησία αυτών είναι πάρα πολύ αστεία διότι, εν ώ δεν λέγουν τίποτε υγιές και αληθές, υπερηφανεύονται ότι περιέχουν κάποιαν σοβαράν αξίαν, εάν εξαπατήσωσι μερικούς μικρούς ανθρώπους και προκαλέσωσι τον θαυμασμόν των. Είναι λοιπόν ανάγκη, φίλε μου, να υποστώ κάθαρσιν· υπάρχει δε εις τους αμαρτάνοντας εις την θεολογίαν παλαιός καθαρμός τον οποίον ο Όμηρος μεν δεν εγνώριζε (34), αλλά μόνον ο Στησίχορος. Διότι όταν εστερήθη του φωτός των ομμάτων του, επειδή κατηγορήσε την Ελένην, δεν παρεγνώρισε, καθώς ο Όμηρος, αλλ' ως αληθινός λυρικός ποιητής ενόησε την αιτίαν, και κάμνει ευθύς τους στίχους·

Δεν είν' αληθινή η φήμη αυτή.

Εσύ δεν μπήκες 'στά καλλίζυγα καράβια,

Κι' ούτ' έφτασες 'στά Πέργαμα της Τροίας (35).

και αφού έκαμε πλέον όλην την ονομαζομένην παλινωδίαν αμέσως είδε το φως του. Εγώ λοιπόν και εις αυτό τούτο ακριβώς θα φανώ σοφώτερος και των δύο ποιητών εκείνων· διότι πριν να πάθω, ένεκα της κατηγορίας που έκαμα εις τον έρωτα, θα προσπαθήσω να του

αποδώσω την παλινωδία, αλλά τώρα με γυμνήν την κεφαλήν και όχι καθώς τότε ότε την είχαν σκεπάσει ένεκα της εντροπής [την οποίαν ησθανόμην λέγων].

Φαίδρος

Από αυτά που μου είπες, Σωκράτη, δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν άλλα πλέον ευχάριστα εις εμέ.

Σωκράτης

Πρέπει να ηξεύρης, καλέ μου Φαίδρε, ότι με αναίδειαν έχουσι λεχθή και οι δύο λόγοι και ο ιδικός μου και ο εκ του βιβλίου. Διότι, εάν κανείς ευγενής και ημέρου χαρακτήρος αγαπών ή έχων αγαπήσει ποτέ άνθρωπον όμοιόν του μας ακούση να λέγωμεν ότι οι ερασταί συλλαμβάνουσι μεγάλας έχθρας διά μικράς αιτίας και ότι φθονούσι και βλάπτουσι τους αγαπωμένους, πως δεν ήθελε φαντασθή ότι ακούει ανθρώπους ανατεθραμμένους μεταξύ των ναυτών, οι οποίοι δεν έχουν ιδεί κανένα έρωτα ελευθέριον και έντιμον; πώς δε δεν ήθελε διαφωνήσει πολύ με ημάς δι' όσους ψόγους επιρρίπτομεν εις τον Έρωτα;

Φαίδρος

Ηδύνατο να το είπη, μα τον Δία, Σωκράτη.

Σωκράτης

Τούτον λοιπόν εγώ τουλάχιστον εντρεπόμενος [τον Δία], και αυτόν τον έρωτα φοβούμενος, επιθυμώ να ξεπλύνω διά ποσίμου λόγου τον κάπως αλμυρόν λόγον τον οποίον ηκούσαμεν· συμβουλεύω δε και τον Λυσίαν όσον το δυνατόν τάχιστα να γράψη ότι πρέπει ο αγαπώμενος, εάν τα άλλα είναι ίσα και όμοια, να ευνοή μάλλον τον εραστήν και όχι τον μη ερώντα.

Φαίδρος

Να είσαι πεπεισμένος ότι έτσι θα γίνη τούτο· διότι εάν συ μου επαινέσης τον ερώντα, ανάγκη πάσα να βιασθή εξ άλλου μέρους ο Λυσίας από εμέ να γράψη λόγον περί του ιδίου θέματος.

Σωκράτης

Τούτο μεν πιστεύω να το κάμης ενόσω θα είσαι εκείνος που είσαι.

Φαίδρος

Λέγε λοιπόν μ' εμπιστοσύνην.

Σωκράτης

Πού μου είναι λοιπόν το παιδί εις το οποίον απηυθυνόμην; διά να ακούση και τούτο [το νέον], και διά να μη προφθάση, αν δεν μ' ακούση, να χαρισθή εις τον μη ερώντα.

Φαίδρος

Το παιδί είναι πολύ πλησίον σου και θα παρευρίσκεται πάντοτε ενόσω
συ το θέλεις.

Σωκράτης

&Δεύτερος λόγος Σωκράτους.&

Τοιουτοτρόπως λοιπόν, ωραίο παιδί, ν' αντιληφθής το πράγμα, ότι ο πρώτος λόγος ήτο του Φαίδρου του υιού του Πυθοκλέους εκ του δήμου Μυρρινούντος· (36) αυτός δε τον οποίον θα σου είπω είναι του Στησιχόρου, του υιού του Ευφήμου του καταγομένου εκ της πόλεως Ιμέρας (37). Πρέπει δε ως εξής να λεχθή εις την αρχήν, ότι δεν είναι αληθές το λεγόμενον ότι θα έπρεπε κανείς να χαρίζεται, εν ώ είναι παρών ο ερών, εις τον μη ερώντα, διότι ακριβώς ο μεν πρώτος κατέχεται υπό μανίας, ο δε δεύτερος ευρίσκεται εις σώφρονα κατάστασιν. Διότι καλώς θα ελέγετο τούτο, εάν απεδεικνύετο ότι η μανία είναι εν γένει, κακόν τι, εν ώ τώρα βλέπομεν ότι τα μέγιστα των αγαθών γίνονται εις ημάς διά της μανίας, η οποία όμως διά θείας χορηγίας μας δίδεται.

Διότι ακριβώς και η προφήτις των Δελφών η Πυθία και αι ιέρειαι της Δωδώνης, όταν μεν κατείχοντο υπό μανίας πολλάς και καλώς υπηρεσίας εις τον ιδιωτικόν και εις τον δημόσιον βίον των Ελλήνων προσέφερον, εν ώ όταν εσωφρόνουν ολίγον ή ουδόλως ωφέλησαν· και θα εμακρολογούμεν εάν μνημονεύσωμεν τα γνωστά εις όλους περί της Σιβύλλης και των άλλων, όσοι με θεόπνευστον μαντικήν δύναμιν πολλά εις πολλούς προλέγοντες περί του μέλλοντος διεφώτισαν· αξιοσημείωτον δε απόδειξιν θα επικαλεσθώμεν την εξής, ότι και οι παλαιοί οι οποίοι έθετον ονόματα εις τα πράγματα δεν εθεώρουν εντροπήν ούτε ατιμίαν την μανίαν· διότι δεν θα εκάλουν μανικήν, αποδίδοντες εν συνδυασμώ το ίδιον τούτο όνομα εις την αρίστην τέχνην διά της οποίας κρίνεται το μέλλον· αλλ' επειδή εσκέφθησαν ότι είναι καλόν τι η μανία, όταν προέρχεται εκ μέρους του θεού, έθεσαν τοιούτον όνομα εις την τέχνην την οποίαν οι σημερινοί δι' ακαλαισθήτου παρεμβολής του ταυ την απεκάλεσαν μαντικήν· τουναντίον η ανίχνευσις του μέλλοντος, η όποια γίνεται δι' ανθρώπων ουχί εμπνευσμένων αλλά φρονίμων, διά της παρατηρήσεως της πτήσεως των πτηνών και άλλων σημείων, επωνομάσθη οιονοϊστική, επειδή με την βοήθειαν του λογικού πορίζονται δι' ανθρωπίνης εικασίας (οιήσεως) γνώσιν (νουν) και έρευναν (ιστορίαν)· ταύτην οι νεώτεροι οιωνιστικήν διά του ω χάριν εμφάσεως καλούσιν.

Όσον λοιπόν τελειωτέρα και πολυτιμότερα τέχνη είναι η μαντική της οιωνιστικής και ως προς το όνομα και ως προς το έργον, τόσον οι παλαιοί φέρουσι μαρτυρίας ότι είναι ευγενεστέρα η εκ θεού εμβαλλομένη μανία από την ανθρωπίνην σωφροσύνην. Αλλ' εξ άλλου και όταν οικογένειαι τινες διά τιμωρίαν παλαιών αμαρτημάτων κατελήφθησαν από νόσους και δυστυχήματα μέγιστα, η μανία γεννηθείσα εις μερικούς επροφήτευσε τα φάρμακα διά των οποίων θ' απηλάσσοντο, καταφυγούσα εις προσευχάς προς τους θεούς κ' εξιλεωτικής λατρείας· εκ τούτου λοιπόν διά καθαρμών και δι' άλλων εξαγνιστικών τελετών η μανία εθεράπευσε τον κατεχόμενον υπ' αυτής και κατά το παρόν και διά το μέλλον επιτυχούσα λύσιν των παρόντων κακών εις τον υπ' ορθής μανίας καταληφθέντα και εμπνευσθέντα. Τρίτη δε είναι η από των Μουσών προερχομένη έμπνευσις και μανία, η οποία καταλαβούσα αγνήν και παρθενικήν ψυχήν την εξεγείρει και την εκβακχεύει εις το να

εξυμνή δι' ωδών και δι' άλλων ειδών ποιητικών τα άπειρα κατορθώματα των παλαιών ηρώων διά των οποίων παιδεύει τους μεταγενεστέρους· εκείνος δε ο οποίος άνευ της μανίας των Μουσών θα κρούση τας ποιητικάς θύρας, επειδή έχει πεποίθησιν ότι διά της τέχνης του μόνον θα γίνη ποιητής, συνήθως επισκιάζεται, μη επιτυχών του σκοπού του, και αυτός και η περιεσκεμμένη ποιήσις του από την ποίησιν των εμπνεομένων υπό της μανίας αυτής των Μουσών.

Τόσον πολλά είναι και ακόμη περισσότερα τα καλά αποτελέσματα, τα οποία δύναμαι να είπω διά την μανίαν που προέρχεται από τους θεούς.

Ωστε αυτό τούτο ακριβώς ας μη φοβώμεθα, ουδ' ας μη θορυβή δειλός τις λόγος ισχυριζόμενος ότι πρέπει να προτιμώμεν τον σώφρονα φίλον αντί του εμπνεομένου υπό του θείου· αλλ' εκτός των ανωτέρω και το εξής ας μας αποδείξη, διά να έλθη νικητής ο λόγος ούτος, ότι ο έρωσ δεν στέλλεται από τους θεούς διά το καλόν του ερώντος και του αγαπωμένου.

Αλλ' ημείς πρέπει ν' αποδείξωμεν το εναντίον, ότι προς μεγίστην ευτυχίαν αυτών δίδεται παρά των θεών η τοιαύτη μανία· η δε απόδειξις ακριβώς τούτου θα είναι εις μεν τους δεινούς εις σοφίσματα άπίστευτος, εις δε τους αληθείς σοφούς πιστευτή· πρέπει λοιπόν πρώτον διά να νοήσωμεν την αλήθειαν, να εξετάσωμεν την φύσιν της θείας και ανθρωπίνης ψυχής διά της παρατηρήσεως των παθήσεων και των ενεργειών αυτής· αρχή δε της αποδείξεως είναι η εξής.

Πάσα ψυχή είναι αθάνατος· διότι είναι αθάνατον το αιωνίως κινούμενον ον· το δε ον το οποίον κινεί άλλο τι και υπ' άλλου κινείται, όταν παύση να έχη κίνησιν, παύει να ζη. Μόνον λοιπόν το υπό του εαυτού του κινούμενον ον, επειδή δεν εγκαταλείπει τον εαυτόν του δεν παύει ποτέ να κινήται, αλλά τούτο είναι πηγή και αρχή κινήσεως εις τα άλλα όσα κινούνται. Η αρχή δε είναι τι πράγμα αγέννητον. Διότι κατ' ανάγκην εκ της αρχής πρέπει να γεννηθή παν το γιγνόμενον, η δε αρχή να μη γεννηθή εξ ουδενός· διότι εάν έκ τινος η αρχή παρήγετο, δεν θα ηδύνατο να είναι αρχή· επειδή δε η αρχή είναι αγέννητόν τι, κατ' ανάγκην θα είναι και άφθαρτον. Διότι αν ακριβώς η αρχή [φθαρείσα] απολεσθή, ούτε αυτή ποτέ έκ τινος άλλου θα γίνη, ούτε άλλο τι εξ εκείνης, αφ' ου είναι ανάγκη εξ εκείνης πάντα να παραχθώσιν. Όθεν λοιπόν η αρχή μεν της κινήσεως είναι το αυτοκίνητον ον τούτο δε ούτε ν' απολεσθή ούτε να γεννηθή είναι δυνατόν, αλλέως όλος ο ουρανός και όλα τα γεννηθέντα όντα συμπαρασυρθέντα εις πτώσιν θα σταθώσι, και ποτέ πλέον δεν θα έχωσιν αρχήν από την οποίαν να κινηθώσιν εκ νέου. Αφ' ού λοιπόν απεδείξαμεν ότι το αυτοκίνητον είναι αθάνατον, της ψυχής ουσία και ο ορισμός δεν θα διστάση τις να ομολογήση ότι είναι αυτή αύτη η δύναμις [να κινήται αφ' εαυτής].

Διότι παν σώμα, εις το οποίον η κίνησις προέρχεται από άλλο κ' έξω αυτού ευρισκόμενον, είναι άψυχον, έμψυχον δε είναι το έχον την κίνησιν μέσ' από τον εαυτόν του, και τοιαύτη είναι η φύσις της ψυχής. Εάν λοιπόν τούτο αληθεύη και εάν το αυτοκίνητον ον δεν είναι άλλο ή ψυχή, κατ' ανάγκην η ψυχή θα είναι αγέννητόν τι και αθάνατον.

Αρκετά μεν λοιπόν είπομεν περί της αθανασίας της ψυχής· τώρα πρέπει ν' ασχοληθώμεν περί της ουσίας αυτής· διά να εξηγήσωμεν τι πράγμα είναι αύτη έχομεν πάντοτε ανάγκην

εντελώς θείας επιστήμης και μακράς διηγήσεως, τουναντίον δε ανθρωπίνης επιστήμης και μικροτέρας διηγήσεως, εάν παραβάλωμεν αυτήν με άλλο τι παρόμοιον· κατά τούτον λοιπόν τον τρόπον ας λέγωμεν, ότι ομοιάζει ακριβώς η ψυχή με δύναμιν σύμφυτον αποτελουμένην από ζεύγος πτερωτών ίππων και από ηνίοχον. Αλλ' οι μεν ίπποι και οι ηνίοχοι όλοι των θείων όντων και οι ίδιοι είναι αγαθοί και ευγενούς καταγωγής, των δε άλλων εμψύχων είναι μικτοί [αγαθοί και κακοί κατά την φύσιν]· και πρώτον μεν ο ηνίοχος ημών [των άλλων] διευθύνει ζεύγος ίππων αλλ' ευρίσκει ότι του είναι ο μεν είς ίππος εξαίρετος και από εξαίρετον γένος, ο δε έτερος αντίθετος του πρώτου και από κακόν γένος· επίπυτος λοιπόν κατ' ανάγκην και δύσκολος είναι η ηνιόχησις του ιδικού μας ανθρωπίνου οχήματος.

Θα προσπαθήσωμεν λοιπόν να εξηγήσωμεν τίνι τρόπω μεταξύ των άλλων εμψύχων τα μεν εκλήθησαν θνητά ζώα, τα δε αθάνατα. Εν γένει αι ψυχαί ασχολούνται με την άψυχον ύλην περιφερόμεναι εις όλον το σύμπαν και λαμβάνουσαι κατά καιρούς ποικίλας μορφάς· και όταν μεν λοιπόν η ψυχή είναι τελεία και πτερωτή, πλανάται εις τον αιθέρα και όλον τον κόσμον διοικεί· όταν όμως χάση τα πτερά της πίπτει φερομένη [εδώ κ' εκεί], έως ότου προσκολληθή εις τι στερεόν, όπου κατοικήσασα και σώμα γήινον λαβούσα εκλήθη εν συνόλω, η σύμπηξις δηλαδή αύτη ψυχής και σώματος, ζών, το οποίον φαίνεται ότι κινείται αφ' εαυτού διότι έχει την δύναμιν της ψυχής, και το οποίον επωνομάσθη και θνητόν· το δε αθάνατον ον δεν αποδεικνύεται καθόλου εξ ορθών συλλογισμών, αλλά φανταζόμεθα αυτό, επειδή ούτε είδομεν ούτε δυνάμεθα επαρκώς να νοήσωμεν την θείαν φύσιν ως αθάνατον τι ζών, το οποίον έχει ψυχήν και σώμα και ταύτα συμφυή αιωνίως. Αλλ' ας έχη το πράγμα τούτο, οπωσδήποτε είναι αρεστόν εις τον θεόν να λέγωμεν [προκειμένου περί της φύσεως αυτού]· ημείς δε ας εξηγήσωμεν διατί η ψυχή απέβαλε τα πτερά της· είναι δε η αιτία η εξής περίπου.

Η δύναμις των πτερών εκ φύσεως δύναται ν' αναβιβάξη το βαρύ υψηλά προς τους αιθέρας όπου κατοικεί το γένος των θεών· μετέχει δε κατά τινα τρόπον του θείου ή των πτερών, δύναμις [μετά της ψυχής] περισσότερο από τας άλλας σωματικές δυνάμεις. Το δε θείον είναι ωραιότης, αλήθεια και αγαθότης και κάθε άλλη ανάλογος ιδιότης· διά τούτων λοιπόν τρέφεται και αυξάνει προ πάντων το πτέρωμα της ψυχής, διά δε της ασχημίας, της κακίας και διά των άλλων αντιθέτων ιδιοτήτων τήκεται και καταστρέφεται· ο μεν λοιπόν Ζευς, μέγας ηγεμών εις τον ουρανόν, διευθύνων πτερωτόν άρμα, πρώτος πορεύεται κανονίζων τα πάντα και φροντίζων δι' αυτά· τον ακολουθεί δε στράτευμα θεών και δαιμόνων διηρημένον εις ένδεκα τάγματα· διότι μόνη η Εστία μένει εντός του οίκου των αθανάτων· άρχοντες δε των άλλων ταγμάτων τεταγμένοι, οι λοιποί ένδεκα θεοί, προηγούνται κατά την ωρισθείσαν σειράν. Πολλά μεν λοιπόν κ' ευφρόσυνα θεάματα υπάρχουν εντός των ενδοτέρων δρόμων του ουρανού, όπου περιφέρεται το γένος των ευδαιμόνων θεών, εκ των οποίων έκαστος εκτελεί την ιδιαιτέραν του λειτουργίαν και τους οποίους ακολουθεί όστις θέλει και δύναται ν' ακολουθή· διότι ο φθόνος στέκει μακράν από τον θείον τούτον χορόν· όταν δε πλέον πηγαίνουν εις την ευωχίαν και το συμπόσιον, διευθύνονται διά δρόμου ανηφορικού εις την υψηλοτέραν άκραν υπό την ουράνιον ασίδα· τα μεν των θεών οχήματα πορεύονται μ' ευκολίαν και τηρούντα ισορροπίαν διότι είναι ευδιοίκητα, τα δε άλλα οχήματα μόλις· διότι ο μετέχων κακίας ίππος παρεκκλίνει γέρνων και βαρύνων προς την γην, εάν ο ηνίοχος του δεν τον έχη δαμάσει καλώς· εκεί τότε η ψυχή υφίσταται δοκιμασίαν και αγώνα έσχατον. Και αι μεν ψυχαί αι καλούμεναι αθάνατοι, όταν φθάσωσιν εις το ακρότατον σημείον του ουρανού υπερβάσαι τον ουράνιον θόλον στέκονται επάνω εις αυτόν, εκεί δ' ευρισκόμεναι περιάγονται υπό της περιφοράς, εν ώ θεωρούσι το έξω του ουρανού σύμπαν.

Τούτον δε τον υπερουράνιον τόπον ούτ' εξύμνησεν ακόμη κανείς ποιητής εκ των ιδικών μας εδώ κάτω, ούτε ποτέ θα εξυμνήση επαξίως, έχει δε ούτος ως εξής· διότι οφείλει τις να τολμήση να είπη την αλήθειαν, ιδίως όταν περί αυτής της αληθείας ομιλή. Η αληθής ουσία δηλαδή της ψυχής η αχρωμάτιστος και ασχημάτιστος και αψηλάφητος είναι θεατή μόνον από τον κυβερνήτην της ψυχής, τον νουν· περίξ ταύτης της ουσίας έχει την έδραν της η τελεία επιστήμη, η οποία περιλαμβάνει την αλήθειαν ολόκληρον. Η διάνοια λοιπόν του θεού επειδή τρέφεται με νουν και επιστήμην άκρατον, καθώς και η διάνοια πάσης άλλης ψυχής, η

οποία μέλλει να εκπληρώσει τον προορισμόν της, όταν ίδη την ουσίαν από της οποίας απεχωρίσθη προ μακρού χρόνου είναι πλήρης αγάπης και θεωμένη την αλήθειαν τέρπεται και ευφραίνεται έως ότου η κυκλική περιφορά την επαναφέρει εις το αυτό σημείον. Κατά το διάστημα μεν ταύτης της επαναφοράς θεωρεί μεν την καθ' αυτό δικαιοσύνην, θεωρεί δε την καθ' αυτό σωφροσύνην, θεωρεί την επιστήμην όχι την υποκειμένην εις μεταβολάς, η οποία δεικνύει διαφοράς εις έκαστον των διαφόρων αντικειμένων των καλουμένων όντων από ημάς τους θνητούς, αλλά την επιστήμην την ασχολουμένην περί του είναι των όντων· και τας άλλας ουσίας των όντων, αφ' ου θεωρήση και χορτασθή από αυτάς, εισδύει πάλιν εις το έσω μέρος του ουρανού, έρχεται εις την διαμονήν της, και μόλις φθάση αυτή, ο ηνίοχος σταματά τους ίππους παρά την φάτνην και προσφέρει αμβροσίαν εις αυτούς και νέκταρ ίνα πίωσι.

Και ούτος μεν είναι ο βίος των θεών· εκ δε των άλλων ψυχών η μεν δυναμένη ν' ακολουθήση και η παρομοιάζουσα με την θείαν ψυχήν υπερυψώνει την κεφαλήν του ηνιόχου εις τον υπερουράνιον τόπον και φέρεται μαζί και αυτή κατά την κυκλικήν περιφοράν του ουρανού, αλλ' επειδή θορυβείται από τους ίππους, μόλις θεάται τας ουσίας των όντων άλλη δε ψυχή άλλοτε μεν υψώνει την κεφαλήν, άλλοτε δε βυθίζεται και επειδή με βίαν την παρασύρουν οι ίπποι, άλλας μεν ουσίας των όντων βλέπει, άλλας δε όχι· τέλος αι άλλαι ψυχαί, αν και γλίσχονται όλαι ν' ακολουθήσουν τον προς τα επάνω δρόμον, δεν έχουν την δύναμιν και ως καταποντισμένα συγκυλίωνται [εις τας υπό τον ουρανόν εκτάσεις], πατούνται μεταξύ των και συνθλίβονται με τας προσπαθείας των να προπεράση η μία την άλλην. Θορυβούν λοιπόν και ανταγωνίζονται μέχρις εσχάτων και χύνουσιν ιδρώτας και τότε δα ένεκα των ανεπιτηδείων ηνιόχων πολλάί μεν ακρωτηριάζονται, πολλών δε θραύονται τα πτερά· όλαι δε απέρχονται κατόπιν αγώνων ανεπιτυχών, όπως θεωρήσουν το απόλυτον ον και απομακρυνθείσαι τρέφονται με απλάς δοξασίας· η αιτία δε της κατεπειγούσης προθυμίας να ίδωσι πού ευρίσκεται η πεδιάς της αληθείας είναι ότι η τροφή που αρμόζει εις το άριστον μέρος της ψυχής παράγεται εκ του εκεί λειμώνος, και ότι το πτερόν με το οποίον ανυψούται η ψυχή έχει την φυσικήν ιδιότητα να τρέφεται από εκεί· και υπάρχει ο εξής (αναπόφευκτος) νόμος της Αδραστείας (38), πάσα ψυχή, η οποία γενομένη πιστή ακόλουθος του θεού ήθελεν ίδει μίαν εκ των ουσιών, θα έμενε μακράν των παθημάτων μέχρις ότου έλθη η νέα περίοδος του ουρανού, και αν η δύνατο να κάμη τούτο ολοέν πάντοτε αβλαβής θα διετέλει· όταν όμως δεν ίδη ουσίαν τινά ένεκα αδυναμίας ν' ακολουθήση τον θεόν, και κατά τινα κακήν τύχην όταν επιβαρυνθή γεμισθείσα με την τροφήν της λησμοσύνης και της κακίας, ένεκα δε του βάρους χάση τα πτερά της και πέση εις την γην, τότε νόμος υπάρχων απαγορεύει εις αυτήν κατά την πρώτην γένεσίν της να εμφυτευθή εις το σώμα αλόγου ζώου· αλλ' η μεν ψυχή η οποία είδε πλείστα εμφυτεύεται εις το σώμα ανδρός ο οποίος θ' αφιερώση τον βίον του εις την φιλοσοφίαν, εις την αγάπην του καλού, εις την μουσικήν και τον έρωτα, η ψυχή η ερχομένη εις δευτέραν τάξιν εμφυτεύεται εις σώμα βασιλέως δικαίου ή πολεμικού ή δυνατού, η τρίτης τάξεως ψυχή εις σώμα πολιτικού ή οικονομικού τινος ή κερδοσκόπου, η τετάρτης τάξεως εις σώμα αθλητού ακουράστου ή ιατρού, η πέμπτης τάξεως εις σώμα μάντεως ή ιεροτελεστού· της έκτης εις ποιητού ή καλλιτέχνου, της εβδόμης τάξεως εις βιομηχάνου ή γεωργού, της ογδός εις σοφιστού ή δημαγωγού, της εννάτης τάξεως εις σώμα τυράννου.

Ο δε ευρισκόμενος εις μίαν από όλας αυτάς τας τάξεις, εάν μετά δικαιοσύνης περάση τον

βίον του, μετά θάνατον γίνεται μέτοχος καλύτερας καταστάσεως (εις ην μεταβαίνει). Και εις μεν την αυτήν διαμογήν, από την οποίαν ανεχώρησεν εκάστη ψυχή, δεν δύναται να επανέλθη παρά μετά δεκακισχίλια έτη· διότι πριν παρέλθη τόσος χρόνος δεν δύναται ν' αναπτύξη πτερά η ψυχή, εξαιρουμένης της ψυχής του αδόλου φιλοσόφου και του παιδεραστήσαντος μετά φιλοσοφίας· αι ψυχαί των τελευταίων τούτων κατά την τρίτην χιλιετή περίοδον, εάν τρεις φορές εκλέξωσι τον βίον τούτον, απέρχονται [προς τους θεούς] κατά το τρισχιλιοστόν έτος· αι δε ψυχαί των άλλων, όταν τελευτήσει ο πρώτος βίος των υφίστανται κρίσιν, κριθείσαι δε άλλαι μεν εις τα δικαιωτήρια τα υποκάτω της γης ευρισκόμενα έρχονται κ' εκτελούν την ποινήν των, άλλαι δε ένεκα της ευνοϊκής αποφάσεως της δικαιοσύνης ανυψωθείσαι εις τόπον τινά του ουρανού διάγουσιν επαξίως του καλού βίου τον οποίον έζησαν υπό ανθρωπίνην μορφήν· κατά δε το χιλιοστόν έτος και αι κατακριθείσαι και αι ανταμειφθείσαι ψυχαί έρχονται προς εκλογήν δευτέρου βίου και όποιον εκάστη θέλει προτιμά· εκεί κατά την εκλογήν δύναται ανθρωπίνη ψυχή και εις ζώου βίον να καταντήσει και εκ ζώου, το οποίον αρκεί να ήτο ποτε άνθρωπος, δύναται η ψυχή να επανέλθη εις άνθρωπον· διότι η ψυχή μη ιδούσα ποτε την αλήθειαν δεν δύναται να λάβη το ανθρωπίνον σχήμα· επειδή ο άνθρωπος εκ φύσεως δύναται να εννοή τας γενικάς εννοίας των πραγμάτων, ήτοι το προσλαμβανόμενον πλήθος διά των αισθήσεων να ανάγη εις έν δι' αφαιρετικού λογισμού· και η δύναμις του να πράττη τούτο είναι ανάμνησις όσων ποτέ η ψυχή μας είδε, όταν συνακολουθήσασα τον θεόν κατά τας περιστροφάς, περιεφρόνησε όσα καλούμεν σήμερα εδώ όντα και ανυψώθη εις το όντως ον. Δι' αυτό ακριβώς μόνη η του φιλοσόφου διάνοια δικαίως έχει πτερά· διότι διά της μνήμης, καθ' όσον δύναται, είναι προσηλωμένος εις εκείνας τας ουσίας, εις τας οποίας ο ίδιος ο θεός οφείλει την θεότητά του. Εκείνος δε ο ανήρ ο οποίος δύναται να μεταχειρισθή ορθώς τας τοιαύτας αναμνήσεις, μυσούμενος ολοέν εις τα μυστήρια της τελειότητας, μόνος αυτός αληθώς γίνεται τέλειος· απομακρυνόμενος δε των ανθρωπίνων ασχολιών και πλησιάζων προς το θείον, εν ώ νουθετείται μεν υπό των πολλών ως εκτός εαυτού, ενθουσιάζει όμως, χωρίς να φαίνεται, τους πολλούς.

Εδώ λοιπόν προβαίνομεν εις τον σκοπόν εις τον οποίον τείνει όλος ο λόγος, εις την ανάπτυξιν του τετάρτου είδους της μανίας· όταν τις βλέπων τας επί της γης καλλονάς ενθυμήται το αληθές κάλλος, και η ψυχή του αναλαμβάνουσα πτερά τείνει τότε να πετάξη, αλλ' επειδή ο άνθρωπος ούτος δεν έχει την δύναμιν να τα κάμη με το να στρέφη προς τα άνω ως όρνις και να παραμελή τας συνήθεις του κόσμου ασχολίας παρέχει την αφορμήν να θεωρηθή ότι είναι μανιώδης· όθεν αύτη η μανία εξ όλων των ενθουσιασμών είναι η άριστη και εξ άρίστων προέρχεται και ως προς τον κατεχόμενον υπ' αυτής και ως προς εκείνον εις τον οποίον μεταδίδεται, ο δε άνθρωπος όστις επιθυμεί την καλλονήν και μετέχει και της μανίας καλείται εραστής· διότι, ως έχει λεχθή, εκ φύσεως πάσα ανθρωπίνη ψυχή έχει ιδει τας ουσίας, αλλέως δεν ηδύνατο να εισέλθη εις το ανθρωπίνον σώμα, αλλά δεν είναι εύκολον ν' αναμιμνήσκονται τας ουσίας λαμβάνουσαι αφορμήν εκ της όψεως του γήινου κάλλους, όλαι αι ψυχαί, ούτε όσαι επιτροχάδην είδον άλλοτε τα εκεί, ούτε όσαι πεσούσαι εις την γην έπαθον το δυστύχημα να παρεκτραπώσιν εις αδικίαν ένεκα κακών συναναστροφών, και να λησμονήσωσι τα ιερά πράγματα τα οποία είδον. Ολίγαι λοιπόν μένουν εις τας οποίας η μνήμη διαμένει ικανώς ισχυρά· αύται δε, όταν ιδωσί τι ομοίωμα των εκεί θεαμάτων εκπλήσονται και δεν συγκρατούσι τους εαυτούς των, αγνοούσι δε υπό ποίου πάθους κατελήφθησαν, διότι δεν έχουσι συνείδησιν ικανήν του πράγματος· διότι εις τα γήινα

ομοιώματα των ουσιών ουδέν φως δικαιοσύνης και σωφροσύνης και όλων των άλλων αρετών, όσαι είναι πολύτιμοι εις τας ψυχάς, ενυπάρχει, αλλά μόλις διά των ασθενών οργάνων μας, και ολίγοι μεταξύ ημών, από τας παρούσας εικόνας ανάγονται εις την θέαν του προτύπου το οποίον παρουσιάζουσιν· αλλά το κάλλος τότε ήτο δυνατόν να θαυμάσωσι με όλην του την αίγλην, όταν μετά του χορού των ευδαιμόνων βαίνοντες κατόπιν του Διός, άλλοι δε κατόπιν άλλου εκ των θεών, απήλαυσαν το πλέον ευφρόσυνον θέαμα και εμυούντο εις εκείνα τα μυστήρια τα οποία είναι δίκαιον να καλώμεν μακαριώτατα και τα οποία πανηγυρίζομεν τέλειοι μεν οι ίδιοι όντες και μη πάσχοντες τα κακά όσα κατόπιν μας περιμένουν, θεωρούντες δε τας εικόνας των ουσιών τελείας και απλάς, πλήρεις γαλήνης και ευδαιμονίας μέσα εις αυγήν καθαράν καθαροί και ημείς και μη κεκλεισμένοι εις το μνήμα τούτο το οποίον τώρα καλούμεν σώμα και το περιφέρομεν μαζί μας δεσμευμένοι καθώς το όστρακον.

Ταύτα μεν λοιπόν μακρότερα του δέοντος είπομεν τώρα χαριζόμενοι εις την ανάμνησιν και ποθήσαντες τα παρελθόντα· όσον διά το κάλλος, καθώς είπομεν, τούτο έλαμπε μεταξύ των άλλων ουσιών ευρισκόμενον εις τον ουρανόν, και εδώ εις την γην όταν κατήλθομεν, διεκρίναμεν αυτό φανερώτατα να στίλβη διά της πλέον καθαράς αισθήσεώς μας· ο οφθαλμός βεβαίως παρουσιάζεται δι' ημάς ως το οξύτατον εργαλείον των σωματικών αισθήσεων, αλλ' ούτος δεν δύναται να ίδη την φρόνησιν (διότι δεινούς έρωτας θα παρείχεν η φρόνησις εάν φανερόν τοιούτον είδωλον ιδικόν της παρουσίαζεν εις όρασιν), επίσης δεν δύναται να ίδη ο οφθαλμός και τας άλλας ουσίας όσας αγαπώμεν, αλλά τώρα μόνον το κάλλος έσχε το προνόμιον ώστε να είναι φανερώτατον και αξιεραστότατον. Ο μεν λοιπόν άνθρωπος ο μη έχων πρόσφατον την μνήμην των ουρανίων μυστηρίων ή ο διεφθαρμένος δεν αναβιβάζεται αμέσως εκεί προς την ιδέαν του κάλλους, όταν θεάται εδώ εις την γην το ομοίωμα αυτού, το φέρον το όνομά του, ώστε δεν αισθάνεται σέβας όταν προσβλέπη το ωραίον, αλλά παραδοθείς εις την ηδονήν καθώς τα τετράποδα επιχειρεί να επιβαίνη και να παιδοποιή, και δεν φοβείται διά την σχέσιν του με την βαναυσότητα και δεν αισχύνεται επιδιώκων παρά φύσιν ηδονήν· ο δε αρτίως μεμνημένος εις τα μυστήρια των ουρανών και άλλοτε θεωρήσας μέγαν αριθμόν ουσιών, όταν ίδη πρόσωπον θεοειδές, το οποίον είναι ωραία απεικόνισις του ουρανίου κάλλους, ή σώμα το οποίον διά του σχήματός του ανακαλεί εις την μνήμην την ουσίαν του κάλλους, πρώτον μεν καταλαμβάνεται υπό τινος φρικιάσεως και υπεισέρχεται εντός του κάποιος εκ των ιερών τρόμων, τους οποίους ησθάνθη άλλοτε, έπειτα προσβλέπων προς τον παίδα αισθάνεται σεβασμόν ως να πρόκειται περί θεού, και αν δεν εφοβείτο μήπως χαρακτηρισθή ο ενθουσιασμός του ως άκρατος μανία, θα εθυσίαζεν εις αυτόν ως να ήτο είδωλον, ως να ήτο θεός. Άμα δε ίδη τον παίδα φαίνεται ως εκ της φρικιάσεως ότι μεταβάλλεται και καταλαμβάνεται υπό ιδρώτος και πυρετού ασυνήθους· διότι καθ' ην στιγμήν δέχεται διά των ομμάτων την απορροήν του κάλλους, αισθάνεται την ευάρεστον εκείνην θερμότητα διά την οποίας τρέφονται τα πτερά της ψυχής και κατόπιν διαλύοντα τα εκφύματα τα συγκλεισμένα από την σκληρότητα και εμποδίζοντα την βλάστησιν των πτερών· όταν δε εισρεύση η τροφή αύτη εξογκώνεται το στέλεχος του πτερού και οργά προς αύξησιν εντός ολοκλήρου της ψυχής· διότι άλλοτε ολόκληρος η ψυχή ήτο πτερωτή.

Τώρα λοιπόν η ψυχή ευρίσκεται εις βρασμόν και ανακίνησιν και πάσχει [όταν άρχεται να πτεροφυή] το ίδιον πάθος ακριβώς με τον γαργαλισμόν και τον αλγεινόν ερεθισμόν των

ούλων, τον οποίον αισθάνονται τα βρέφη τα μόλις βγάζοντα οδόντας· βράζει λοιπόν και ερεθίζεται με πόνον και γαργαλίζεται η ψυχή καθ' ην στιγμήν φύονται τα πτερά της. Όταν μεν λοιπόν η ψυχή βλέπouσα προς το κάλλος του παιδός δέχεται εκείθεν εκπεμπόμενα και απορρέοντα μόρια (μέρη), τα οποία ακριβώς εκλήθησαν ένεκα τούτου ίμερος (ιέμενα μέρη), τότε τρέφεται και θερμαίνεται, ησυχάζει από την οδύνην και χαίρει· όταν δε αποχωρισθή από τον αγαπώμενον στενοχωρία τον καταλαμβάνει, οι πόροι διά των οποίων το πτερόν εκφύεται διά της ξηράνσεως κλείνουσι και εμποδίζουσι την βλάστησιν του πτερού, αποκλεισμένη δ' εντός μετά του ιμέρου η ψυχή πηδά καθώς αι πάλλουσαι αρτηρίαί, κεντά το μέρος όλων των φυσικών της διεξόδων, ώστε καθ' όλον τον κύκλον της γίνεται έκφρων και υποφέρει, εν ώ εξ άλλου η ανάμνησις του καλού την γεμίζει χαράν. Μετέχουσα δε των δύο τούτων αισθημάτων και αδημονεί διά τον παράδοξον χαρακτήρα του πάθους, και μη δυναμένη να το εξηγήση λυσσά και πλήρης μανίας δεν δύναται να ησυχάση όπου διαμένει ούτε την νύκτα ούτε εν καιρώ ημέρας, αλλά τρέχει με πόθον όπου ήθελε νομίζει ότι θα ίδη τον έχοντα κάλλος· άμα δε τον ίδη και μεταφέρει ως δι' οχητού εντός της ίμερον, ανοίγει μεν τους τότε συμπεφραγμένους πόρους, λαβούσα δε αναπνοήν παύει από του να κεντάται και να υποφέρει, και καρπούται πάλιν κατά τας στιγμάς ταύτας την γλυκυτάτην αυτήν ηδονήν. Όθεν ποτέ με την θελησίη της η ψυχή δεν αποχωρίζεται από τον αγαπώμενον ωραϊόν, ουδέ θεωρεί άλλον τινά πολυτιμότερον από αυτόν, αλλά λησμονεί και μητέρας και αδελφάς και φίλους και δεν λογαριάζει την χανομένην ένεκεν αμελείας περιουσίαν, τα δε νόμιμα και κόσμια ήθη, διά τα οποία άλλοτε εσεμνύνετο, τα καταφρονεί όλα, ετοιμη να είναι δούλη και να κοιμάται εις όποιον μέρος, πλησιέστατα του πόθου της, της επέτρεπον· διότι εκτός του ότι λατρεύει τον έχοντα το κάλλος, αλλά και ευρίσκει αυτόν μόνον ως ιατρόν του ανυποφόρου πόνου της. Τούτο δε το πάθος, μάθε, συ ωραίο παιδί, προς το οποίον απευθύνω τον λόγον μου, οι μεν άνθρωποι το καλούσιν Έρωτα, οι δε θεοί το καλούσι με τόσον παράδοξον όνομα, ώστε ευλόγως θα γελάσης, εάν το ακούσης. Ομηρίδαι τινές (39), νομίζω, διηγούνται δύο στίχους εκ των αναφερομένων εις τον Έρωτα μυστικών επών, εκ των οποίων ο εις είναι πάρα πολύ υβριστικός και δεν είναι πολύ τέλειος εις το μέτρον εξυμνούσι δε ως εξής·

Οι μὲν θνητοὶ τὸν κάλεσαν Ἔρωτα φτερωτὸν,
Πτέρωτα ὁμῶς οἱ θεοὶ γιὰτί φτεροπετά.

Εἰς τὸ κύρος τῶν δύο τούτων στίχων δύναται κανεῖς νὰ πεισθῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ πεισθῆ· πάντοτε ὁμῶς ἡ αἰτία καὶ ἡ φύσις τοῦ πάθους τῶν ἐρώντων εἶναι αὐτὸ τούτο τὸ ὁποῖον περιεγράψαμεν.

Εἴαν μὲν λοιπὸν ὁ ἐρωτόληπτος εἶναι ἐκ τῶν ἄλλοτε ἀκολουθησάντων τὸν Δία δὲν καταβάλλεται εὐκόλως ἀπὸ τὸ ἀχθος τοῦ πτερονύμου θεοῦ· ἀλλ' ὅσοι ἦσαν θεράποντες τοῦ Ἄρεως καὶ συνοδεύοντες αὐτὸν περιεφέροντο εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν κυριευθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ νομίσωσιν ὅτι ἀδικοῦνται κατὰ τι ὑπὸ τοῦ ἀγαπωμένου, αἰσθάνονται τάσιν πρὸς φόνον καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωσι καὶ τοὺς εαυτοὺς τῶν καὶ τὸν παῖδα· καὶ τοιοῦτοτρόπως ἕκαστος κατὰ τὴν πρώτην εἰς τὴν γῆν γένεσίν τοῦ ζῆ, ἐνόσω εἶναι ἀδιάφθορος, τιμῶν καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ μιμούμενος ἐκείνον τὸν θεὸν ἰδιαιτέρως τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξεν ἄλλοτε θιασώτης, καὶ συμφώνως με ταύτην τὴν μίμησιν συναναστρέφεται καὶ συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἀγαπωμένους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Καὶ τὸν Ἔρωτα λοιπὸν τῶν καλῶν ἐκλέγει δι' εαυτὸν ἕκαστος ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος τοῦ καὶ θεοποιεῖ αὐτὸν καὶ φαίνεται ὡς νὰ κατασκευάζῃ τὸ ἀγαλμὰ τοῦ ἐντὸς τῆς καρδίας τοῦ, τὸ ὁποῖον καταστολίζει ὡς διὰ νὰ προσφέρῃ λατρείαν εἰς αὐτὸν καὶ τελέσῃ μυστήρια. Οἱ μὲν λοιπὸν ὁπαδοὶ τοῦ Διὸς ζητοῦσιν ὅπως ὁ ὑπ' αὐτῶν ἀγαπώμενος ἔχῃ ψυχὴν κατὰ τινὰ τρόπον Δίαν· ἐξετάζουσι λοιπὸν εἴαν αὐτὸς εἶναι κατὰ τὴν φυσικὴν τάσιν φιλόσοφος καὶ ἡγεμονικὸς καὶ ὅταν εὐρωσι τοιούτον καὶ τὸν ἀγαπήσωσι, καταβάλλουν πάσαν φροντίδα ὅπως διατηρηθῆ τοιούτος. Εἴαν λοιπὸν δὲν ἔχουν εἰσέλθει πρότερον εἰς τὰς ἀσχολίας τὰς σχετιζομένας με τὸν τοιούτον ἐρωτὰ τῶν, τότε ἐπιδίδονται μανθάνοντες ὅ,τι δύνανται ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἰδικὰς τῶν δυνάμεις μεταχειριζόμενοι, ἀναζητοῦντες ν' ἀνευρίσκωσι μόνοι τῶν τὰς φυσικὰς ιδιότητας τοῦ ἰδικοῦ τῶν θεοῦ, λαμβάνουσιν ἐν τέλει σαφὴ γνῶσιν, διότι ἀναγκάζονται νὰ ἔχωσιν ἀδιακόπως τὰ βλέμματά τῶν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἐγγίζοντες τὸν θεόν διὰ τῆς ἀναμνήσεως λαμβάνουσιν ἐνθουσιῶντες τὰ ἦθη καὶ τὰς συνηθείας, καθ' ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μετάσχῃ τῆς θείας φύσεως· καὶ τὴν αἰτίαν τούτων τῶν εὐτυχῶν μεταβολῶν ἀποδίδοντες εἰς τὸν ἐρώμενον ἔτι περισσότερον τὸν ἀγαπῶσι, καὶ, εἴαν ὁ Ζεὺς εἶναι ἡ θεία πηγή, ἐξ ἧς ἀντλούσι τὴν ἐμπνευσίν τῶν, διαχύνοντες αὐτὴν, καθὼς αἱ Βάκχαι (40), ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωμένου, ἀφομοιοῦσιν αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν τελειότερον με τὴν θεότητα τὴν ἰδικὴν τῶν. Ὅσοι δὲ πάλιν ἠκολούθησαν τὴν Ἥραν εἰς τὸν οὐρανόν, ζητοῦσιν ἐρωμένον ἔχοντα βασιλικὸν χαρακτήρα, καὶ ὅταν τὸν εὐρωσι, περιβάλλουσιν αὐτὸν δι' ὅλων τῶν παρομοίων πράξεων [καὶ τιμῶν]· τέλος οἱ ἀκολουθήσαντες τὸν Απόλλωνα ἢ ἓνα ἐκ τῶν ἄλλων θεῶν, κανόνισαντες εαυτοὺς συμφώνως πρὸς τὰς ιδιότητας τοῦ θεοῦ τούτου, ζητοῦσι τὸν αὐτὸν φυσικὸν χαρακτήρα καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαπώμενων παῖδα, καὶ ὅταν τὸν ἀποκτήσωσι, μιμούμενοι καὶ οἱ ἴδιοι τὸ θεῖον πρότυπὸν τῶν καὶ προσπαθοῦντες νὰ πείσωσι τὸν παῖδα, φέρουσιν αὐτὸν, ὥστε νὰ ρυθμισθῆ πρὸς τὰς συνηθείας καὶ τὸν τέλειον τύπον τοῦ θεοῦ, καθὼς δύναται ἕκαστος, μὴ μεταχειριζόμενοι πρὸς τὸν ἀγαπώμενον φθόνον καὶ χαμερπεῖς δυσμενείας, ἐργάζονται οὕτως, ὥστε ὅλαι αἱ προσπάθειαι νὰ τείνωσι νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τελείαν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς εαυτοὺς τῶν καὶ τὸν θεόν, τὸν ὁποῖον τιμῶσι. Τόση μὲν λοιπὸν προθεσμία καὶ ζήλος πρὸς τελειοποίησιν καταβάλλεται ὑπὸ τῶν ἀληθῶς ἐρώντων, εἴαν ἐπιτύχωσι νὰ συμμερισθῶσι τὸν ἐρωτὰ τῶν, καὶ τόσον ὠραία καὶ εὐδαιμονικὴ ἡ μύησις αὕτη γίνεται εἰς τὸν ἀγαπώμενον, εἴαν κατακτηθῆ ὑπὸ τοῦ τρελλοῦ ἀπὸ ἔρωτα φίλου· ὁ δὲ

κατακτηθείς κυριεύεται κατά τούτον τον τρόπον.

Θα επιμείνωμεν και τώρα ακόμη εις την παρομοίωσιν, την οποίαν εκάμομεν εις την αρχήν τούτου του λόγου, διαιρέσαντες εκάστην ψυχὴν εις τρία, δηλαδή εις τα δύο υπόμορφα μέρη και εις το τρίτον το ηνιοχικόν εκ των δύο λοιπόν ίππων είπομεν ότι ο εις είναι αγαθός ο δε άλλος όχι· δεν ερμηνεύσαμεν όμως ποία η αρετή του αγαθού και ποία η κακία του κακού, τώρα δε πρέπει να είπωμεν [περί τούτου]. Ο μεν λοιπόν εξ αυτών έχει σχήμα πλέον ευγενές, ευθυτενής κατά το σώμα και στερεός κατά τα μέλη, υψαύχην, κατά τους μυκτήρας επίγρυπος, λευκόχρους, μελανόμματος, φίλος της τιμής μετά σωφροσύνης και εντροπής, οπαδός της αληθινής δόξης, μη έχων ανάγκην κτυπημάτων, αλλ' οδηγούμενος διά των κελευσμάτων και του λόγου του ηνιόχου· ο δε άλλος επίκυρτος, παχύς, κακοσχημάτιστος, σκληροτράχηλος, βραχύλαιμος, πλατυπρόσωπος, μελανόχρωμος, γλαυκόμματος, αιματώδης, γεμάτος από θυμόν και αλαζονείαν, δασύτριχος περίξ των αυτιών, κωφός, μόλις υποχωρών εις το μαστίγιον και εις το κεντρί. Όταν λοιπόν ο ηνιόχος, ιδών το ερωτικόν πρόσωπον και πάσαν την ψυχὴν του διαθερμάνας διά της θεάς ταύτης, αισθανθή τον εαυτόν του πλήρη από κεντήματα γαργαλισμού και πόθου, ο μεν εκ των ίππων ευπειθής εις τον ηνιόχον και πάντοτε και τότε υπό το κράτος της εντροπής συγκρατεί εαυτόν, ώστε να μη επιτηδήσῃ εις τον ερώμενον· ο δε άλλος ίππος ούτε εις το κεντρί του ηνιόχου ούτε εις το μαστίγιον προσέχει πλέον, αλλά σκιρτά και αφηνιάζει και πολλάς ταραχάς παρέχων εις τον ομόζυγον ίππον και τον ηνιόχον τους παρασύρει προς τον ερώμενον και τους υπενθυμίζει τας ηδονάς των αφροδισίων· ο δε έτερος ίππος και ο ηνιόχος κατ' αρχάς ανθίστανται αγανακτούντες διότι παρασύρονται εις φοβεράς και παρανόμους πράξεις· τέλος δε, όταν το κακόν δεν έχῃ όρια, πηγαίνουν φερόμενοι από τον ακόλαστον ίππον, υποχωρήσαντες και αναγκασθέντες εις ομολογίαν ότι θα πράξωσι παν το υπ' εκείνου διατασσόμενον. Όταν δε πλησιάσωσι τον αγαπώμενον βλέπουσι την όψιν αυτού απαστρέπτουσιν.

Όταν δε ίδῃ την όψιν του παιδός ο ηνιόχος διά της μνήμης ανάγεται προς αυτήν την ουσίαν του κάλλους και πάλιν βλέπει αυτήν βαινουσιν μετά σωφροσύνης επάνω εις την αγνήν έκτασιν του ουρανού. Τούτο το όραμα ιδούσα η μνήμη του ηνιόχου, πληρούται φόβου και σεβασμού, και πίπτει οπίσω ύπτια, συνάμα δε αναγκάζεται να ελκύσῃ προς τα οπίσω και τα ηνία μετά τόσης σφοδρότητος, ώστε καθίζουσι στηριχθέντες εις τα ισχία των και οι δύο ίπποι, ο μεν εκουσίως διότι δεν ανθίσταται, ο δε ακόλαστος εντελώς ακουσίως· εν ώ δε ευρίσκονται εις απομάκρυνσιν, ο μεν εις ίππος από εντροπήν και θάμβος διαβρέχει την ψυχὴν του με ιδρώτα αγωνίας, ο δε άλλος μόλις έπαυσε να πονή ένεκα του χαλινού και της πτώσεως, και μόλις ανέλαβεν άνεσίν τινα, από την οργήν του ονειδίζει και κακολογεί πολλά και τον ηνιόχον και τον ομόζυγον ίππον ως δειλούς και ανάνδρους λιποτάκτας και παραβάτας των υποσχέσεών των· και αναγκάζει αυτούς χωρίς την θέλησίν των να επαναλάβωσι την έφοδον, και μόλις κατόπιν των παρακλήσεών των συναινεί εις αναβολήν τινα. Όταν δε φθάσῃ ο καιρός που συνεφώνησαν, τον οποίον αυτοί προποιούνται ότι ελησμόνησαν, τότε υπενθυμίζει την συμφωνίαν και διά της βίας μετά χρεμετισμών και έλξεων τους αναγκάζει πάλιν να προσέρχωνται εις τον παιδα διά τους αυτούς λόγους, και όταν πλησιάσωσι, συγκύπτει, εκτείνει την ουράν, δαγκώνει τον χαλινόν και μετ' αναιδείας σύρει· ο δε ηνιόχος ακόμη περισσότερο καταληφθείς υπό φόβου και σεβασμού, ως όταν εξορμά τις από την αφετηρίαν των αγώνων και πίπτῃ προς τα οπίσω, ακόμη βιαιότερον σύρει οπίσω τον χαλινόν διά των οδόντων του αγρίου ίππου κ' αιματώνει την αυθάδη γλώσσαν και

τας σιαγόνας, και τα σκέλη και τα ισχία του πληγώνει οδυνηρώς στηρίζας αποτόμως εις την γην. Όταν δε πολλάκις το ίδιον πάθημα υποφέρων ο πονηρός ίππος παύση από την υβριστικήν επιθυμίαν του, ταπεινωμένος ακολουθεί πλέον την διεύθυνσιν του ηνίοχου, και όταν ίδη πάλιν τον ωραίον, χάνεται από φόβον· ώστε τότε μόνον συμβαίνει η ψυχή του εραστού ν' ακολουθήση τον αγαπώμενον εντροπαλή και δειλή!

Ο αγαπώμενος λοιπόν, επειδή λατρεύεται ως άλλος Θεός υπό του εραστού του έχοντος ειλικρινή και όχι υποκριτικήν αγάπην, είναι και αυτός φυσικά φίλος προς τον λάτρην του, αν και προηγουμένως υπό των συμμαθητών του και των άλλων είχε ακούσει διαβολάς ότι είναι αισχρά πράξις να πλησιάζη εραστήν, και αν και ένεκα των λόγων αυτών απώθησε τον εραστήν τούτον· αλλά με την παρέλευσιν του χρόνου η ηλικία και το μοιραίον τον φέρουν εις το σημείον ώστε να δεχθή την συναναστροφήν του. Διότι δεν είναι βεβαίως πεπρωμένον δύο κακοί να γίνωσι ποτε φίλοι, ουδέ δύο αγαθοί να μη ανταγαπώνται. Όταν δε ο αγαπώμενος σχετισθή και δεχθή την συνομιλίαν και συναναστροφήν του ερώντος, λαμβάνων εκ του πλησίον πείραν της ευνοίας εκπλήσσεται διαισθανόμενος ότι ουδ' όλοι μαζί οι άλλοι φίλοι και συγγενείς παρέχουν φιλίαν ίσης μοίρας με την φιλίαν του ενθέου εραστού. Όταν δε παρατείνεται η σχέσις αύτη, και ο αγαπώμενος έρχεται εις επαφήν εις τα γυμναστήρια και εις τας άλλας συναναστροφάς με εκείνον, τότε πλέον η πηγή εκείνη του ρεύματος, το οποίον ο Ζευς αγαπών τον Γανυμήδην (41) ωνόμασεν ίμερον, αθρόα φερομένη προς τον εραστήν, εισρέει εις την ψυχήν αυτού, και όταν γεμίση εξ αυτής, η λοιπή εκχύνεται προς τα έξω· και καθώς πνοή ανέμου ή κάποια αντήχησις από τα λεία και στερεά σώματα, τα οποία προσβάλλει, αναπηδά πάλιν φερομένη προς το σώμα, εξ ου εξήλθεν, έτσι και το ρεύμα του κάλλους πάλιν επιστρέφει εις τον ωραίον παίδα διά των ομμάτων, διά των οποίων φύσει φθάνει εις την ψυχήν, και αφού αναπτερώση τους πόρους των πτερών, τρέφει και παρορμά εις πτεροφυίαν, και την ψυχήν του αγαπωμένου εξ άλλου γεμίζει με έρωτα. Αγαπά μεν λοιπόν και αυτός χωρίς να γνωρίζη τίνα· και ούτε συνείδησιν του πάθους του έχει ούτε δύναται να το εξηγήση, αλλ' ωσάν από άλλον να έχη αποκτήσει πονόμματον, δεν δύναται να εξηγήση την αιτίαν της ασθενείας του, του διαφεύγει δε ότι τον εαυτόν του βλέπει εντός του εραστού του ως εντός καθρέπτου. Και όταν εκείνος είναι παρών παύει η οδύνη του καθώς ομοίως παύει και εις εκείνον· όταν δε είναι μακράν του κατά τον αυτόν τρόπον πάλιν ποθεί και ποθείται, αποδίδων ως αντέρωτα την εντός της ψυχής του αντανάκλασιν της αγάπης του εραστού του· ονομάζει δε τον έρωτά του, και νομίζει αυτόν, φιλίαν και ουχί έρωτα· επιθυμεί δε σχεδόν ομοίως ως ο εραστής, αν και κάπως ασθενέστερον, να τον βλέπη, να τον εγγίξη, να τον ασπάζεται, να συγκοιμάται με αυτόν· και μάλιστα κατόπιν, ως είναι επόμενον, γρήγορα κάμνει ταύτα. Κατά την συγκοίμησιν λοιπόν ο ακόλαστος ίππος του ερώντος έχει τι να είπη εις τον ηνίοχον και απαιτεί ν' απολαύση στιγμιαίαν ηδονήν αντί των πολλών κόπων του· ο δε [όμοιος] ίππος του παιδός ουδέν μεν έχει να είπη, αλλ' οργών από επιθυμίαν, ην αγνοεί, περιβάλλει και ασπάζεται τον εραστήν ως τον αγαπητότατον· ενώ δε αναπαύονται πλησίον αλλήλων, αυτός μεν δεν δύναται εκ μέρους του ν' αρνηθή καμμίαν χάριν να κάμη, εάν παρακληθή παρά του εραστού, αλλ' ο ομόζυγος ίππος και ο ηνίοχος ανθίστανται εις αυτόν από εντροπήν και από ορθάς σκέψεις.

Εάν μεν λοιπόν το ευγενέστερον μέρος της διανοίας νικήση και οδηγήση εις σώφρονα τρόπον ζωής και εις φιλοσοφίαν αυτούς, τότε με μεγάλην ευτυχίαν και ομόνοιαν διέρχονται τον ενταύθα βίον συγκρατούντες τους εαυτούς των εις κοσμιότητα, υποδουλώσαντες το

μέρος της ψυχής εξ ου η κακία εγεννάτο και ελευθερώσαντες εκείνο εξ ου η αρετή· μετά δε το τέλος πλέον της ζωής των αναλαμβάνουσι τα πτερά των και γίνονται ελαφροί νικήσαντες το έν των τριών παλαισμάτων των [δυναμένων να κληθώσιν] αληθώς Ολυμπιακών (42), και του οποίου μεγαλύτερον αγαθόν δεν δύναται να χορηγήση εις τον άνθρωπον ούτε η θεία μανία. Εάν τουναντίον μεταχειρίζονται τρόπον ζωής κάπως αγοραίων και αντίθετον προς την φιλοσοφίαν, αν και έντιμον, είναι ενδεχόμενον εν καιρώ μέθης ή άλλης τινός αμελείας οι ακόλαστοι ίπποι και των δύο, καταλαβόντες τας ψυχάς απροφυλάκτους, να συνάψωσιν αυτάς εις έν, και να προτιμήσωσι την υπό του όχλου μακαριζομένην εκλογήν, και να επιδοθώσιν εις την απόλαυσιν· και μετά την εκπλήρωσιν ακολουθούσι κατόπιν την αυτήν οδόν, αλλά σπανίως, επειδή η πράξις των δεν επιδοκιμάζεται από όλην την διάνοιαν. Φίλοι μεν λοιπόν εξακολουθούσι να είναι και αυτοί μεταξύ των, αλλ' ολιγώτερον από τους αγνώστους αγαπωμένους εκείνους, και καθ' όλον τον χρόνον καθ' ον διαρκεί ο έρωσ και όταν παύση, επειδή νομίζουσιν ότι έχουσι δώσει και έχουσι λάβει τας μεγίστας διαβεβαιώσεις φιλίας, τας οποίας δεν είναι θεμιτόν να παραβώσιν ελθόντες ποτέ εις έχθραν. Όταν δε τελευτήσωσι ναίμεν άπτεροι εξέρχονται του σώματος, αλλά τείνοντες όμως προς πτέρωσιν, ώστε δεν κερδίζουν μικρόν βραβείον διά την ερωτικήν των μανίαν· διότι νόμος δεν επιτρέπει εις εκείνους, οι οποίοι έχουσιν αρχίσει την επουράνιον πορείαν να καταβώσιν εις το σκότος και υπό την γην, αλλά παρέχει εις αυτούς να συνδιάγωσι ζωήν λαμπράν και να πορεύωνται μαζί ευδαίμονες, και όταν αποκτήσωσι πτερά ν' αποκτήσωσι και οι δύο μαζί χάριν του έρωτος όστις τους συνέδεσε.

Ταύτα, παιδί μου, τα τόσον μεγάλα και θεία θα σου δωρίση η από εραστήν προερχομένη ερωτική φιλία· η δε φιλική σχέσις μετά του μη ερώντος, επειδή είναι ανάμικτος με θνητήν σωφροσύνην, δώρα θνητά και γλίσχρα παρέχει και γεννά εντός της αγαπητής ψυχής ανελευθερίαν, η οποία επαινείται υπό μόνου του πλήθους ως αρετή, και γίνεται αιτία εις αυτήν άνους να κυλιεται πλανωμένη περίξ της γης και υπό την γην επί εννέα χιλιάδας έτη (43).

Ταύτην την παλινωδίαν, αγαπητέ Έρωτα, όσον το δυνατόν ωραιοτάτην και αρίστην σου αφιέρωσα και επλήρωσα εις σε ίνα εξιλεωθώ, διότι σε προσέβαλα προηγουμένως, εάν δε και αι έννοιαι και αι εκφράσεις έχουσι λεχθή επί το ποιητικώτερον, τούτο ηναγκάσθη να κάμω εξ αιτίας του Φαίδρου. Αλλά συγχώρησέ με διά τον πρώτον λόγον και δέξου τούτον εδώ τον δεύτερον ευχαρίστως, ευμενής και ίλεως μη μου αφαιρέσης την ερωτικήν τέχνην, την οποίαν μου έδωκες, μήτε να την εξασθενήσης και δίδε εις εμέ την χάριν να είμαι ακόμη περισσότερο ή τώρα άξιος της τιμής και υπολήψεως των ωραίων. Εάν δε εις τον προηγούμενον λόγον είπομεν, και ο Φαίδρος και εγώ, βαρύ τι εναντίον της θεότητός σου, αποδίδων την αιτίαν εις τον Λυσίαν, τον πατέρα του λόγου τούτου, παύσε αυτόν από τας τοιαύτας βλασφήμους συνθέσεις, και τρέψε αυτόν εις την φιλοσοφίαν, καθώς έχει τραπή εις αυτήν ο αδελφός του Πολέμαρχος, ίνα μη και αυτός ο εραστής του [ο Φαίδρος] αμφιταλαντεύεται, όπως τώρα, μεταξύ των κενών ρητορικών λόγων, αλλ' εντελώς ν' αφιερώση τον βίον του εις τον μετά φιλοσοφίας Έρωτα (44).

Φαίδρος

Εύχομαι μαζί σου, Σωκράτη, εις τους θεούς να πραγματοποιήσωσι ταύτα, εάν είναι εις ημάς τα καλύτερα· τον λόγον σου δε τούτον προ

πολλού εθαύμασα καθ' όσον τον εφιλότηχνησες ωραιότερον του πρώτου·
ώστε φοβούμαι μήπως ο Λυσίας φανή ταπεινός εάν θελήση ν'
ανταγωνισθή παρουσιάζων άλλον λόγον επί του αυτού θέματος.

Και μάλιστα, αγαπητέ μου, προ ολίγου κάποιος πολιτικός επείραζε τον
Λυσίαν περιπαίζων αυτόν δι' αυτήν ακριβώς την ασθένειάν του εις το
γράφειν και μέσα εις όλους τους ονειδισμούς τον απεκάλει και
λογογράφον (45), ενδέχεται λοιπόν από φιλοτιμίαν να συγκρατηθή από
του να μας γράψη απάντησιν.

Σωκράτης

Η ιδέα την οποίαν εκθέτεις, νέε μου, είναι αστεία και δεικνύει ότι
τον φίλον σου Λυσίαν κρίνεις πολύ εσφαλμένως, εάν τον υποθέτης ότι
είναι τόσοσον ψοφοδεής· επίσης ίσως νομίζεις ότι και ο περιπαίζων
αυτόν πολιτικός επίστευεν εις όσα του απέδιδεν.

Φαίδρος

Εφαίνετο βεβαίως ότι επίστευε, Σωκράτη· και γνωρίζεις κάπως καλά
και συ, ότι οι ισχυροί και διάσημοι εις τας πόλεις μας εντρέπονται
να γράφωσι λόγους και ν' αφήνωσι τα συγγράμματά των, επειδή
φοβούνται την γνώμην των μεταγενεστέρων μήπως τους καλέσωσι
σοφιστάς.

Σωκράτης

Γλυκεία περιστροφή! (46) Φαίδρε· σου διαφεύγει ότι οι φιλοδοξότεροι
των πολιτικών αγαπώσι πάρα πολύ να λογογραφώσι και ν' αφήνωσι
συγγράμματα· αυτοί ακριβώς, όταν γράφωσι λόγον τινά, τόσοσον αγαπώσι
τους επαινέτας, ώστε σημειώνουσι παρά την πρώτην παράγραφον του
έργου των τους τυχόν εις κάθε μέρος επαινέσαντας αυτούς.

Φαίδρος

Πώς λέγεις τούτο; Δεν το εννοώ.

Σωκράτης

Δεν εννοείς ότι εις την αρχήν του συγγράμματος του πολιτικού ανδρός
έχει γραφή ο επαινετής πρώτος.

Φαίδρος

Πώς;

Σωκράτης

«Έδοξε τη βουλή και τω δήμω ή αμφοτέροις» λέγει «και ος είπε...»,
(47) και εδώ αναφέρει το όνομά του μετά μεγάλης σοβαρότητος
αυτοεπαινούμενος ο συγγραφεύς, έπειτα δα εξακολουθεί, μετά την
πρόταξιν επαινετών του (48), επιδεικνύων εις αυτούς την ιδικήν του
σοφίαν και ενίοτε γράφει πολύ διεξοδικόν σύγγραμμα· ή μήπως σου

φαίνεται το τοιούτον [ψήφισμα] άλλο τι ή λόγος συγγεγραμμένος;

Φαίδρος

Δεν φαίνεται εις εμέ τουλάχιστον.

Σωκράτης

Λοιπόν εάν μεν ο λόγος ούτος γίνη δεκτός, ο συγγραφεύς απέρχεται εκ της εκκλησίας χαίρων· εάν δε αποδοκιμασθή και χάση την τιμήν ότι είναι άξιος λογογράφος και συγγραφεύς, τότε πενθεί και ο ίδιος και οι φίλοι του.

Φαίδρος

Χωρίς αμφιβολίαν.

Σωκράτης

Εκ τούτων γίνεται φανερόν ότι δεν πρέπει να περιφρονή τις το επάγγελμα του λογογράφου, αλλά να το εκτιμά μέχρι θαυμασμού.

Φαίδρος

Είμαι σύμφωνος.

Σωκράτης

Αλλά τι; όταν ρήτωρ τις ή βασιλεύς γίνη ικανός ώστε αναλαβών δύναμιν ενός Λυκούργου ή Σόλωνος ή Δαρείου ν' απαθανατισθή εις την πόλιν ως Χορογράφος, αρά γε δεν θα θεωρή τον εαυτόν του ο ίδιος, ενόσω ζη, ως άλλον θεόν και οι μεταγενέστεροι βλέποντες τα συγγράμματά του δεν θα έχωσι τας αυτάς ακριβώς ιδέας περί τούτου;

Φαίδρος

Και βεβαιότατα.

Σωκράτης

Νομίζεις λοιπόν ότι κανείς εκ των πολιτικών, οποιουδήποτε χαρακτήρος και αν είναι και οπωσδήποτε δυσμενής προς τον Λυσίαν, θα τον ονειδίση διά τούτο, ότι δηλαδή συγγράφει;

Φαίδρος

Όχι βεβαίως, δεν εξάγεται τούτο τουλάχιστον εκ των λόγων σου· διότι την ιδικήν των επιθυμίαν, ως είναι επόμενον, θα ωνειδίζεν.

Σωκράτης

Άρα είναι φανερόν ότι δεν φέρει αισχύνην αυτό το γράφειν λόγους.

Φαίδρος

Συμφωνώ.

Σωκράτης

Αλλά τούτο νομίζω ότι είναι αισχρόν πλέον, το να μη λέγη δηλαδή

κανείς και γράφη καλά αλλά αισχρά και κακά.

Φαίδρος

Είναι φανερόν βεβαίως.

Σωκράτης

Ποίος λοιπόν είναι ο τρόπος του καλώς ή κακώς συγγράφειν; Αισθανόμεθα ανάγκην τινά, Φαίδρε, να εξετάσωμεν τον Λυσίαν ή κάποιον άλλον, εξ όσων έχουσι γράψει τι έως τώρα ή θα γράψωσιν, είτε πολιτικής υποθέσεως είτε ιδιωτικής, είτε έμμετρον ως ποιηταί, είτε άνευ μέτρου ως κοινοί συγγραφείς.

Φαίδρος

Ερωτάς εάν έχωμεν ανάγκην; Αλλά θα ήξιζε κανείς να ζη δι' άλλην αιτίαν παρά διά τας τοιαύτας ηδονάς του πνεύματος; Διότι βεβαίως δεν αξίζει να ζη κανείς δι' εκείνας τας σωματικές ηδονάς, αι οποίαι περιέχουν όλαι κατ' ανάγκην λύπην εις την αρχήν ή και καμμίαν χαράν, δι' ο και δικαίως έχουσιν ονομασθή δουλικάι.

Σωκράτης

Έχομεν καιρόν ως φαίνεται· και μάλιστα μέσα εις την πνιγηράν ζέστην επάνω από τα κεφάλια μας μου φαίνονται ότι οι τέττιγες ψάλλοντες και συνομιλούντες μας παρατηρούν. Εάν λοιπόν ίδωσι και ημάς όπως τους κοινούς ανθρώπους να μη συνδιαλεγώμεθα, αλλά να νυστάζωμεν νανουριζόμενοι από το τραγούδι των ένεκα αδρανείας της διανοίας μας, δικαίως θα μας καταγελάσωσι, θεωρούντες ημάς ως μερικούς δούλους οι οποίοι εύρον καταφύγιον να κοιμηθώσι, όπως τα αναπαύόμενα το μεσημέρι πρόβατα κοιμώνται παρά την βρύσιν· εάν δε μας βλέπωσιν ότι εξακολουθούμεν συνομιλούντες, και ότι παρερχόμεθα αυτούς καθώς Σειρήνας χωρίς να γοητευθώμεν [από τα άσματά των], τότε θαυμάσαντες ταχέως θα μας έδιδον το δώρον, το οποίον έχουσιν από τους θεούς διά να χαρίζωσιν εις τους ανθρώπους.

Φαίδρος

Ποίον είναι λοιπόν τούτο το δώρον; διότι εγώ, καθώς μου φαίνεται δεν έτυχε να το ακούσω.

Σωκράτης

Δεν αρμόζει βέβαια εις φιλόμουσον άνδρα να μην έχη ακούσει τέτοιο πράγμα· λέγουν δε ότι οι τέττιγες ήσαν άνθρωποι πριν να γεννηθούν αι Μούσαι, αλλ' όταν με την γέννησιν των Μουσών εφανερώθη και το άσμα, τόσον πολύ μερικοί εκ των τότε ανθρώπων εξεπλάγησαν από ηδονήν, ώστε τραγουδούντες ημέλησαν να τρώγωσι και να πίνωσι και χωρίς να το εννοήσωσιν έδωκαν τέλος εις την ζωήν των· εκ των ανθρώπων αυτών εφύτρωσε κατόπιν το γένος των τεττίγων, το οποίον έλαβε παρά των Μουσών τούτο το δώρον, να μην έχη καθόλου ανάγκην

τροφής από της γεννήσεως του, αλλ' αμέσως να ψάλλη χωρίς φαγητόν και ποτόν μέχρι της τελευτής του, και μετά την τελευτήν να έρχεται ν' αναγγέλλη εις τας Μούσας τις εκ των θνητών ποίαν εκάστην από αυτάς τιμά. Εις την Τερψιχόρην λοιπόν αναγγέλλουσιν εκείνους οι οποίοι την τιμώσι διά χορών και τους καθιστούν προσφιλεστέρους εις αυτήν, εις δε την Ερατώ τους τιμώντας αυτήν διά των ερωτικών ωδών και καθ' όμοιον τρόπον εις τας άλλας τους απονέμοντας την αρμόζουσιν εις εκάστην τιμήν· εις δε την πρεσβυτάτην Καλλιόπην και εις την δευτερότοκον Ουρανίαν αναγγέλλουσι τους φιλοσοφούντας και τους τιμώντας την μουσικήν τέχνην των, διότι αι δυο αύται υπέρ τας άλλας Μούσας επιστατούσαι εις τας κινήσεις των ουρανίων σωμάτων και εις τους ανθρωπίνους και θείους λόγους αφήνουσιν άσμα μελωδικώτατον. Ένεκα λοιπόν των πολλών τούτων αιτίων πρέπει να είπωμεν κάτι και να μη κοιμηθώμεν κατά την μεσημβρίαν.

Φαίδρος

Βεβαίως πρέπει να είπωμεν.

Σωκράτης

Ας εξετάσωμεν λοιπόν την σκέψιν, την οποίαν τώρα ελάβομεν ως προϋπόθεσιν, τι δηλαδή κάμνει ένα λόγον προφορικόν ή γραπτόν καλόν και τι όχι.

Φαίδρος

Πολύ καλά.

Σωκράτης

Αρά γε δεν πρέπει διά να ομιλήση καλά ο ρήτωρ να έχη εις την διάνοιάν του την γνώσιν της αληθείας περί όσων μέλλει να είπη;

Φαίδρος

Φίλε Σωκράτη, περί αυτού του ζητήματος τέτοια εδώ έχω ακούσει, ότι δηλαδή δεν είναι ανάγκη ο μέλλων να είναι ρήτωρ να γνωρίζη τα αληθινά δίκαια, αλλά τα φαινόμενα δίκαια εις το πλήθος, το οποίον ίσα ίσα μέλλει να δικάση, ουδέ τα αληθινά αγαθά ή ωραία, αλλ' όσα θα φανώσι τοιαύτα· διότι η πειθώ παράγεται μάλλον εκ των δοξασιών τούτων και όχι εκ της αληθείας.

Σωκράτης

Δεν πρέπει βεβαίως ν' αποβληθώσιν οι λόγοι (49) του σοφού, αλλά να εξετάζωνται εάν λέγωσι τι· και μάλιστα και το τώρα λεχθέν δεν πρέπει ν' αφήσωμεν ανεξέταστον.

Φαίδρος

Ορθώς λέγεις.

Σωκράτης

Ας το εξετάσωμεν λοιπόν ως εξής.

Φαίδρος

Πώς;

Σωκράτης

Εάν σε συνεβούλευον εγώ ν' αποκρούσης τους εχθρούς αποκτήσας ίππον, εάν δε και οι δύο δεν εγνωρίζομεν ίππον, αλλά μόνον τυχαίως εγνώριζον περί σου, ότι ο Φαίδρος νομίζει ως ίππον εκείνον των ημέρων ζώων το οποίον έχει μέγιστα ώτα.....

Φαίδρος

Γελούον θα ήτο, Σωκράτη.

Σωκράτης

Ακόμη δεν ετελείωσα· και ότι σοβαρώς διά να σε πείσω συνέτασσον εγκώμιον του όνου, αποκαλών αυτόν ίππον και λέγων περί αυτού, ότι είναι ζώον ανεκτίμητον διά να το έχη κανείς εις την πατρίδα του και έξω εις τον πόλεμον, και χρήσιμον ώστε να πολεμά κανείς απ' αυτού, και δυνατόν να μεταφέρη προσέτι σκεύη και ωφέλιμον εις άλλας πολλάς εργασίας....

Φαίδρος

Γελοιωδέστατον πλέον θα ήτο αυτό.

Σωκράτης

Άρα λοιπόν δεν είναι προτιμότερον να είναι γελοίον αλλ' αβλαβές, παρά επικίνδυνον και βλαβερόν;

Φαίδρος

Φαίνεται.

Σωκράτης

Όταν λοιπόν ο ρήτωρ, ενώ αυτός δεν γνωρίζει την φύσιν του αγαθού και του κακού, εύρη τους συμπολίτας του ευρισκομένους εις την αυτήν άγνοϊαν και τους συμβουλεύη, εγκώμια πλέκων, όχι περί όνου σκιάς (50) ότι είναι ίππος, αλλά περί του κακού ότι είναι αγαθόν, και όταν, μελετήσας τας δοξασίας του κοινού λαού, τον πείση να πράττη κακά αντί αγαθών, ωσάν ποίον καρπόν νομίζεις ότι η ρητορική κατόπιν θα θερίση εκ των ιδεών τας οποίας έσπειρε;

Φαίδρος

Βεβαίως όχι παρά πολύ καλόν καρπόν.

Σωκράτης

Αλλά μήπως, καλέ μου φίλε, έχομεν εμπαιξεί αγροικότερον του δέοντος την ρητορικήν; Ίσως ηδύνατο να μας εἴπη αὐτή· τι εἶναι αὐτά, ὦ θαυμαστοί, τα οποία φλυαρεῖτε; Εγὼ βεβαίως καθόλου δεν αναγκάζω τον αγνοούντα την ἀλήθειαν να μανθάνη ρητορικήν, ἀλλὰ κατὰ την ἰδικήν μου τουλάχιστον συμβουλήν, τοιουτοτρόπως θα με καταλάβη τις, ὅταν ἀποκτήσῃ την γνώσιν της ἀληθείας· ἐν τούτοις τούτο ἐδῶ το μέγα λέγω, ὅτι, χωρὶς την βοήθειάν μου, δεν δύναται οὐδέ κατὰ τι περισσότερο να πείσῃ με τέχνην τους ακροατὰς του ο κατέχων την γνώσιν της ἀληθείας.

Φαῖδρος

Δεν ἔχει λοιπὸν δίκαιον η ρητορική λέγουσα ταῦτα;

Σωκράτης

Το παραδέχομαι, εἴν βεβαίως οἱ προστρέχοντες περίξ αὐτῆς λόγοι παρέχουν την μαρτυρίαν, ὅτι η ρητορική εἶναι μία τέχνη· διότι, καθὼς μου φαίνεται, ακούω μερικὸς λόγους προσερχομένους να διαμαρτύρωνται ὅτι η ρητορική ψεύδεται και δεν εἶναι τέχνη, ἀλλ' ἀτεχνος μηχανική ἀσκησις· «δεν ὑπάρχει δε οὔτε θα ὑπάρξῃ ποτέ, λέγει ο Λάκων (51), ἀληθῆς τέχνη του λέγειν χωρὶς να εἶναι κάτοχος της ἀληθείας».

Φαῖδρος

Αλλά χρειαζόμεθα τους λόγους τούτους, Σωκράτη. Κάμε τους να προσέλθωσι κ' ἐξέταξέ τους τι και πῶς λέγουν.

Σωκράτης.

Παρουσιασθήτε λοιπὸν, & ὦ λόγοι&, ευγενικά ἀνατεθραμμένα ωραία παιδιὰ, και πείθετε τον Φαῖδρον ὅτι, εἴν δεν φιλοσοφήσῃ ικανῶς, οὐδέ θα γίνῃ ποτέ ικανός να ομιλή διά κανέν ζήτημα. Ἀς ἀποκρίνεται λοιπὸν ο Φαῖδρος.

Φαῖδρος

Ερωτάτε.

Σωκράτης

Ἄρα λοιπὸν η ρητορική δεν εἶναι τέχνη του ψυχαγωγεῖν (52) διά λόγων, ὄχι μόνον εἰς τα δικαστήρια και εἰς τας δημοσίας συναθροίσεις, ἀλλὰ και εἰς τας ἰδιωτικὰς ομηγύρεις, η ἰδία και ὅταν πρόκειται περί μικρῶν ζητημάτων και ὅταν περί μεγάλων, και δεν εἶναι ἀρά γε πολυτιμότερον να λέγεται το ὀρθὸν πράγμα και εἰς τα σπουδαία και εἰς τα μικρά; Ἡ μήπως αὐτά τα ἔχεις ἀκούσει συ κατ' ἄλλον τρόπον;

Φαῖδρος

Ὅχι, μα τον Δία, ὄχι καθόλου παρομοίως, ἀλλὰ προ πάντων η ρητορική

η ασχολουμένη εις τας δίκας λέγεται και γράφεται τέχνη, λέγεται δε ομοίως και η περί τας δημηγορίας ασχολουμένη· περισσότερο από αυτά δεν έχω ακούσει.

Σωκράτης

Αλλ' αληθώς έχεις ακούσει μόνον τα ρητορικά κατασκευάσματα του Νέστορος και του Οδυσσέως, τα οποία συνέθεσαν όταν ησύχαζον κατά την πολιορκίαν του Ιλίου, τας δε συνθέσεις του Παλαμήδους δεν έχεις ακούσει;

Φαίδρος

Ναι, μα τον Δία, εγώ τουλάχιστον δεν έχω ακούσει άλλα από τα του Νέστορος [και Οδυσσέως], εκτός εάν παριστάνης τον Γοργίαν ως κάποιον Νέστορα ή κάποιον Θρασύμαχον και Θεόδωρον ως Οδυσσέα (53).

Σωκράτης

Ίσως. Αλλ' ας αφήσωμεν τούτους· συ δε ειπέ μου, εις τα δικαστήρια τι πράττουσιν οι αντίδικοι; βεβαίως δεν αντιλέγουσιν ή τι θα είπωμεν ότι κάμνουν;

Φαίδρος

Αυτό τούτο.

Σωκράτης

Δεν αντιλέγουσι και περί δικαίου και αδίκου;

Φαίδρος

Ναι.

Σωκράτης

Λοιπόν ο πράττων τούτο με τέχνην θα κάμη να φανή το ίδιον πράγμα εις τα ίδια πρόσωπα άλλοτε μεν δίκαιον, όταν θέλη δε άδικον;

Φαίδρος

Διατί όχι;

Σωκράτης

Και κατά την δημηγορίαν λοιπόν θα φανώσιν εις τους πολίτας τα ίδια πράγματα άλλοτε μεν αγαθά, άλλοτε δε πάλιν τα εναντία;

Φαίδρος

Έτσι.

Σωκράτης

Δεν γνωρίζομεν λοιπόν ότι ο Ελεατικός Παλαμήδης (54) διά της τέχνης των λόγων του έκαμεν ώστε τα ίδια πράγματα να φαίνωνται ως όμοια

και ανόμοια, και ως έν και ως πολλά, και εξ άλλου ηρεμούνται και κινούμενα;

Φαίδρος

Το γνωρίζω πολύ καλά.

Σωκράτης

Άρα η αντιλογική δεν περιορίζεται μόνον εις τα δικαστικά και εις την δημηγορίαν, αλλ' εάν είναι μία τις τέχνη, αύτη, ως φαίνεται, ήθελεν είναι η περιλαμβάνουσα όλα τα είδη του λόγου, διά της οποίας γίνεται τις ικανός να παριστάνη εις πάντας όμοια πάντα όσα είναι δυνατόν να συγχυσθώσι, και να διαφωτίξη όσα διάφορα άλλος επιχειρεί να συγχύση και να αποκρύψη.

Φαίδρος

Πώς λοιπόν λέγεις το τοιούτον;

Σωκράτης

Νομίζω ότι κατά τούτον τον τρόπον το ζήτημά μας θα διευκρινισθή. Η απάτη εις ποίον εκ των δύο συμβαίνει περισσότερο, εις τα πράγματα τα οποία έχουσιν μεγάλας διαφοράς, ή μικράς;

Φαίδρος

Εις τα έχοντα μικράς.

Σωκράτης

Αλλ' ακριβώς ολίγον κατ' ολίγον προχωρών θα διαλάθης μάλλον ώστε να φθάσης εις το εναντίον παρά με μεγάλα βήματα.

Φαίδρος

Πώς όχι;

Σωκράτης

Πρέπει λοιπόν ο μέλλων ν' απατήση μεν τον άλλον, αυτός δε να μη απατηθή, να διαγιγνώσκη ακριβώς την ομοιότητα και την ανομοιότητα των όντων.

Φαίδρος

Κατ' ανάγκην πρέπει.

Σωκράτης

Πραγματικώς λοιπόν θα δυνηθή τις, ενώ δεν γνωρίζει την αληθινήν ουσίαν εκάστου, να διακρίνη εις τα άλλα πράγματα την μικράν ή μεγάλην ομοιότητα εκείνου το οποίον αγνοεί;

Φαίδρος

Αδύνατον.

Σωκράτης

Λοιπόν είναι φανερόν ότι το πάθημα των εσφαλμένων γνωμών και των απατών των ανθρώπων περί των όντων προέρχεται εξ αιτίας μερικών ομοιοτήτων.

Φαίδρος

Κατ' αυτόν τον τρόπον βεβαίως γίνεται.

Σωκράτης

Είναι λοιπόν δυνατόν να καταστή κανείς έμπειρος της τέχνης να μεταβιβάξη ολίγον κατ' ολίγον διά των ομοιοτήτων τους ακροατάς του κάθε φοράν από την έννοιαν του όντος εις την εναντίαν έννοιαν αποσύρων αυτούς, ή και ο ίδιος να διαφεύγη την απάτην των ταύτην, εάν δεν γνωρίζη την αληθινήν ουσίαν εκάστου όντος;

Φαίδρος

Όχι ποτέ.

Σωκράτης

Άρα, φίλε μου, εκείνος που δεν γνωρίζει την αλήθειαν, αλλ' έχει θηρεύσει δοξασίας, ως φαίνεται, γελοίαν τινά και άτεχνον τέχνην των λόγων θα παρουσιάξη.

Φαίδρος

Είν' ενδεχόμενον.

Σωκράτης

Θέλεις λοιπόν εις τον λόγον του Λυσίου, τον οποίον φέρεις μαζί σου, και εις τους λόγους τους οποίους ημείς είπομεν, να ίδωμεν τι εκ τούτων είναι από τα μετά τέχνης λεχθέντα και τι από τα χωρίς τέχνην;

Φαίδρος

Προ παντός μάλιστα, επειδή τώρα απλώς πως ομιλούμεν μη έχοντες ικανά παραδείγματα.

Σωκράτης

Βεβαίως κατ' ευτυχή σύμπτωσιν, ως φαίνεται, ελέχθησαν οι λόγοι οι οποίοι έχουσι κάποιον παράδειγμα ότι δύναται ο γνωρίζων την αλήθειαν, παίζων διά των λόγων, να παρασύρη εις μεταβολήν τους ακροατάς του. Ως προς εμέ τουλάχιστον αποδίδω την αιτίαν ταύτην εις τους εντοπίους θεούς· ίσως δε οι των Μουσών προφήται, οι υπέρ τας κεφαλάς μας τραγουδισταί [οι τέττιγες], θα μας έχωσιν εμπνεύσει τούτο το δώρον (55)· διότι εγώ τουλάχιστον δεν γνωρίζω τέχνην τινά

του λέγειν.

Φαίδρος

Ἔστω τούτο ὅπως το λέγεις· μόνον φανέρωνέ μου το παράδειγμα.

Σωκράτης

Ἐμπρός λοιπόν, ἀνάγνωσέ μου την ἀρχήν του λόγου του Λυσίου.

Φαίδρος

«Διά τα ιδικά μου μεν αισθήματα γνωρίζεις καλά και καθὼς νομίζω ἔχεις ἀκούσει ὅτι συμφέρει εἰς ἡμᾶς τους δύο ἡ εκπλήρωσις των πόθων μου· ἔχω δε την ἀξίωσιν να μη ἀποτύχω εἰς ὅ,τι ἐπιθυμῶ διά τούτο μόνον ὅτι συνέπεσε να μην εἶμαι ἐραστής σου· διότι οἱ ἐρώντες μεταμελοῦνται τότε — ».

Σωκράτης

Σταμάτησε· πρέπει να εἴπομεν κατά τι ο Λυσίας σφάλλει και ἀνευ τέχνης δημιουργεῖ. Δεν εἶναι ἀληθές;

Φαίδρος

Ναι.

Σωκράτης

Ἄρα λοιπόν δεν εἶναι εἰς τον καθένα φανερόν το ἐξῆς περίπου, ὅτι εἰς μερικάς των τοιούτων ἐννοιῶν συμφωνοῦμεν, εἰς μερικάς δε διστάμεθα;

Φαίδρος

Πιστεύω μεν ὅτι ἐνόησα ἐκεῖνο το ὁποῖον λέγεις, ἀλλ' ἀκόμη σαφέστερον εἰπέ μου το.

Σωκράτης

Ὅταν τις εἶπη το ὄνομα του σιδήρου ἢ του ἀργύρου, ἄρα την ἰδίαν ἐννοιαν δεν ἐσηματίσαμεν;

Φαίδρος

Ἀναμφιβόλως.

Σωκράτης

Τι δε διανοοῦμεθα προκειμένου περί του δικαίου και του ἀγαθοῦ; δεν ἔχει ο καθεὶς διάφορον ἰδέαν και δεν διαφωνοῦμεν περί αὐτῶν και μεταξὺ μας και με τους ἰδίους εαυτούς μας;

Φαίδρος

Πολύ ἀληθινά.

Σωκράτης

Άρα εις τα μεν συμφωνούμεν, εις τα άλλα όχι.

Φαίδρος

Έτσι είναι.

Σωκράτης

Εις ποια εκ των δύο τούτων ευκολώτερον απατώμεθα και εις ποία η ρητορική ασκεί μεγαλυτέραν δύναμιν;

Φαίδρος

Είναι φανερόν ότι εις εκείνα εις τα οποία πλανώμεθα.

Σωκράτης

Λοιπόν είναι ανάγκη ο μέλλων να μετέλθη την ρητορικήν τέχνην πρώτον μεν να κάμη την διάκρισιν των εννοιών τούτων μεθοδικώς και να συλλάβη εις τον νουν του τους διαφόρους χαρακτήρας και των δύο χωριστά ειδών των εννοιών, και εκείνου εις το οποίον κατ' ανάγκην το πλήθος πλανάται και εκείνου εις το οποίον δεν πλανάται.

Φαίδρος

Επιτήδειος θα ήτο, Σωκράτη, εκείνος ο οποίος θα εγνώριζε να κάμνη ταύτην την διάκρισιν.

Σωκράτης

Ἐπειτα νομίζω ὅτι πρέπει, ὅταν ἀναλαμβάνη τὴν ἐξέτασιν ἐκάστου ζητήματος νὰ μὴ τοῦ διαφεύγη τὴν προσοχὴν, ἀλλὰ μετ' ὀξύτητος ν' ἀντιλαμβάνεται ἐκεῖνο περὶ τοῦ οὐοίου μέλλει νὰ εἴπῃ, δηλαδὴ εἰς ποῖον ἐκ τῶν δύο γενῶν ἔτυχε ν' ἀνήκη τούτο.

Φαίδρος

Βεβαίως.

Σωκράτης

Τι νομίζεις λοιπόν· τι ἐκ τῶν δύο θα εἴπωμεν ὅτι εἶναι ὁ ἔρως ἐκ τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ ἐκ τῶν μῃ;

Φαίδρος

Ἐκ τῶν ἀμφισβητησίμων βεβαίως· ἀλλέως θα σοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃς, ἐκεῖνα τὰ οὐοία τῶρα ἐξέφερες περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι καὶ βλαβερὸς καὶ εἰς τὸν ἀγαπώμενον καὶ τὸν ἀγαπώντα καὶ πάλιν ὅτι εἶναι μέγιστον τῶν ἀγαθῶν;

Σωκράτης

Λαμπρά τὰ λέγεις· ἀλλ' εἶπέ μου καὶ τὸ ἐξῆς — διότι ἐγὼ δὲν ἐνθυμούμαι πολὺ καλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μου — εἴάν ἐκαμα τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἔρωτος κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου.

Φαίδρος

Μα τὸν Δία, θαυμασίως.

Σωκράτης

Μπα, τόσο ἐπιτηδειότεραι εἰς τὴν τέχνην τῶν λόγων λέγεις ὅτι εἶναι αἱ νύμφαι, αἱ θυγατέρες τοῦ Ἀχελώου καὶ ὁ Παν ὁ υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ, ἀπὸ τὸν Λυσίαν τὸν υἱὸν τοῦ Κεφάλου; ἢ ἀπατώμαι, καὶ ὁ Λυσίας ἀρχίζων τὸν ἐρωτικὸν λόγον τοῦ μᾶς ἠνάγκασε νὰ ἐννοήσωμεν τὸν ἔρωτα, ὅτι εἶναι ἐν τι ἐκ τῶν ὄντων, τὸ οὐοῖον αὐτὸς ἠθέλησε καὶ συμφώνως με τὸν ὀρισμὸν τούτον πλέον συνέταξε κ' ἐτελείωσεν ὅλον τὸν κατόπιν λόγον; θέλεις πάλιν ν' ἀναγνώσωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ;

Φαίδρος

Εἴάν σοῦ φαίνεται καλόν· ἐκεῖνο ὁμῶς τὸ οὐοῖον ζητεῖς δὲν εἶναι εἰς αὐτό τὸ μέρος.

Σωκράτης

Λέγε, ν' ἀκούσω αὐτὸ τὸ ἴδιον.

Φαίδρος

«Διά μεν τα ιδικά μου αισθήματα γνωρίζεις καλά, και καθώς νομίζω έχεις ακούσει ότι συμφέρει εις ημάς τους δύο η εκπλήρωσις των πόθων μου. Έχω δε την αξίωσιν να μη αποτύχω εις ό,τι επιθυμώ διά τούτο μόνον, ότι συνέπεσε να μην είμαι εραστής σου· διότι οι ερώντες μεταμελούνται τότε δι' όσα προσέφερον [εις το αντικείμενον του πάθους των], όταν θα κορεσθώσι της επιθυμίας».

Σωκράτης

Όντως πολύ, ως φαίνεται, απέχει από του να κάμνη, αυτό το οποίον ακριβώς ζητούμεν, ο Λυσίας, ο οποίος ουδ' από την αρχήν, αλλ' από το τέλος κολυμβών ανάσκελα προς τα οπίσω επιχειρεί να διέλθη τον λόγον, και αρχίζει από εκεί απ' όπου θα είχε τελειώσει ο εραστής λέγων προς τον αγαπώμενον. Ή δεν είναι τίποτε σωστόν, πολυαγαπημένε μου Φαίδρε;

Φαίδρος

Τούτο βεβαίως, Σωκράτη, περί του οποίου κάμνει λόγον είναι [όχι αρχή αλλά] τέλος.

Σωκράτης

Τι δε να είπωμεν διά τα άλλα; δεν φαίνονται ότι αι ιδέαι του λόγου έχουν τοποθετηθή συγκεχυμένως; ή φαίνεται ότι, εκείνο το οποίον ελέχθη δεύτερον, έπρεπε ένεκα ανάγκης τινός να κατέχη την δευτέραν θέσιν αυτό παρά άλλο τι των λεχθέντων; Διότι εφάνη εις εμέ, ο οποίος εξ άλλου ομολογώ την άγνοιάν μου, ότι ο συγγραφεύς με γενναιότητα έγραφεν ό,τι του ήρχετο εις τον νουν· συ δε μήπως ευρήκες λογογραφικήν τινά ανάγκην ένεκα της οποίας εκείνος έτσι κατά σειράν το έν πλησίον του άλλου έβαλεν αυτά;

Φαίδρος

Καλός είσαι, αφού με νομίζεις ικανόν να διαγνώσω έτσι ακριβώς τους λόγους του Λυσίου.

Σωκράτης

Αλλά τούτο εδώ τουλάχιστον νομίζω πώς θα μου έλεγες, ότι πρέπει κάθε λόγος, όπως το ζώον, να συνίσταται από σώμα τι ιδικόν του, ώστε να μην είναι μήτε ακέφαλος μήτε άπους, αλλά να έχη μέσα και άκρα, τα οποία να είναι γραμμένα έτσι, ώστε ν' αρμόζουν και μεταξύ των και με το σύνολον.

Φαίδρος

Πώς όχι;

Σωκράτης

Εξέτασε λοιπόν τον λόγον του φίλου σου, εάν είτε κατά τον ένα είτε

κατά τον άλλον τρόπον έχει γραφή, και θα εύρης ότι καθόλου δεν διαφέρει από το επίγραμμα, το οποίον λέγουν ότι είναι επιγεγραμμένον εις τον Μίδα τον Φρύγα.

Φαίδρος

Ποίον είναι το επίγραμμα και τι ιδιαίτερον έχει τούτο;

Σωκράτης

Είναι το εξής:

Χαλκή παρθένος είμαι, 'ς του Μίδα δε το μνήμα κείμαι, κι' όταν θα τρέξη το νερό και τα ψηλά τα δένδρ' ανθίσουν, μένουσα εδώ ψηλά 'ς αυτόν τον τύμβο τον πολύκλαυστο, θ' αγγέλλω 'ς τους διαβάτες ότι ο Μίδας εδώ έχει ταφή.

ως νομίζω, κάπως κατανοείς ότι ουδεμία διαφορά υπάρχει εις το να διαβάζεται μέρος τι του επιγράμματος πρώτον ή τελευταίον.

Φαίδρος

Περιπαίζεις τον λόγον μας, Σωκράτη.

Σωκράτης

Τούτον μεν τον λόγον ας αφήσωμεν ίνα μη στενοχωρήσαι· αν και, ως μου φαίνεται, έχει πολλά δείγματα, τα οποία έχων προ οφθαλμών κανείς, θα ωφελείτο με το να μη επιχειρή καθολοκληρίαν να τα μιμηθή. Εις δε τους άλλους λόγους ας έλθωμεν. Διότι υπάρχει τι ως νομίζω, το οποίον πρέπει να ίδωσιν οι θέλοντες να ασχολώνται περί τους λόγους.

Φαίδρος

Ποίον είναι αυτό που λέγεις;

Σωκράτης

Είναι κάπως αντίθετοι· ο μεν εις δηλαδή έλεγεν ότι πρέπει να χαρίζεται τις εις τον ερώντα ο δε άλλος ότι δεν πρέπει.

Φαίδρος

Και οι δύο πάρα πολύ ανδρικώς [υπεστήριζον την ιδέαν των].

Σωκράτης

Ενόμιζα ότι θα έλεγες την αλήθειαν, εάν έλεγες μανικώς· εκείνο μεν λοιπόν το οποίον εζήτουν είναι αυτό τούτο· διότι μανία τις είπομεν ότι είναι ο έρωσ. Αληθώς;

Φαίδρος

Ναι.

Σωκράτης

Μανίαι δε δύο υπάρχουν, εξ ων η μεν προέρχεται εξ ανθρωπίνων νοσημάτων, η δε εκ θείας απομακρύνσεως από της συνήθους κανονικής καταστάσεως.

Φαίδρος

Πολύ καλά.

Σωκράτης

Έχομεν δε διαιρέσει την θείαν μανίαν εις τέσσαρα μέρη εκ των τεσσάρων θεών, παραδεχθέντες την μαντικήν μεν εμπνεομένην υπό του Απόλλωνος, την ιεροτελεστικήν δε υπό του Διονύσου, την ποιητικήν υπό των Μουσών, την τετάρτην δε, την ερωτικήν μανίαν, την εμπνεομένην υπό της Αφροδίτης και του Έρωτος την είπομεν ότι είναι αρίστη, και δεν γνωρίζω πώς το ερωτικόν πάθος απεικονίζοντες, άλλοτε μεν με το να εγγίζωμεν την αλήθειαν, ίσως δε και με το να πλανώμεθα εις άλλα, συνάψαντες λόγον όχι εντελώς απίθανον εψάλαμεν μυθικόν τινα ύμνον με κοσμιότητα και ευλάβειαν εις τον Έρωτα, τον ιδικόν μου και ιδικόν σου δεσπότην, Φαίδρε, τον προστάτην των ωραίων παιδων.

Φαίδρος

Εγώ τουλάχιστον πάρα πολύ ευχαρίστως τον ήκουσα.

Σωκράτης

Το εξής όμως από αυτόν τον λόγον ας λάβωμεν, με ποίον τρόπον δηλαδή από το ψέγειν ηδυνήθη ο λόγος να μεταβή εις το επαινείν.

Φαίδρος

Πώς το εννοείς λοιπόν αυτό;

Σωκράτης

Εις εμέ φαίνεται ότι όντως όλα τα άλλα έχουν λεχθή αστείως και χάριν παιδιάς. Αλλά την δύναμιν των δύο τούτων μεθόδων, αι οποίαι ελέχθησαν κατά τύχην, είναι ωφέλιμον, εάν δυνηθή κανείς να εννοήση και τας οικειποιηθή με τέχνην.

Φαίδρος

Ποίων μεθόδων;

Σωκράτης

Το να ανάγη τις εις μίαν γενικήν ιδέαν διά συνθέσεως τα εδώ κ' εκεί διεσπαρμένα στοιχεία, ίνα δι' ακριβούς ορισμού κάμη φανερόν έκαστον, περί του οποίου θα εδίδασκε κάθε φοράν. Καθώς τώρα δα αφού ωρίσαμεν την έννοιαν του Έρωτος, είτε καλώς είτε κακώς, εκάμαμεν τον λόγον. Τουλάχιστον ένεκα της αιτίας αυτής ο λόγος μας είχε να

δείξη σαφήνειαν και συμφωνίαν προς τον εαυτόν του.

Φαίδρος

Η δε άλλη μέθοδος, λέγε, ποία είναι, Σωκράτη;

Σωκράτης

Το να δύναται τις ν' αναλύη την γενικὴν ἔννοιαν εἰς τα εἶδη αὐτῆς, τέμνων εἰς τα φυσικά της ἄρθρα, χωρὶς να προβαίνει εἰς το να συντριβῆ κανέν μέρος κατὰ τον τρόπον κακοῦ μαγείρου· ἔτσι ακριβῶς προ μικροῦ οἱ δύο λόγοι μου ἔλαβον μίαν κοινήν ιδέαν, την μανίαν, καθὼς δε φύσει ἐξ ενός σώματος ἔχομεν δίπλα μέρη με το αὐτό ὄνομα, τα κληθέντα ἀριστερά και δεξιὰ μέρη, τοιουτοτρόπως και ὡς προς την μανίαν, την ὁποίαν θεώρησαν οἱ λόγοι ὡς ἓν εἶδος ὑπάρχον φύσει ἐντὸς μας, ο μεν εἰς λόγος ἐτράπη εἰς την διευκρίνισιν του ἀριστεροῦ μέρους της και δεν ἀφῆκε τας ἐρεῦνας τούτου του μέρους ἵνα ἐπαναρχίση, εἰμὴ ὅταν εὔρεν εἰς αὐτάς ἀριστερόν τινα καλούμενον ἔρωτα τον ὁποῖον ἐλοιδόρησε πάρα πολύ δικαίως, ο δε ἕτερος λόγος μας ἔφερε εἰς το δεξιόν μέρος της μανίας ὅπου εὔρεν ἔρωτα, ο ὁποῖος ἀν και εἶχε το ἴδιον ὄνομα με τον πρῶτον, ἦτο θεϊκός ὁμως και λαβὼν αὐτόν ὡς ὑπόθεσιν των ἐγκωμίων του τον ἐπήνεσεν ὡς αἰτίαν των μεγίστων ἀγαθῶν μας.

Φαίδρος

Ἀληθέστατα λέγεις.

Σωκράτης

Και ἐγὼ ο ἴδιος, Φαίδρε, εἶμαι ἐραστής τούτων των ἀναλύσεων και των συνθέσεων ἵνα γίνω ἰκανός να λέγω και να σκέπτομαι· και εἴαν θα νομίσω ὅτι κάποιος ἄλλος δύναται ν' ἀντιλαμβάνεται το ἀντικείμενον και ὡς σύνολον και ἀναλελυμένον εἰς τα στοιχεῖα του, τούτον ἐπιδιώκω ἀκολουθῶν τα ἴχνη του ὡς να ἦτο θεός (56). Και τους δυναμένους δε να κάμωσι τούτο τους ἀποκαλῶ, κύριος οἶδε εἴαν ὀρθῶς ἢ ὄχι, μέχρι τούδε διαλεκτικούς. Ἀλλ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν ὑπὸ σου και του Λυσίου πῶς πρέπει να τους ἀποκαλῶμεν; Ἡ μήπως ἡ τέχνη των λόγων εἶναι αὐτό ἐκεῖνο, το ὁποῖον και ο Θρασύμαχος (57) και οἱ ἄλλοι μεταχειριζόμενοι λέγουσιν ὅτι ἔχουσι γίνεαι σοφοί μεν οἱ ἴδιοι εἰς το λέγειν, κάμνουν δε σοφοῦς και τους ἄλλους ὅσοι θα ἠθέλων να προσφέρωσι δῶρα εἰς αὐτούς ὡς εἰς βασιλεῖς;

Φαίδρος

Βασιλικοί πραγματικῶς εἶναι οἱ ἄνδρες οὔτοι, ἀλλὰ δεν ἔχουν ιδέαν των ὄσων ἐρωτάς· ἀλλὰ τούτο μεν το εἶδος ὀρθῶς μου φαίνεται ὅτι το ὀνομάζεις ἀποκαλῶν διαλεκτικόν· ἀλλὰ το ρητορικόν, μου φαίνεται, ὅτι ἀκόμη μας διαφεύγει.

Σωκράτης

Τι λέγεις; θα εύρισκέ τις κάτι καλόν, το οποίον έμεινε μεν από όσα είπομεν περί διαλεκτικής, λαμβάνεται όμως με τέχνην; Πάντως δε δεν πρέπει να εγκαταλειφθή από σε κ' εμέ το υπόλοιπον μέρος [το περί] της ρητορικής, αλλά πρέπει να είπωμεν τι είναι τούτο.

Φαίδρος

Και δεν είναι ολίγα, Σωκράτη, όσα διδάγματα περιλαμβάνονται εις τα βιβλία τα γράφοντα περί της τέχνης των λόγων.

Σωκράτης

Και καλά που μου το εθύμισες. Το προοίμιον νομίζω ότι πρέπει να λέγεται εις την αρχήν του λόγου· αυτά δεν λέγεις — είναι, αληθινόν; — ότι είναι αι λεπταί δεξιότητες της τέχνης;

Φαίδρος

Ναι.

Σωκράτης

Δεύτερον η διήγησις μετά των μαρτυρικών καταθέσεων εκτός αυτής, τρίτον αι αποδείξεις, τέταρτον αι πιθανολογίαι· νομίζω μάλιστα ότι ο αριστοτέχνης των λόγων, ο Βυζάντιος (58) ανήρ, διδάσκει και πίστωσιν και επιπίστωσιν.

Φαίδρος

Λέγεις διά τον καλόν Θεόδωρον; (59)

Σωκράτης

Ναι, ο οποίος μας διδάσκει ότι πρέπει να κάμωμεν και εις την κατηγορίαν και εις την απολογίαν έλεγchon και επεξέλεγχον. Δεν θα παραγκωνίσωμεν δε τον άριστον Εύηνον τον Πάριον (60), ο οποίος και την υποδήλωσιν πρώτος εύρε και τους πλαγίους επαίνους· άλλοι δε λέγουσιν ότι αυτός και τους πλαγίους ψόγους εστιχούργησε προς απομνημόνευσιν· διότι ήτο σοφός ο ανήρ. Τον Τεισίαν (61) δε και τον Γοργίαν (62) δεν θα τους αφήσωμεν να κοιμώνται, οι οποίοι ανεκάλυψαν ότι τα πιθανά πρέπει να θεωρώνται προτιμότερα των αληθών, και οι οποίοι ένεκα της ευρωστίας του λόγου των κάμνουν ώστε να φαίνονται τα μικρά μεγάλα και τα μεγάλα μικρά, και τα νέα εκφράζουσιν αρχαιοπρεπώς και τα αρχαία με νέαν μορφήν, και ανεύρον το μέσον να ομιλώσι διά κάθε θέμα και διά βραχέων και κατά διεξοδικώτατον τρόπον. Ταύτα δε ακούων κάποτε ο Πρόδικος (63) εγέλασε και είπεν ότι μόνος αυτός έχει εύρει τα αρμόζοντα εις την τέχνην των λόγων. Είπε δε ότι ούτε αι μακρολογίαι ούτε αι βραχυλογίαι αρμόζουν, αλλά τα μέτρια.

Φαίδρος

Σοφώτατα είπες, ω Πρόδικε.

Σωκράτης

Τον Ιππίαν (64) δε δεν αναφέρομεν, διότι νομίζω ότι και ο Ηλείος ξένος της αυτής γνώμης θα ήτο με τον Πρόδικον.

Φαίδρος

Διατί όχι;

Σωκράτης

Πώς θ' αναπτύξωμεν δε εξ άλλου τα ρητορικά τεχνουργήματα του Πώλου (65), ο οποίος την διπλασιολογίαν [καλλιλογίαν] και την γνωμολογίαν [το ομιλείν με γνωμικά] και την εικονολογίαν [τας μεταφοράς] εύρε, και τας λέξεις εκείνας τας οποίας εδώρησεν εις αυτόν ο Λικύμνιος (66), ίνα δημιουργήση ευφράδειαν.

Φαίδρος

Τα του Πρωταγόρου (67) δε παραγγέλματα, Σωκράτη, δεν είναι βεβαίως τέτοια τινά;

Σωκράτης

Μετεχειρίζετο, παιδί μου, ορθόν λεκτικόν και άλλα πολλά και καλά· ως προς την τέχνην δε των θρηνητικών λόγων, οι οποίοι κινούσι τον οίκτον αναφερόμενοι εις το γήρας και την πενίαν όλους τους έχει υπερβή, μου φαίνεται, η δύναμις του Χαλκηδονίου (68), ο οποίος εξ άλλου ήτο φοβερός ανήρ και εις το να εξοργίση το πλήθος αφ' ενός, και πάλιν αυτό ωργισμένον να το καταπραΰνη γοητεύων, ως έλεγε· και επιτηδειότατος εις το να κατηγορή και εις το να αναιρή τας κατηγορίας με κάθε τρόπον. Όλοι δε από κοινού πλέον φαίνεται ότι παρεδέχθησαν ποίον πρέπει να είναι το τέλος των λόγων, το οποίον άλλοι μεν καλούσιν επάνοδον, άλλοι δε με άλλο όνομα.

Φαίδρος

Εννοείς το να συγκεφαλαιώσουν τα καθέκαστα εις το τέλος διά να υπενθυμίσουν εις τους ακούοντας περί των λεχθέντων.

Σωκράτης

Ταύτα λέγω, και αν συ έχης να προσθέσης άλλο τι περί της τέχνης των λόγων.

Φαίδρος

Έχω μερικά μικρά και ανάξια λόγου.

Σωκράτης

Ας αφήσωμεν δα τα μικρά· μάλλον δε ταύτα ας φέρωμεν εις πλήρες φως, ποία είναι η δύναμις της τέχνης και πού φανερώνεται.

Φαίδρος

Είναι ισχυροτάτη, Σωκράτη, η δύναμις της ρητορικής και φανερώνεται εις τας συνελεύσεις του πλήθους.

Σωκράτης

Είναι αληθές· αλλ', έκτακτέ μου φίλε, ιδέ και συ μήπως φαίνεται και εις σε, όπως και εις εμέ, αραιόν το στημόνι του υφάσματος της ρητορικής αυτής.

Φαίδρος

Αποδείκνυέ μου μόνον.

Σωκράτης

Ειπέ μου λοιπόν· εάν τις υπάγη εις τον φίλον σου Εριζύμαχον ή τον πατέρα αυτού Ακουμενόν και είπη ότι εγώ γνωρίζω τοιαύτα ιατρικά να προσφέρω εις τα σώματα, ώστε εάν θέλω να τα θερμαίνω και να τα κρυώνω και, εάν μεν μου φανή καλόν, να τα κάμω να εξεμώσι, εάν δε πάλιν όχι, να αποδεύωσι και άλλοι πάρα πολλά τοιαύτα, και επειδή γνωρίζω αυτά έχω την αξίωσιν ότι είμαι ιατρός και ότι και άλλον κάμνω ιατρόν, εάν εις αυτόν ήθελον παραδώσει την επιστήμην τούτων· τι νομίζεις ότι θα έλεγον εάν ήκουον αυτά οι φίλοι σου;

Φαίδρος

Τι άλλο παρά θα τον ηρώτων, εάν εκτός τούτων γνωρίζει και τους ασθενείς οι οποίοι έχουν ανάγκην τούτων και πότε μεταχειρίζεται το καθέν και κατά ποίαν δόσιν;

Σωκράτης

Εάν λοιπόν απαντήση, ότι δεν γνωρίζω τίποτε από αυτά, αλλ' ότι έχω την αξίωσιν ο μαθητής μου να κάμη όσα ζητείς;

Φαίδρος

Νομίζω ότι θα του έλεγον ότι είναι τρελλός, και ότι τα έμαθεν από κάποιο βιβλίον ή ότι ενόμισεν, επειδή έτυχε ν' ακούση περί φαρμάκων, πως είναι ιατρός, ενώ δεν γνωρίζει τίποτε από την ιατρικήν τέχνην.

Σωκράτης

Τι δε θ' απήντων εξ άλλου ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης, εάν παρουσιάζετο κανείς εις αυτούς λέγων ότι γνωρίζει να κάμνη περί μικρού πράγματος λόγους υπερβολικά μακρούς και περί μεγάλου πάρα πολύ μικρούς, όταν δε θέλη, να κάμνη ώστε οι λόγοι του να κινούν τον οίκτον και τουναντίον πάλιν τον φόβον, και να δεικνύουν απειλήν και πολλά άλλα παρόμοια, και διδάσκων αυτά να νομίξη ότι παραδίδει ποιήσιν τραγωδίας;

Φαίδρος

Και αυτοί νομίζω, Σωκράτη, ότι θα κατεγέλων εκείνον, αν τις νομίζη ότι η τραγωδία είναι άλλο τι παρά η αρμόζουσα σύνθεσις των στοιχείων τούτων και ως προς άλλα και ως προς το σύνολον.

Σωκράτης

Αλλά δεν θα τον περιέπαιζον βαναύσως, αλλά καθώς μουσικός, όταν απαντήση άνδρα θεωρούντα τον εαυτόν του κάτοχον της αρμονίας, επειδή έτυχε να γνωρίζη πώς είναι δυνατόν να τονίξη χορδήν υψηλότατα και χαμηλότατα, δεν θα του έλεγε με αγριότητα «δυστυχή, είσαι τρελλός», αλλ' επειδή είναι αληθής μουσικός θα του έλεγε μαλακότερον ότι «καλέ μου, είναι ανάγκη μεν και αυτά τα οποία γνωρίζεις να γνωρίζη ο μέλλον να γίνη κάτοχος της αρμονίας, αλλ' όμως δύναται κάλλιστα να μη γνωρίζη τίποτε από αρμονίαν και αν κατέχη την ιδικήν σου εμπειρικήν γνώσιν διότι γνωρίζεις τα προ της αρμονίας αναγκαία μαθήματα, αλλ' όχι τα αρμονικά».

Φαίδρος
Ορθότατα βεβαίως.

Σωκράτης
Και ο Σοφοκλής λοιπόν εις τον προς αυτόν επιδεικνυόμενον θα έλεγεν
ότι γνωρίζει τα προ της τραγωδίας, αλλ' όχι τα τραγικά, και ο
Ακουμένος [θα έλεγεν εις εκείνον ότι γνωρίζει] τα προ της ιατρικής,
αλλ' όχι τα ιατρικά.

Φαίδρος
Βεβαιότατα.

Σωκράτης
Τι δε νομίζομεν; εάν ο μελίγλωστος Άδραστος (69) ή ο Περικλής
ήκουον εκείνα τα πάγκαλα τεχνάσματα, τα οποία τώρα ημείς
διεξήλθομεν, τας βραχυλογίας και τας εικονολογίας και όσα άλλα
εξετάσαντες εις πλήρες φως είπομεν ότι είναι συζητήσιμα, τι εκ των
δύο, (οργισμένοι αυτοί, καθώς εγώ και συ, θα είχαν την βαναυσότητα
να είπωσι λέξιν τινά χονδρήν εις τους λέγοντας και διδάσκοντας αυτά
ως ρητορικήν τέχνην, ή, επειδή είναι σοφώτεροί μας, και ημάς θα
επέπληττον λέγοντες· Φαίδρε και Σωκράτη, δεν πρέπει να οργιζώμεθα,
αλλά να συγχωρώμεν, εάν τινες μη γνωρίζοντες διαλεκτικήν ευρέθησαν
εις αδυναμίαν να ορίσωσι την έννοιαν της ρητορικής, ένεκα δε τούτου
του παθήματος ενόμισαν ότι εύρον την ρητορικήν, εν ώ κατείχον μόνον
τα προ της τέχνης αναγκαία μαθήματα, και ταύτα πλέον διδάσκοντες
εις άλλους φρονούσιν ότι τελείως η ρητορική έχει διδαχθή από
αυτούς, οφείλουσιν όμως οι ίδιοι οι μαθηταί των ν' αντλώσιν εις
τους λόγους από τους εαυτούς των εκάστην γνώσιν εκ των [ανωτέρω]
τούτων εις το να την μεταχειρίζονται πειστικώς εις τον λόγον και
εις το να συνθέτωσι το όλον, επειδή τούτο δεν παρέχει καμμίαν
δυσκολίαν.

Φαίδρος
Αλλά βεβαίως, Σωκράτη, πλησιάζει τοιαύτη τις να είναι η τέχνη, την
οποίαν ούτοι οι άνδρες και διδάσκουσι και γράφουσι· και εις εμέ
φαίνεσαι ότι έχεις είπει το αληθές· αλλά την τέχνην του όντως
ρητορικού και του πιθανού εν τω λόγω με ποίον τρόπον και από πού
δύναται τις να την πορισθή;

Σωκράτης
Διά να δυνηθής, Φαίδρε, να γίνης τέλειος εις τους αγώνας της
ρητορικής είναι επόμενοι ίσως και αναγκαίοι οι όροι οι ισχύοντες
και εις τους άλλους αγώνας. Εάν μεν εις σε υπάρχη εκ φύσεως η
ρητορική δύναμις, θα είσαι ρήτωρ λαμπρός εάν προσλάβης την
επιστήμην και την μελέτην· εάν δε παραλίπης τι εκ τούτων, κατά
τούτο θα είσαι ατελής. Καθόσον δε υπάρχη εις το έργον τούτο τέχνη,

νομίζω ότι η ορθή μέθοδος δεν φαίνεται να είναι εκείνη την οποίαν ακολουθεί ο Λυσίας και ο Θρασύμαχος.

Φαίδρος

Αλλά ποία είναι λοιπόν η ορθή μέθοδος;

Σωκράτης

Πλησιάζομεν, καλέ μου, να είπωμεν ευλόγως ότι ο Περικλής έγινεν εις την ρητορικήν τελειότατος εξ όλων.

Φαίδρος

Πώς;

Σωκράτης

Όλοι όσοι είναι μεγάλοι τέχνηαι έχουσιν ανάγκην οξείας παρατηρήσεως και ανωτέρας επιστήμης περί της φύσεως, διότι το ύψος των διανοημάτων τούτο και το παντελώς τέλειον φαίνεται ότι από εδώ εισέρχεται εις τα έργα, το οποίον και ο Περικλής αποκτήσας προσέθηκεν εις την ευφυίαν του· διότι προσκολληθείς, νομίζω, εις τον Αναξαγόραν (70), όστις ήτο τοιούτος, και γεμισθείς από γνώσεις φυσιολογικάς, και φθάσας εις την εξέτασιν της φύσεως του νοητικού και του άνευ διανοίας υλικού κόσμου, περί των οποίων ο Αναξαγόρας κατ' εξοχήν ησχολείτο, εκ τούτων των θεμάτων μετέφερεν ο Περικλής εις την τέχνην των λόγων ότι ήτο χρήσιμον εις αυτήν.

Φαίδρος

Πώς τούτο λέγεις;

Σωκράτης

Ο αυτός τρόπος είναι διά την ιατρικήν τέχνην, ο οποίος και διά την ρητορικήν.

Φαίδρος

Πώς λοιπόν;

Σωκράτης

Και εις τας δύο τέχνας πρέπει να διακρίνης την φύσιν, του σώματος εις την μίαν, της ψυχής εις την άλλην, εάν μέλλης όχι μόνον μηχανικώς και εμπειρικώς, αλλά και με τέχνην να εργασθής· εις μεν το σώμα προσφέρων φάρμακα και τροφήν θα εμβάλης υγείαν και δύναμιν, εις δε την ψυχήν και λόγους και ωφελίμους ασχολίας προσφέρων την πειθώ, την οποίαν θέλεις, θα παραδώσης.

Φαίδρος

Κατ αυτόν τον τρόπον το πράγμα φαίνεται, Σωκράτη, αληθές.

Σωκράτης

Την φύσιν λοιπόν της ψυχής νομίζεις ότι δύνασαι να κατανοήσης κατά τρόπον σοβαρόν, εάν δεν γνωρίζης την όλην φύσιν;

Φαίδρος

Εάν μεν πρέπει να πεισθή κανείς εις τον Ιπποκράτην, τον απόγονον των υιών του Ασκληπιού, ουδέ τα περί του σώματος δύναται να κατανοήση άνευ της μεθόδου ταύτης.

Σωκράτης

Βεβαίως καλά, φίλε μου, τα λέγει· πρέπει όμως εξετάζοντες τον ορθόν λόγον προς τα του Ιπποκράτους, να ερευνησώμεν εάν ευρίσκονται εις συμφωνίαν.

Φαίδρος

Παραδέχομαι.

Σωκράτης

Εις το περί φύσεως λοιπόν εξέταζε τι λέγει και ο Ιπποκράτης και ο ορθός λόγος. Αρά γε εις την εξέτασιν εδώ δεν πρέπει να διανοούμεθα ως να πρόκειται περί της φύσεως οιαυδήποτε πράγματος; πρώτον μεν πρέπει να εξετάζωμεν το πράγμα, περί του οποίου θα θελήσωμεν να γίνωμεν και οι ίδιοι τεχνικοί και δυνατοί, ώστε και άλλους να κάμωμεν, εάν είναι απλούν ή σύνθετον [εκ πολλών ειδών], έπειτα δε, εάν είναι απλούν, πρέπει να παρατηρήσωμεν τίνα δύναμιν έχει εκ φύσεως προς το να ενεργή προς τι ή τίνα δύναμιν έχει προς το να πάθη υπό τινος, εάν δε περισσότερα είδη έχη, αφ' ου αριθμήσωμεν αυτά, εκείνο το οποίον θα ίδωμεν επί του ενός, τούτο να ίδωμεν επί εκάστου είδους, κατά τι μέρος είναι αυτό προωρισμένον υπό της φύσεως τι να ενεργή, ή κατά τι μέρος τι να πάθη υπό τινος είναι προωρισμένον εκ φύσεως;

Φαίδρος

Πλησιάζομεν Σωκράτη, εις το τέλειον.

Σωκράτης

Η άνευ τούτων λοιπόν μέθοδος θα ωμοιάζεν ωσάν με τυφλού πορείαν· αλλ' όμως δεν πρέπει να παρομοιάσωμεν τον μετά τέχνης διεξερχόμενον οτιδήποτε θέμα με τυφλόν ούτε με κωφόν, αλλά φανερόν ότι, εάν τις μετά τέχνης λόγους περί τινος προσφέρη, την ουσίαν θα φανερώση ακριβώς της φύσεως τούτου, προς την οποίαν τους λόγους θα πλησιάση· θα είναι δε τούτο η ψυχή.

Φαίδρος

Αναμφιβόλως.

Σωκράτης

Εἰς τούτο λοιπόν πάσα ἡ ἀμίλλα αὐτοῦ τείνει· διότι νὰ πείσῃ με
τούτο ἐπιχειρεῖ· δὲν εἶναι ἀληθινόν;

Φαῖδρος

Ναι.

Σωκράτης

Φανερόν λοιπόν ὅτι καὶ ὁ Θρασύμαχος, καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος
προσφέρει τέχνην ρητορικὴν σοβαρῶς, πρῶτον μὲν μετὰ πάσης ἀκριβείας
θα περιγράψῃ τὴν ψυχὴν καὶ θα κατορθώσῃ ὥστε νὰ ἴδῃ ποία ἐκ τῶν δύο
εἶναι ἡ φύσις αὐτῆς, μία καὶ ὁμοία ἢ καθὼς τὸ σῶμα πολυσύνθετος·
διότι εἶπομεν ὅτι τούτο εἶναι τὸ δεικνύον τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

Φαῖδρος

Βεβαιότατα.

Σωκράτης

Δεύτερον δὲ θα περιγράψῃ τι εἰς τι ἐνεργεῖ ἢ τι ἐπάθειν ὑπὸ τίνος ἐκ
φύσεως.

Φαῖδρος

Ἀναμφιβόλως.

Σωκράτης

Τρίτον δὲ, ἀφ' οὗ κατατάξῃ τὰ γένη τῶν λόγων καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ
παθήματα τούτων, θα ἀνατρέξῃ εἰς τὰς αἰτίας, προσαρμόζων ἕκαστον
γένος εἰς ἕκαστον καὶ διδάσκων, ὁποία οὐσα ἡ ψυχὴ, ποίους λόγους
ἀκούουσα καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν κατ' ἀνάγκην ἄλλη μὲν πείθεται, ἄλλη
δὲ ἀπειθεῖ.

Φαῖδρος

Καλλίστη μέθοδος, βεβαίως θα ἦτο ἡ τοιαύτη.

Σωκράτης

Δὲν θα λεχθῆ ποτέ λοιπόν, φίλε μου, ἢ θα γραφῆ οὔτε τι ἄλλο οὔτε
τούτο με τέχνην κατ' ἄλλον τρόπον εἴαν φανερόνεται ἢ λέγεται· ἀλλ'
οἱ σήμερον γράφοντες, τοὺς ὁποίους συ ἔχεις ἀκούσει, εἶναι
πανούργοι καὶ ἀποκρύπτουσι τὰς ἐξαιρέτους γνώσεις τῶν περὶ ψυχῆς·
κατὰ τούτον λοιπόν τὸν τρόπον, πρὶν ομιλήσουν καὶ γράψουν, ἀς μὴ
πειθώμεθα εἰς αὐτοὺς ὅτι με τέχνην γράφουν.

Φαῖδρος

Τίς εἶναι αὐτός ὁ τρόπος;

Σωκράτης

Αυτούς τους όρους δεν μου είναι εύκολον να είπω· καθ' όσον δε μου είναι δυνατόν, επιθυμώ να λέγω περί του πώς πρέπει να γράφωμεν, εάν μέλλωμεν να έχωμεν τέχνην.

Φαίδρος

Λέγε λοιπόν.

Σωκράτης Επειδή συμβαίνει να είναι η δύναμις του λόγου ψυχαγωγία, ο μέλλων να γίνη ρητορικός είναι ανάγκη να γνωρίζη πόσα είδη έχει η ψυχή. Είναι λοιπόν τα μέρη της τόσα και τόσα και τοιαύτα και τοιαύτα· όθεν άλλοι μεν άνθρωποι τοιούτοι γίνονται, άλλοι δε τοιούτοι· αφ' ού δε ταύτα τα της ψυχής είναι διηρημένα, υπάρχουνσιν εξ άλλου τόσα και τόσα είδη λόγων, έκαστον τοιούτον· οι μεν λοιπόν τοιούτοι, υπό τοιούτων λόγων διά ταύτην εδώ την αιτίαν εις τα τοιαύτα είναι ευπειθείς, οι δε τοιούτοι εις τα εξής δυσκόλως πείθονται· πρέπει λοιπόν ταύτα ικανώς αφ' ού νοήση τις, να παρατηρή αυτά εις τας πράξεις ευρισκόμενα και χρησιμοποιούμενα και να δύναται δι' οξείας αντιλήψεως να παρακολουθή αυτά, αλλέως ουδέν ακόμη θα έχη αποκτήσει περισσότερο εξ όσων τότε ήκουε συνδιατρίβων εις την σχολήν των λόγων. Όταν δε θα είναι ικανός να είπη οποιόι άνθρωποι από οποιόις λόγους πείθονται, και όταν είναι δυνατός διαισθανόμενος την καρδίαν του πλησιάζοντος αγνώστου να δεικνύη εις τον εαυτόν του, ότι αυτός είναι ο άνθρωπος, και αυτός είναι ο χαρακτήρ περί του οποιόι άλλοτε εκάμομεν τον λόγον, ο οποιός τώρα παρουσιάζεται πραγματικώς εις τούτον, προς τον οποιόν χαρακτήρα πρέπει ν' απευθύνω τούτους εδώ τους λόγους, όπως τον πείσω διά ταύτα εδώ, αυτά δε όλα όταν τα κατέχη πλέον, και όταν προσλάβη την γνώσιν των ευκαιριών, κατά τας οποίας πότε πρέπει να ομιλή και πότε πρέπει να σιωπά, και τας βραχυλογίας εξ άλλου και τας λυπηράς εκφράσεις και τας μεγαλοποιήσεις εις έκαστον των ειδών των λόγων, όσα ήθελε μάθει και αφ' ού διακρίνη τον κατάλληλον καιρόν και το παράκαιρον τούτων, τότε η τέχνη καλώς και τελείως έχει απεργασθή, πρότερον δε όχι· αλλ' όταν τις εις τι από αυτά είναι ελλιπής ή λέγων ή διδάσκων ή γράφων, λέγει δε ότι με τέχνην ομιλεί, τότε έχει δίκαιον όστις δεν τον πιστεύει. Τι λοιπόν; θα είπη ίσως ο συγγραφεύς, Φαίδρε και Σωκράτη, σας φαίνεται τοιουτοτρόπως; ή άλλως πως πρέπει ν' αντιληφθώμεν την λεγομένην τέχνην των λόγων;

Φαίδρος

Αδύνατον, Σωκράτη, να έχη κατ' άλλον τινά τρόπον αν και δεν φαίνεται ότι είναι μικρόν το έργον τούτο.

Σωκράτης

Αληθινά λέγεις· ένεκα τούτου βεβαίως πρέπει τις πάντας τους λόγους μεταστρέφων άνω και κάτω να τους εξετάζη, μήπως εκεί κάπου φαίνεται κανείς δρόμος προς την τέχνην ευκολώτερος και βραχύτερος, ίνα μη πολύν δρόμον και τραχύν ματαίως λάβη, εν ώ είναι δυνατόν μικρόν και ομαλόν. Αλλ' εάν κάπως δύνασαι να μας βοηθήσης συ, όστις έχεις ακούσει τους λόγους του Λυσίου ή τινος άλλου, προσπάθησε να ενθυμηθής και να λέγης.

Φαίδρος

Ένεκα δοκιμής ηδυνάμην να έχω κάτι, αλλά τώρα τουλάχιστον διά τοιούτον σκοπόν τίποτε δεν έχω.

Σωκράτης

Θέλεις λοιπόν εγώ να είπω λόγον τινά, τον οποίον έχω ακούσει από τινας ασχολουμένους περί ταύτα;

Φαίδρος

Πώς όχι;

Σωκράτης

Λέγεται λοιπόν, Φαίδρε, ότι είναι δίκαιον να είπωμεν και το λόγιον του λύκου (71).

Φαίδρος

Και συ βεβαίως έτσι κάμνε.

Σωκράτης

Λέγουσι λοιπόν [οι επαγγελλόμενοι την ρητορικήν τέχνην] ότι δεν πρέπει καθόλου να καυχώμεθα διά την διαλεκτικήν μας, ουδέ να την εξυψώνωμεν πολύ απομακρυνόμενοι, επειδή περιβαλλόμεθα διά των μεθόδων της· διότι [ως προσθέτουν] είναι παντελώς ορθόν, ό,τι και εις τας αρχάς του λόγου είπομεν, πως δεν είναι καμμία ανάγκη ο μέλλων να γίνη ρήτωρ να έχη γνώσιν της αληθείας περί των δικαίων ή αγαθών πραγμάτων, ή και περί των ανθρώπων εάν είναι τοιούτοι εκ φύσεως ή εκ μαθήσεως. Διότι εις τα δικαστήρια ουδέ το ελάχιστον περί της αληθείας τούτων φροντίζει κανείς, αλλά περί του πιθανού. Τούτο δε είναι το &αληθοφανές&, εις το οποίον πρέπει να προσέχη ο μέλλων μετά τέχνης να λέγη. Ουδέ εξ άλλου πρέπει τα πραχθέντα να λέγωμεν ενίοτε, εάν δεν έχουν πραχθή αληθοφανώς, αλλά μόνον τα αληθοφανή και εις την κατηγορίαν και εις την απολογία και εν γένει, όταν λέγωμεν ότι ο ρήτωρ πρέπει να επιδιώκη πλέον το φαινόμενον, παραιτά τελείως την πραγματικήν αλήθειαν· τούτο βεβαίως, όταν γίνεται καθ' όλον τον λόγον, όλην την τέχνην παρέχει.

Φαίδρος

Έχεις διεξέλθει, Σωκράτη, αυτά ακριβώς που λέγουν οι προσποιούμενοι ότι είναι τεχνίται εις τους λόγους. Πράγματι ενεθυμήθην ότι εις τα προηγούμενα δι' ολίγων ηγγίσαμεν το τοιούτον, μου φαίνεται δε ότι τούτο είναι πάρα πολύ μέγα επιχείρημα εις τους ασχολουμένους περί την τοιαύτην ρητορικήν.

Σωκράτης

Αλλά τον Τισίαν βεβαίως αυτόν τον έχεις σπουδάσει επιμελώς· ας μας είπη λοιπόν και το εξής ο Τισίας, μήπως είναι άλλο τι το αληθοφανές και άλλο αι δοξασίαι του πλήθους;

Φαίδρος

Είναι δηλαδή άλλο τι;

Σωκράτης

Τούτο λοιπόν, ως φαίνεται, ευρών ότι είναι συγχρόνως σοφόν και τεχνικόν έγγραψεν ο Τισίας, ότι εάν τις ασθενής, αλλ' ανδρικόν έχων χαρακτήρα, άλλον ισχυρόν και δειλόν κατακτυπήσας και αφαιρέσας το μάτιον αυτού, ή τι άλλο, φέρεται εις το δικαστήριον, ούτε αυτός ούτε ο άλλος πρέπει να λέγη την αλήθειαν· αλλ' ο μεν δειλός θα λέγη ότι δεν εκτυπήθη από μόνον τον ανδρικόν, αυτός δε θα ελέγχη τούτο λέγων ότι μόνοι ήσαν και θα κάμη κατάχρησιν αυτής της δικαιολογίας, ότι πώς ήτο δυνατόν εγώ έτσι ασθενής να προσβάλω αυτόν τόσον ισχυρόν. Εκείνος βεβαίως δεν θα ομολογήση την δειλίαν του, αλλά προσπαθών να παρουσιάση άλλο τι ψεύδος ήθελε δώσει ίσως εις τον αντίδικον επιχειρήματα ίνα τον εξελέγξη· και άλλα τινά παρόμοια λοιπόν είναι τα μετά τέχνης λεγόμενα. Δεν είναι αληθές, Φαίδρε;

Φαίδρος

Είναι βεβαίως.

Σωκράτης

Ω, υπερβολικά φαντάζεται ότι τέχνην τινά μυστηριώδη ανεύρεν ο Τισίας ή άλλος οστισδήποτε και αν είναι και από οϊανδήποτε πατρίδα και αν ονομάζεται χαίρων. Αλλά, φίλε μου, εις τούτον ημείς τι εκ των δύο να λέγωμεν παρά τούτο;

Φαίδρος

Το ποίον;

Σωκράτης

Ότι, ω Τισία, προ πολλού ημείς, πριν και συ να λάβης τον λόγον, συνέπεσε να λέγωμεν ότι τούτο το αληθοφανές κατά τύχην γίνεται ασπαστόν από το πλήθος, επειδή ομοιάζει προς το αληθές. Τώρα μόλις εξηγήσαμεν ότι ο γνωρίζων την αλήθειαν κάλλιστα γνωρίζει να ευρίσκη τας ομοιότητας. Όστε θα σε ηκούομεν, εάν άλλο τι νέον περί της τέχνης των λόγων λέγης, ει δε μη θα πεισθώμεν εις εκείνα τα οποία εξηγήσαμεν, ότι εάν κανείς δεν εξακριβώση τας φύσεις των μελλόντων ακροατών του, και δεν είναι ικανός να διαιρή τα όντα εις τα είδη των και να περιλαμβάνη τα καθ' έκαστα υπό μίαν ιδέαν, ουδέποτε θα γίνη τεχνικός εις την ρητορικήν, καθόσον είναι τούτο εφικτόν εις τον άνθρωπον. Ταύτα δε δεν θ' αποκτήση ποτέ χωρίς βαθείαν μελέτην· διά την οποίαν πρέπει να καταβάλλη μακρούς κόπους ο σώφρων όχι διά να λέγη και να ενεργή απευθυνόμενος προς ανθρώπους, αλλά διά να δύναται να λέγη και να πράττη πάντα με τρόπον αρεστόν εις τους θεούς κατά το μέτρον των δυνάμεών του. Όχι άρα, Τισία, δεν πρέπει, καθώς λέγουν οι σοφώτεροί μας, ο φρόνιμος άνθρωπος να καταγίνεται διά ν' αρέσκη εις τους ομοδούλους του, εάν τούτο δεν είναι πάρεργον, αλλ' εις δεσπότας αγαθούς και καταγομένους εξ αγαθών·

ώστε μην απορήσης, εάν είναι μακρά η περίοδος, την οποίαν πρέπει να διατρέξωμεν προς επιτυχίαν μεγάλων σκοπών και όχι όπως συ φαντάζεσαι. Θα έχωμεν δε, όπως η λογική μας λέγει, εάν τις θελήση να επιδιώξη τους σκοπούς εκείνους, λαμπρότατα αποτελέσματα εξ εκείνων.

Φαίδρος

Εξόχως ωραία μου φαίνεται ότι άγονται αυτά, Σωκράτη, εάν κανείς δύναται να τα λέγη.

Σωκράτης

Αλλά και να επιχειρή τις βεβαίως τα καλά είναι καλόν και αν πρόκειται να πάθη ότι θα του συνέβαινε.

Φαίδρος

Βεβαίως.

Σωκράτης

Λοιπόν αρκετά είπομεν ως προς το ζήτημά μας περί τέχνης και ατεχνίας λόγων.

Φαίδρος

Έστω.

Σωκράτης

Μας μένει δε να εξετάσωμεν το περί ευπρεπείας και απρεπείας εις το γράφειν, κατά ποίον τρόπον το γραφόμενον θα εγίνετο καλόν και κατά ποίον τρόπον απρεπές. Δεν έχει ούτως;

Φαίδρος

Ναι.

Σωκράτης

Γνωρίζεις πώς θα φανής τα μάλιστα ευχάριστος εις τους θεούς, διά λόγου προφορικού ή γραπτού;

Φαίδρος

Καθόλου δεν γνωρίζω. Συ δε;

Σωκράτης

Γνωρίζω να σου αναφέρω παράδοσιν των παλαιών, την δε αλήθειαν αυτοί εγνώριζον. Εάν δυνηθώμεν να εύρωμεν μόνοι μας την αλήθειαν, αρά γε θα μας έμελε πλέον διά καμμίαν των ανθρωπίνων δοξασιών των παλαιών;

Φαίδρος

Αστείον πράγμα μ' ερώτησες· αλλά λέγε εκείνα τα οποία διατείνεσαι ότι ήκουσες.

Σωκράτης Ἦκουσα λοιπόν ότι περί την Ναύκρατιν (72) της Αιγύπτου εγεννήθη τις εκ των εκεί παλαιών θεών, του οποίου είναι ιερόν το όρνεον, όπερ καλούσιν ίβιν· το όνομα δε του θεού τούτου είναι Θευθ. Αυτός πρώτος εύρε και τον αριθμόν και τον λογαριασμόν και την γεωμετρίαν και την αστρονομίαν, προσέτι δε τα διά πεσσών και κύβων παιγνίδια και τέλος και την γραφήν· της Αιγύπτου δε όλης ότε ήτο βασιλεύς ο Θαμούν, κατοικών εις την μεγάλην πόλιν του άνω τόπου, την οποίαν οι Έλληνες καλούσιν Αιγυπτίας Θήβας και τον θεόν αυτής Ἄμμωνα (73), εις τούτον ελθών ο Θευθ τας τέχνας του εξέθηκε και υπεστήριξεν ότι έπρεπε να διαδοθώσιν εις τους άλλους Αιγυπτίους. Ο δε Θαμούν τον ηρώτησε ποίαν ωφέλειαν παρέχει εκάστη τέχνη, εν ώ δε ο Θευθ ανέπτυσσε τας εφευρέσεις του, εκείνος άλλας μεν έψεγεν, άλλας δ' επήνει. Αλλά μακρός λόγος θα εχρειάζετο διά να διεξέλθωμεν όσα πολλά επιχειρήματα υπέρ ή κατά εκάστης τέχνης λέγεται ότι απεφάνθη ο Θαμούν εις τον Θευθ· όταν δε εις την γραφήν έφθασεν, είπεν ο Θευθ· τούτο δε, ω βασιλεύ, το μάθημα θα κάμη τους Αιγυπτίους σοφωτέρους και μνημονικωτέρους· διότι ευρέθη της μνήμης και της σοφίας το φάρμακον. Ο δε Θαμούν απεκρίθη· εφευρετικώτατε Θευθ, άλλος μεν έχει την δύναμιν να επινοή την τέχνην, άλλος δε να κρίνη ποίον μέρος ωφελείας βλάβης θα λάβουν οι μέλλοντες να εφαρμόσουν την τέχνην· και τώρα συ, επειδή είσαι πατήρ των γραμμάτων και διάκεισαι ευνοϊκός προς το έργον σου, είπες εναντίαν κρίσιν προς την πραγματικήν δύναμιν του. Διότι τούτο θα παρέχη λησμοσύνην εις τας ψυχάς των μαθόντων, επειδή θα παραμεληθή η εξάσκησις του μνημονικού, διότι έχοντες πεποίθησιν εις την γραφήν ενθυμούνται τα πράγματα εκ των έξωθεν διά ξένων στοιχείων και όχι εκ του εσωτερικού των αυτοί αφ' εαυτών· λοιπόν δεν εύρες φάρμακον μνήμης, αλλ' υπομνήσεως. Εις δε τους μαθητάς παρέχεις φανταστικήν σοφίαν και όχι αλήθειαν· διότι αναγνώσαντες πολλά χωρίς διδασκαλίαν θα φαντασθούν ότι είναι πολυμαθείς, εν ώ ως επί το πλείστον είναι αμαθείς και ανυπόφοροι εις τας σχέσεις των, επειδή θα έχωσι γίνει αντί σοφών δοκησίσοφοι.

Φαίδρος

Συ, Σωκράτη, αν θέλῃς, ευκόλως κάμνεις και Αιγυπτιακούς λόγους και από κάθε άλλο μέρος λόγους.

Σωκράτης

Άλλοι είπον, φίλε μου, ότι οι πρώτοι μαντικοί λόγοι προήλθον εκ δρυός εις το ιερόν του Δωδωναίου Διός. Εις εκείνους λοιπόν τους παλαιούς, επειδή δεν ήσαν σοφοί καθώς ημείς οι νέοι (74), εγένετο αποδεκτόν εξ αιτίας της απλοϊκότητός των ν' ακούωσι τους μαντικούς λόγους από δρυς και πέτρας, ήρκει μόνον να τους έλεγον αληθινά πράγματα· αλλά σε ίσως ενδιαφέρει ποίος είναι ο λέγων και από ποίαν πατρίδα. Διότι εκείνο μόνον δεν προσέχεις είτε έτσι είτε αλλέως

έχει το ζήτημα;

Φαίδρος

Ορθώς με επέπληξες, και εις εμέ φαίνεται ότι το ζήτημα των γραμμάτων έχει όπως το έθεσεν ο Θηβαίος βασιλεύς.

Σωκράτης

Λοιπόν ο νομίζων ότι μεταδίδει τέχνην σημειώνων αυτήν διά γραμμάτων, και ο παραδεχόμενος ότι καθαρόν τι και ασφαλές αποτέλεσμα προέρχεται εκ των γραμμάτων είναι γεμάτος από πολλήν απλοϊκότητα και ωρισμένως αγνοεί τον χρησμόν του Άμμωνος, φανταζόμενος ότι οι γεγραμμένοι λόγοι είναι κάτι περισσότερο από μίαν υπόμνησιν εις τον ειδήμονα περί εκείνων, περί ων πραγματεύονται τα γεγραμμένα.

Φαίδρος

Ορθότατα.

Σωκράτης

Διότι, Φαίδρε, ταύτην την έλλειψιν έχει η γραφή, την ομοίαν αληθώς με εκείνην της ζωγραφικής. Και τα δημιουργήματα της ζωγραφικής ιστανται ως ζωντανά, εάν δε τα ερωτήση τις κάτι, σοβαρώς σιωπώσι. Το ίδιον και οι γραπτοί λόγοι· θα ενόμιζέ τις μεν ότι λέγουσιν ως φρονούντες κάτι, εάν δε ερωτήσης τι εκ των λεγομένων, θέλων να μάθης, αποκρίνονται μόνον το έν ίδιον πάντοτε. Όταν δε άπαξ γραφή κάθε λόγος, κυλίεται πανταχού ομοίως και εις τους επιστήμονας, ομοίως και εις εκείνους εις τους οποίους καθόλου δεν αρμόζει, και δεν γνωρίζει ο λόγος εις ποίους πρέπει να ομιλή και εις ποίους να σιωπά· κακώς πάσχων δε και ουχί δικαίως περιπαιχθείς πάντοτε έχει ανάγκην της βοηθείας του πατρός· διότι αυτός τον εαυτόν του ούτε να βοηθήση, ούτε να υπερασπίση δύναται.

Φαίδρος

Και ταύτα ορθώς έχουσι λεχθή από σε.

Σωκράτης

Τι δε; Βλέπομεν άλλον λόγον, γνήσιον αδελφόν του γραπτού κατά ποίον τρόπον γεννάται και κατά πόσον είναι εκ φύσεως καλύτερος και δυνατώτερος τούτου;

Φαίδρος

Ποίον λόγον λέγεις, και πώς γεννάται;

Σωκράτης

Ο λόγος ο οποίος γράφεται μετ' επιστήμης εις την ψυχήν του μανθάνοντος και είναι δυνατόν να βοηθήση τον εαυτόν του, και ο

οποίος γνωρίζει καλώς προς ποίους πρέπει να λέγη και προς ποίους να σιωπά.

Φαίδρος

Λέγεις τον λόγον του επιστήμονος τον ζώντα και τον έμψυχον, του οποίου ομοίωμα ηδύνατο δικαίως να κληθή ο γραπτός.

Σωκράτης

Εντελώς αυτόν λέγω. Αλλά τούτο λοιπόν συ ειπέ μου· ο φρόνιμος γεωργός, δι' όσα σπαρτά φροντίζει και θέλει να καρποφορήσωσι, τι εκ των δύο, θα τα έσπερνε σοβαρώς εις ώραν θέρους εις τους Αδώνιδος κήπους (75) και θα έχαιρε παρατηρών ότι εις οκτώ ημέρας έγιναν ωραία φυτά; ή εάν τούτο έκαμνε, θα το έκαμνε χάριν διασκεδάσεως ή εις ευκαιρίαν εορτής; δι' εκείνα δε τα σπαρτά εις τα οποία είχεν ασχοληθή σπουδαίως μεταχειριζόμενος την γεωργικήν τέχνην και σπείρας εις κατάλληλον έδαφος, θα ηυχαριστείτο κατά τον όγδοον μήνα ν' αυξηθώσι;

Φαίδρος

Ούτω πως, καλά λέγεις Σωκράτη, θα έκαμνε διά τα μεν σοβαρώς, διά τα άλλα αλλέως.

Σωκράτης

Ο δε ασχολούμενος εις τας επιστήμας των δικαίων, των ωραίων ή των αγαθών θα είπομεν ότι είναι ολιγότερον σοφός του γεωργού εις τα ιδικά του σπέρματα;

Φαίδρος

Καθολοκληρίαν όχι βεβαίως.

Σωκράτης

Όχι λοιπόν σπουδάζων θα γράψη τα σπέρματα των ιδεών του εις ύδωρ μέλαν, σπείρων αυτά διά καλάμου μετά λόγων αδυνάτων μεν να βοηθώσι τους εαυτούς των, αδυνάτων δε ικανώς να διδάξωσι τ' αληθή.

Φαίδρος

Τούτο δεν είναι το πιθανόν.

Σωκράτης

Όχι βεβαίως· αλλ' όταν συγγράφη, τους μεν κήπους των γραμμάτων, ως φαίνεται, χάριν διασκεδάσεως και θα σπείρη και θα γράψη θησαυρίζων υπομνήματα και διά τον εαυτόν του, εάν φθάση εις το γήρας το εξασθενίζον την μνήμην, και διά πάντα όστις ακολουθεί τα αυτά ίχνη, και θα ευχαριστηθή θεωρών τους κήπους τούτους των γραμμάτων να φυτρώνουν απαλοί, όταν δε οι άλλοι διασκεδάσεις άλλας απολαμβάνουσιν εντροφώντες εις συμπόσια και εις άλλας ηδονάς,

αδελφός τούτων, τότε εκείνος, ως φαίνεται, αντί τούτων των ηδονών, παίζων με τας συγγραφάς, τας οποίας λέγω, θα περνά τον καιρόν του.

Φαίδρος

Η παιδιά, την οποίαν λέγεις, Σωκράτη, είναι ευγενεστάτη και όχι φαύλη, το να δύναται κανείς δηλαδή να παίξη με τους λόγους και να πλάττη αλληγορίας περί δικαιοσύνης και περί άλλων τα οποία ανέφερεις.

Σωκράτης

Το πράγμα τοιουτοτρόπως βέβαια έχει, φίλε Φαίδρε· αλλά κατά πολύ, νομίζω, καλυτέρα σπουδή τούτων γίνεται, όταν κανείς μεταχειριζόμενος την διαλεκτικήν τέχνην παραλάβη ψυχήν γόνιμον και φυτεύη και σπείρη εις αυτήν επιστημονικούς λόγους, οι οποίοι είναι ικανοί και τον εαυτόν των και τον φυτεύσαντα να βοηθώσι, αλλ' έχοντες σπέρμα, εξ ου άλλοι λόγοι εις άλλας καρδίας φυτρώνουν, συντελούν ώστε αιωνίως ν' απαθανατίζεται τούτο το πρώτον σπέρμα, και τον έχοντα αυτό κάμνουσιν ευδαίμονα εις τον ανώτατον βαθμόν τον δυνατόν εις άνθρωπον.

Φαίδρος

Βεβαίως αυτή η σπουδή που λέγεις είναι πολύ καλυτέρα ακόμη.

Σωκράτης

Τώρα λοιπόν, Φαίδρε, αφού εσυμφωνήσαμεν εις ταύτα, δυνάμεθα εκείνα πλέον να κρίνωμεν;

Φαίδρος

Τα ποία;

Σωκράτης

Περί των οποίων θελήσαντες να ίδωμεν, εφθάσαμεν έως εδώ ίνα εξετάσωμεν την κατά του Λυσίου μομφήν περί της των λόγων γραφής, και εν γένει αυτούς τους λόγους οι οποίοι γράφονται μετά ή άνευ τέχνης. Και όσον μεν διά τους κανόνας του εντέχνου λόγου μου φαίνεται ότι καλώς είναι εξηγημένοι.

Φαίδρος

Πραγματικώς φαίνεται· αλλ' ενθύμισέ μου τα συμπεράσματά μας.

Σωκράτης

Πριν ή δυνηθή τις να γνωρίση την αληθή φύσιν εκάστου αντικειμένου περί του οποίου λέγει ή γράφει, και πριν γίνη ικανός να δίδη περί αυτού γενικόν ορισμόν, και μετά τον ορισμόν πάλιν να διαιρή κατ' είδη μέχρι του αδιαιρέτου· πριν ή κατά τον αυτόν τρόπον εμβαθύνων εις την φύσιν της ψυχής, και ευρίσκων το αρμόζον είδος του λόγου

εις εκάστην φύσιν, τοιουτοτρόπως συνθέτη και διακοσμή τον λόγον του, εις μεν την ποικίλην ψυχὴν ποικίλους και παναρμονίους παρέχων λόγους, εις δε την απλήν απλούς· είναι αδύνατον πρότερον να χειρισθῆ μετά τέχνης το γένος των λόγων, καθόσον η φύσις επιτρέπει, ούτε διά να διδάξῃ ούτε διά να πείσῃ, καθώς ὅλος ο ανωτέρω λόγος μου ἔχει μαρτυρήσει.

Φαίδρος

Εντελώς μεν λοιπόν κατ' αυτόν τον τρόπον απεδείχθη τούτο.

Σωκράτης

Το δε πάλιν περί του αν είναι καλόν ἢ αισχρόν το να μεταχειρίζεται κανείς τον προφορικόν ἢ τον γραπτόν λόγον και περί του τρόπου καθ' ον τούτο γιγνόμενον θα ελέγετο ὅτι είναι ἄξιον ονειδισμού ἢ τουναντίον, ἀρά γε τα ολίγον ανωτέρω λεχθέντα δεν ἔχουσι φανερώσει;

Φαίδρος

Τα ποία;

Σωκράτης

Ὅτι δηλαδή αν είτε ο Λυσίας είτε ἄλλος τις συνέγραψεν ἢ θα συγγράψῃ είτε ἰδιαίτερος είτε δημοσία νομοθετών, με το να γράφῃ σύγγραμμα προωρισμένον διά τους πολίτας και με το να θεωρῆ ὅτι εις αυτό υπάρχει μεγάλη τις βεβαιότης και σαφήνεια, κατ' αυτόν τον τρόπον ὄνειδος προσάπτει εις τον εαυτόν του, ἔστω και αν τις συμφωνῆ μαζί του ἢ ὄχι· διότι το να αγνοῆ κανείς είτε ἔξυπνος είτε ονειρευόμενος περί των δικαίων και αδίκων, και περί των καλῶν και αγαθῶν δεν διαφεύγει, μα την ἀλήθειαν, ἀπό το να μην είναι ἄξιος ονειδισμού, ουδέ αν ὅλος ο ὄχλος επαινέσῃ την ἀγνοίαν του αυτήν.

Φαίδρος

Χωρίς ἄλλο.

Σωκράτης

Εκείνος δε ο οποίος νομίζει ὅτι είναι ἀνάγκη πολύ το παιγνιώδες να υπάρχῃ εις τον λόγον τον γραμμένον περί εκάστου θέματος, και ὅτι ουδεὶς ποτε ἕως τώρα λόγος ἔμμετρος ἢ πεζός ἄξιος μεγάλης σπουδαιότητος εγράφῃ, ουδέ ελέχθη, ὅπως ελέχθησαν οι συρραπτόμενοι αυτοσχεδίως, ἀνευ ερεύνης και διδαχῆς, μόνον διά να πείσωσι, ἀλλ' ο οποίος γνωρίζει, ὅτι τῶ ὄντι οι κάλλιστοι εκ των λόγων εγράφησαν προς υπόμνησιν των προγνωρίζόντων αυτούς, και ὅτι το σαφές και το τέλειον και το σπουδαίον ενυπάρχει εις μόνους τους διδασκομένους λόγους και τους λεγομένους χάριν μαθήσεως και ὄντως γραφομένους εντός των ψυχῶν και διαλαμβάνοντας περί δικαίων και αγαθῶν, και ο οποίος νομίζει ὅτι οι τοιούτοι λόγοι αυτού πρέπει να καλοῦνται ὅτι είναι τρόπον τινά γνήσιοι αυτού υιοί, πρώτον μεν ο εντός της ἰδίας

του ψυχής λόγος, εάν ευρεθή ενυπάρχων, έπειτα δε εάν τινες άλλοι λόγοι απόγονοι και αδελφοί του πρώτου συγχρόνως εις άλλων άλλας ψυχάς εγεννήθησαν, και ο οποίος τους άλλους τους παραιτά να χαίρωσιν, ούτος ο τοιούτος ανήρ, Φαίδρε, πλησιάζει να είν' εκείνος προς τον οποίον όμοιοι θα ηυχόμεθα και συ κ' εγώ να γίνωμεν.

Φαίδρος

Εντελώς εγώ τουλάχιστον και θέλω και εύχομαι όσα λέγεις.

Σωκράτης

Λοιπόν αρκετά πλέον ας είναι όσα επαίξαμεν περί της τέχνης των λόγων· και συ πήγαινε κ' εξήγησε εις τον Λυσίαν ότι ημείς καταβάντες εις την πηγήν των Νυμφών και το ενδιαίτημα, ηκούσαμεν λόγους παραγγέλλοντας να λέγωμεν και εις τον Λυσίαν και εις οιονδήποτε άλλον εκ των λογογράφων, και εις τον Όμηρον και εις οιονδήποτε άλλον πάλιν εκ των επικών ή λυρικών ποιητών, τρίτον δε εις τον Σόλωνα και εις τον συγγραφέα πολιτικών λόγων, τους οποίους επονομάζει νόμους, ότι εάν μεν γνωρίζων πώς έχει η αλήθεια συνέγραψε ταύτα, και εάν δύναται να βοηθή εαυτόν αγόμενος εις έλεγχον περί όσων έχει γράψει, και αν δύναται ν' αποδείξη μικράς αξίας τα γεγραμμένα απέναντι των όσων προφορικώς λέγει, δεν πρέπει να καλήται διά της επωνυμίας του λογογράφου, ποιητού και νομοθέτου, αλλά διά της επωνυμίας ήτις αρμόζει εις τας σπουδαίας εκείνας επιστήμας του.

Φαίδρος

Ποίας επωνυμίας εις αυτόν απονέμεις;

Σωκράτης

Το όνομα του σοφού μεν, Φαίδρε, μου φαίνεται μέγα, και εις τον θεόν μόνον αρμόζει, μάλλον δε του φιλοσόφου ή παρόμοιόν τι αρμόζει εις αυτόν και είναι μάλλον ανάλογον εις την ασθενή φύσιν του.

Φαίδρος

Και καθόλου παραλόγως.

Σωκράτης

Αλλ' εκείνον λοιπόν, ο οποίος δεν έχει άλλα πολυτιμότερα από όσα συνέθηκεν ή συνέγραψεν άνω κάτω στρέφων και κολλών τα μέρη αυτών μεταξύ των και αφαιρών, δικαίως θα τον επονομάσης ποιητήν ή λογογράφων ή νομογράφων;

Φαίδρος

Βεβαίως.

Σωκράτης

Ταῦτα λοιπόν εἰς τὸν φίλον σου Λυσίαν ἐξήγει.

Φαῖδρος

Τι δε; συ πῶς θα κάμης; διότι δεν πρέπει καθόλου να ξεχάσης τὸν ἰδικόν σου φίλον.

Σωκράτης

Ποῖον;

Φαῖδρος

Τὸν ωραῖον Ἰσοκράτην· (76) εἰς τὸν ὁποῖον τι θα εἴπης, Σωκράτη; πῶς θα χαρακτηρίσωμεν αὐτόν;

Σωκράτης

Νέος εἶναι ἀκόμη, Φαῖδρε, ὁ Ἰσοκράτης· ἐν τούτοις θα σου εἴπω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μαντεύω περὶ αὐτοῦ.

Φαῖδρος

Τὸ ποῖον λοιπόν;

Σωκράτης

Μου φαίνεται ὅτι εἶναι ὡς ἐκ τῶν φυσικῶν τοῦ προτερημάτων καλύτερος ἢ ὥστε να συγκριθῆ με τὸν Λυσίαν [εἰς τὴν ρητορικὴν] καὶ κατὰ τὸν χαρακτήρα γενναιότερος· ὥστε οὐδόλως θα ἦτο θαυμαστόν αὐν, προχωρούσης τῆς ἡλικίας, εἰς αὐτούς τοὺς λόγους που ἀσχολεῖται τώρα, ἢ ἔθελε διακριθῆ μετὰ πάντων ἐκείνων, ὅσοι μέχρι σήμερον ἐπεχείρησαν να κάμωσι λόγους περισσότερον παρά εἰάν ἦσαν παιδιὰ, προσέτι δε εἰάν ἀρκεσθῆ εἰς αὐτά, θα τὸν φέρῃ εἰς μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας, τάσις θειοτέρα· διότι ἐκ φύσεως, φίλε μου, ἐνυπάρχει κάποια φιλοσοφία εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνδρός [αὐτοῦ]. Αὐτά λοιπόν ἐγὼ μὲν παρά τῶν ἐδῶ θεῶν θ' ἀναγγεῖλω εἰς τὸν ἀγαπώμενον ἀπὸ ἐμέ Ἰσοκράτην, συ δε ἐκεῖνα ἀνάγγειλε εἰς τὸν ὑπὸ σου ἀγαπώμενον Λυσίαν.

Φαῖδρος

Αὐτά θα γίνουν· ἀλλ' ἀς ἀναχωρήσωμεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ καύσων ἔχει γίνῃ ἠπιώτερος.

Σωκράτης

Λοιπόν δεν πρέπει να προσευχηθῶμεν εἰς τοὺς θεοὺς ἐδῶ καὶ ν' ἀναχωρήσωμεν;

Φαῖδρος

Βεβαίως.

Σωκράτης

Ω αγαπητέ Παν και άλλοι θεοί όσοι λατρεύεσθε εδώ, χαρίσατέ μου την εσωτερικήν της ψυχής καλλονήν· τα δε εξωτερικά αγαθά όσα έχω κάμετε να είναι εις αρμονικήν σχέσιν προς την εσωτερικήν μου ωραιότητα. Πλούσιον δε είθε να νομίζω [μόνον] τον σοφόν· είθε δε να έχω τόσον πλήθος χρυσού, όσον θα ήτο αρκετόν να φέρη και να μεταχειρίζεται όχι άλλος άνθρωπος ή ο σώφρων. — Έχομεν ακόμη ανάγκην και άλλου τινός, Φαίδρε; Διότι εγώ μεν έχω ευχηθή αρκετά.

Φαίδρος

Και δι' εμέ κάμε τας αυτάς ευχάς· διότι είναι κοινά τα των φίλων (77).

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξεν ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά. Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (Ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πια μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη, Βουτιεριδίη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σιγούρου, Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα.

ΦΑΙΔΡΟΣ Περιμάχητος διάλογος, που από την αρχαιότητα κιόλας πότε προκαλούσε τον έπαινο και πότε την επίκριση για τις παράτολμες περί ηθικής ιδέες του, οι οποίες αναπτύσσονται τεχνικώτατα και με παραστατικό λυρισμό. Πραγματεύεται τον έρωτα, το κάλλος και όλα τ' ανάλογα ψυχικά συναισθήματα, ανακρούοντας και συμπληρώνοντας έναν σχετικό λόγο του Λυσίου κι αποδείχνοντας, ταυτόχρονα, πως η ρητορική μόνο με τη φιλοσοφία μπορεί ν' αναχθή σε τέχνη.

Η «ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ» ΑΝΑΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ. ΑΘΗΝΑΙ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 36 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΣΙΜΙΣΚΗ 61

ΤΙΜΗ ΤΟΜΟΥ ΔΡΑΧΜΕΣ 10

1) Ο μοναδικός ούτος Έλλην πλατωνιστής καινοτομεί εις την εξέτασιν των διαλόγων αποδίδων πολύ ορθώς μεγάλην προσοχήν εις την πολιτικήν και ηθικήν ατμόσφαιραν επί Πλάτωνος. Ελαττώνει όμως υπέρ το δέον την αξίαν της γλωσσικής εξετάσεως ως πηγής εις την χρονικήν κατάταξιν των έργων, την οποίαν ακολουθούσιν οι λεγόμενοι στατιστικοί (εν Αγγλία και Γερμανία). Η κυριωτάτη καινοτομία του κ. Σ. Μωραΐτου είναι η άρνησις της γνησιότητος του Παρμενίδου, Σοφιστού, Πολιτικού, εις το οποίον όμως σπουδαίοι ξένοι πλατωνισταί δεν συμφωνούσι. Και ο νεαρός φιλόσοφος κ. Δ. Γληνός ασχοληθείς με την ηθικήν τον Πλάτωνος ηρεύνησε τον φιλόσοφον επί των νέων ερευνών.

2) Στηρίζεται και εις το χωρίον τον Φαίδρον 376 D. Αι εκδόσεις του κ. Σ. Μωραΐτου εις την Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην.

3) Marcel Renault. Platon. Paris. Βιβλιογραφίαν περί Πλάτωνος εν τη Ελληνική μεταφράσει της ιστορίας της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας τον Κρίστ. Βιβλιοθήκη Μαρασλή.

4) Γ. Κωνσταντινίδης, Περί του χρόνου της συγγραφής του Φαίδρου.

- 5) Ως ανέγνωσα παρά Μ. Πανταζή.
- 6) Οι Έρωτες του Λουκιανού μας παρέχουν εικόνα των ερωτικών παθών των αρχαίων.
- 7) Henri de Weindel et F. P. Fischer. — L' homosexualité en Allemagne. Paris. Felix. Juven. Ενταύθα η σχετική βιβλιογραφία.
- 8) Μακράν ανάλυσιν ο Θ. Καρούσος, εν τη Πανδώρα.
- 9) Ο Λυσίας εκ των δέκα Αττικών ρητόρων εγεννήθη εν Συρακούσαις κατά τινας το 459, απέθανε δε το 379. Οι δικανικοί του λόγοι εθεωρούντο υπόδειγμα καθαρού αττικισμού.
- 10) Ο Ακουμενός ήτον ιατρός ως και ο υιός του Ερυξίμαχος (πρόσωπο του Συμποσίου).
- 11) Οι τόποι ούτοι εκαλούντο δρόμοι.
- 12) Ο Λυσίας διέμεεν εις τον Πειραιά (ιδέ λόγον του κατ' Ερατοσθένους).
- 13) Δημαγωγός και πολίτης φαύλος.
- 14) Ο Μόρυχος ήτο Αθηναίος γνωστός ως γαστρίμαργος.
- 15) Ίσθμιον. I. εν αρχή.
- 16) Και ο Λυσίας ήτο εκ των φίλων του Σωκράτους.
- 17) Ο Σωκράτης επαγγέλλεται εις τον Ερυξίμαχον εν τω Συμποσίω του Αγάθωνος τον γνώστην των ερωτικών. [Συμπ. V. 177. D]
- 18) Ειρωνεύεται τους δημαγωγούς ρήτορας.
- 19) Ιατρός Σηλυμβριανός θεραπεύων διά πορειών έξω του τείχους.
- 20) Ίνα μη λαμβάνωσι το όνομα του Θεού επί ματαίω οι αρχαίοι επενόησαν τύπον όρκου ομοίως απηχούντα, δηλαδή αντί του μα τον Ζήνα, έλεγον μα τον κύνα ή μα τον χήνα.
- 21) Ως θα ίδωμεν κατωτέρω είναι ακριβής η απεικόνισις αύτη του χαρακτήρος του Φαίδρου.
- 22) Ενταύθα βλέπει τις απόπειραν φυσικής εξηγήσεως των μύθων από του Αναξαγόρου αρχίσασαν.
- 23) Γνώθι σαυτόν ήτο γεγραμμένον εις το προπύλαιον του ιερού εν Δελφοίς.
- 24) Ο Τύφων ήτο τέρας συμμιγές από άνθρωπον και θηρία. Από τους ώμους του εφύοντο εκατόν κεφαλαί όφεων κατά τον Ησίοδον.
- 25) Η Σαπφώ και ο Ανακρέων αναφέρονται εδώ διότι έγγραψαν ερωτικά ποιήματα.
- 26) Ούτοι ωρκίζοντο εάν συλληφθώσι παρανομούντες, να στείλωσιν εις τον Απόλλωνα το άγαλμά

των χρυσούν.

27) Ούτοι επανακτήσαντες την τυραννικήν των αρχήν εν Κορίνθω αφιέρωσαν εις την Ολυμπίαν χρυσούν ανδριάντα του Διός.

28) Παράγει τον έρωτα εκ της ρώμης, δι' ης ερρωμένως ρωσθείσα η επιθυμία προς το κάλλος ετράπη.

29) Υπήρχεν αρχαία παιδιά, καθ' ην οι παίδες εχωρίζοντο εις δύο, ανέριπτον όστρακον, όπερ ήτο εκ του ενός μέρους μέλαν και εκ του άλλου λευκόν, και αναλόγως της πλευράς με την οποίαν έπιπτε το όστρακον κατεδίωκεν η μία ομάς την ετέραν ίνα την συλλάβη.

30) Μίμησις του Ομηρικού στίχου της Ιλιάδος X 264.

31) Ο Σιμμίας και ο Κέβης, οι Θηβαίοι, ήσαν μαθηταί του Σωκράτους.

32) Το χωρίον τούτο ομιλεί περί του περιφήμου &δαιμονίου& του Σωκράτους, το οποίον, ως διαίσθησιν τινά ζωηράν αποτρέπουσαν από πράξεις, τας οποίας, ως μη τέλειος επιστήμων, δεν ηδύνατο να κρίνη ασφαλώς, πρέπει να ορίσωμεν. Η αρνητική αύτη θυμοσοφία του Σωκράτους φαίνεται ότι εθεωρείτο υπ' αυτού ως αποκάλυψις τις θεία εντός του.

33) Ποιητής εκ των καλών χωρικών, καταγόμενος εκ Ρηγίου.

34) Λέγεται ότι ο Όμηρος (ο μη ορών) ετυφλώθη διότι κατηγορήσε την Ελένην. Φέρονται και άλλαι παραδόσεις περί της τυφλώσεώς του.

35) Ο Στησίχορος, λυρικός ποιητής ζήσας περί το 640 — 555, κατήγετο εκ Λοκρικής τινος πόλεως, αλλ' επειδή το πλείστον του βίου του επέρασεν εις την Ιμέραν της Σικελίας, εθεωρείτο Ιμεραίος.

36) Δηλαδή ανθρώπου &Φαιδρού διά επιδείξεις&, υιού του &φήμας δόξης ζητούντος&, εκ πατρίδος δεικνυούσης αβράν δίαιταν &εντός Μυρσινών&.

37) Δηλαδή του &στήνοντος χορούς& εις τους θεούς, υιού του &Ευσεβούς&, του καταγομένου εκ της πόλεως, &ήτις Ίμερον& εμβάλλει.

38) Της θεάς Ανάγκης.

39) Ομηρίδαι μιμηταί ή θαυμασταί του Ομήρου.

40) Βάκχαι, θεότητες διονυσιακαί.

41) Γανυμήδης, παις αρπαγείς υπό του Διός μεταμορφωθέντος εις αετόν.

42) Εν τοις Ολυμπιακοίς αγώσιν ο παλαιστής τρις καταβαλών τον αντίπαλον ανεκηρύσσετο νικητής. Αι τρεις χιλιετοίς περίοδοι (περί ων ανωτέρω διηγείται) της φιλοσόφου ψυχής παραβάλλονται προς τα τρία ολυμπιακά παλαίσματα.

- 43) Κατά τον Σχολιαστήν του Πλάτωνος, εννέα χιλιάδας είπεν, επειδή εν τη πρώτη γενέσει η περίοδος η από του νοητού επί τα τήδε ουδεμίαν κάκωσιν έχει.
- 44) Τέλος του δευτέρου λόγου του Σωκράτους και του πρώτου μέρους του διαλόγου.
- 45) Λογογράφοι (κατασκευασταί λόγων) εκαλούντο οι επί μισθώ γράφοντες λόγους εις τα δικαστήρια. Σχολιαστής.
- 46) Γλυκός αγκών, ω Φαίδρε, λέληθέ σε [ότι από του μακρού αγκώνος του κατά Νείλον εκλήθη· και προς το αγκώνι λανθάνει σε] ότι κ.τ.λ. Το εντός αγκυλών, όπερ παρελείψαμεν, προδήλως έχει προστεθή υπό αντιγραφέως, πειρωμένου να εξηγήση την φράσιν «Γλυκός αγκών». Κατά τον σχολιαστήν η φράσις λέγεται ειρωνικώς κατ' ευφημισμόν.
- 47) Τύπος ψηφισμάτων. Ος είπε = ούτος εγνωμάτευσε.
- 48) Η βουλή και ο δήμος είναι οι προτασσόμενοι επαινέται.
- 49) Έκφρασις κατά τον Ομηρικόν στίχον: απόβλητ' εστί θεών ρικυδέα δώρα [Ιλιάς: Γ: 65]
- 50) Παροιμιώδης έκφρασις των αρχαίων επί των μηδενός αξίων [Σχολιαστής].
- 51) Ρήτωρ.
- 52) Η έκφρασις, εκ του έργου του Ερμού, όστις ήτο ψυχαγωγός.
- 53) Τον Γοργίαν παρομοιάζει με τον Νέστορα επειδή μετριόφρων ήτο και εις μεγάλην ηλικίαν έφθασε. Τον Θρασύμαχον με τον Οδυσσέα επειδή ήτο δεινός. Τον δε Ζήνωνα τον εξ Ελέας φιλόσοφον προς τον πολυμήχανον Παλαμήδην, διότι ήτο τεχνικός.
- 54) Ιδέ υποσημ. 53
- 55) Να διακρίνωμεν τους μετά τέχνης λέγοντας και τους μη. [Σχολιαστής].
- 56) Πρβλ. Οδυσ. Ε. 193 και Ζ. 38.
- 57) Θρασύμαχος ο Καλχηδόνιος, εγεννήθη περί το 455 — 445 π. Χ., δεινός διδάσκαλος της σοφιστικής ρητορικής, άγαν φιλοχρήματος.
- 58) Θεόδωρος ο Βυζάντιος, ρήτωρ τεχνικός, σύγχρονος Λυσίου.
- 59) Θεόδωρος ο Βυζάντιος, ρήτωρ τεχνικός, σύγχρονος Λυσίου.
- 60) Εύηνος ο Πάριος, ρήτωρ, ποιητής και της αρετής διδάσκαλος.
- 61) Τεισίας ή Τισίας ο Συρακόσιος διάδοχος του πρώτου ιδρυτού της ρητορικής Κόρακος, διδάσκαλος του Λυσίου εν Θουρίοις της Ιταλίας.

- 62) Γοργίας ο Λεοντίνο, εγεννήθη περί το 483 και απέθανε το 375, ρήτωρ, σοφιστής και διδάσκαλος της ρητορικής εν Αθήναις όπου διέμενε.
- 63) Πρόδικος ο Κείος, σοφιστικός ρήτωρ, έχων γλωσσικήν μόρφωσιν μεγάλην.
- 64) Ιππίας ο Ήλειος, ως ο Πρόδικος, ο Γοργίας και ο Πρωταγόρας, εδίδασκεν επί χρήμασι την ρητορικήν εις τας διαφόρους Ελληνικάς πόλεις. Επηγγέλλετο τον πανεπιστήμονα.
- 65) Πώλος ο Ακραγαντίνο, μαθητής του Γοργίου, περιωρίζετο μόνον εις την διδασκαλίαν της ρητορικής.
- 66) Λικύμνιος, μαθητής του Γοργίου.
- 67) Πρωταγόρας ο Αβδηρίτης, ακμάσας περί το 444 — 440 π. Χ. Ο πρώτος καλέσας εαυτόν &Σοφιστήν& και &παιδευσεως και αρετής διδάσκαλον&.
- 68) Του Θρυσυμάχου.
- 69) Άδραστος, ο βασιλεύς του Άργους.
- 70) Αναξαγόρας ο Κλαζομένιος, γεννηθείς περί τα 500 π. Χ., πολυμαθής και υψηλός φιλόσοφος.
- 71) Υπαινιγμός Αισωπείου μύθου.
- 72) Πόλις Ελληνική εις το δέλτα του Νείλου.
- 73) Θαμούν — Άμμων, ενταύθα ίσως εννοεί βασιλεύοντα θεόν, διότι δεν ηδύνατο άνθρωπος να αντιλέγη προς θεόν.
- 74) Πόλις Ελληνική εις το δέλτα του Νείλου.
- 75) Θεόκριτος XV. Η φράσις λέγεται επί των προσκαίρων.
- 76) Ισοκράτης ο Αθηναίος, ρήτωρ, μαθητής του Γοργίου. Εγεννήθη τω 436 και απέθανεν τω 329 π.Χ
- 77) Παροιμία, η οποία, λέγουσιν, ότι έχει την αρχήν από της εποχής καθ' ην ο Πυθαγόρας έπειθε τους κατοίκους της Μεγάλης Ελλάδος «αδιανέμητα πάντα κεκτήσθαι».

***** This file should be named 35604-0.txt or 35604-0.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/3/5/6/0/35604/>

Produced by Sophia Canoni. Book provided by Iason Konstntinides.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

***** START: FULL LICENSE *****

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do

with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing

from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to

subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.